

22—26 mars.

Debatter m. m.

Lördagen den 22 mars.

	Sid.
Interpellation av	
Herr Swedberg ang. vissa missförhållanden i samband med offentliga uppvisningar eller tävlingar i boxning	3

Onsdagen den 26 mars.

Ökning av regeringsrådets antal	12
Åtgärder mot krigspropaganda	26
Disciplinstraff för krigsmän	29
Kronans förköpsrätt	34
Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel:	
Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer	43
Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till jordbrukets yrkeskolor	45
Statens veterinärmedicinska anstalt: Avlöningar	47
Veterinärstaten: Avlöningar	48
Bidrag till markkartering och grundkalkning	49
Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund	51
Fiskets befrämjande i de särskilda orterna	52
Statens skogsforskningsinstitut: Avlöningar	53
Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag	55
Do: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo	58
Militära permissionsresor	63
Turisttrafiken	65
Sanering av bostadsområden	68

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 26 mars.

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> memorial nr 56, ang. placeringen i lönegrad av tingsdomartjänsterna m. m. (voteringsproposition godkänd)	11
— utlåtande nr 57, ang. pensionsförmånerna för Aktiebolaget Statens skogsindustriers arbetare	11
— nr 58, ang. lönegradsplacering för personalkonsulenter m. m.	11
— nr 59, ang. pension eller understöd	11
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 20, ang. lagfartsstämpeln vid fusion	12
— nr 21, ang. skattskyldigheten vid avträde av kolonat, m. m.	12
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 7, ang. understöd åt Ellen Johnson	12
— nr 8, ang. fortsatt giltighet av valutalagen	12
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 9, ang. ökning av regeringsrådets antal	12
— nr 10, ang. krigspropagandan	26
— nr 11, ang. disciplinstraffen för krigsmän m. m.	29
— nr 12, ang. ändrad lydelse av 6 kap. 9 § rättegångsbalken	34
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 24, ang. fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen	34
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 11, ang. kronans förköpsrätt	34
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. utgifter under riksstatens nionde huvudtitel (jordbruksdepartementet)	43
— nr 5, ang. kapitalinvesteringar (jordbruksärenden)	63
— nr 6, ang. veterinärinrättningen i Skara	63
— nr 7, ang. användningen av tilläggsskatt å bensin vid yrkesfiske	63
— nr 8, ang. fiskebåts- och fiskredskapsförsäkring	63
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts</i> utlåtande nr 10, ang. cykeltransporter å järnväg	63
— nr 11, ang. militära permissionsresor	63
— nr 12, ang. turisttrafiken	65
— nr 13, ang. sanering av bostadsområden	68
— nr 14, ang. åtgärder mot oljeföroreningar	71

Lördagen den 22 mars.

Kl. 2 em.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande på bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 511 av herrar *Håstad* och *Hjalmarsson*; och

nr 512 av herrar *Ohlin* och *Kristensson* i Osby;

till behandling av lagutskott motionen nr 513 av herr *Åqvist m. fl.*; samt

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 514 av herr *Svensson* i Vä; och

nr 515 av herr *Jacobson* i Vilhelmina.

§ 3.

Interpellation ang. vissa missförhållanden i samband med offentliga uppvisningar eller tävlingar i boxning.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SWEDBERG, som yttrade: Herr talman! På hösten 1946 riktade jag i en interpellation i denna kammare uppmärksamheten på de allvarliga vådorna av anordnandet av professionella boxningar. Den närmaste anledningen till interpellationen då var att en utländsk boxare under boxning blivit så allvarligt skadad, att han kort därefter avled. I obduktionsprotokollet sade obducenten, professor Einar Sjövall, bl. a.: »Den slutledningen har framgått genom

obduktionen, att Jacques Reneto till alla delar företett bilden av en kraftig och frisk man och att han kommit att åskådliggöra den risk för dödande skada på huvudet, som enligt erfarenheten är förbunden med boxning.»

Statsrådet Mossberg, som besvarade interpellationen, förklarade sig anse de professionella boxningarna vara »ganska osmakliga företeelser». Han sade bl. a.: »Sensationsmakeriet kring dessa tävlingar torde på de flesta människor göra ett olustigt och vulgärt intryck, och genom att de handskar, som komma till användning, äro ganska tunna, föreligger otvivelaktigt risk att slagen åstadkomma kropps- eller huvudskador av allvarlig art. Den professionella boxningen måste anses som en sport av låg idrottslig valör och är väl närmast att betrakta som en art av artistuppträdande under brutala former. Det torde vara en ganska utbredd uppfattning, att den professionella boxningen är en mindre lämplig företeelse, och många medborgare äro av den uppfattningen att professionell boxning borde förbjudas.»

På senaste tiden har flera omständigheter riktat uppmärksamheten på att även amatörboxningen innebär stora risker för utövarna själva och att det finns anledning ägna uppmärksamhet åt förhållanden, som höra samman med anordnandet av offentliga uppvisningar eller tävlingar i boxning även av amatörer. Senast söndagen den 16 mars förekom här i Stockholm offentliga boxningsmatcher, vilka på nytt fäst uppmärksamheten vid denna företeelse. Enligt referat i flera tidningar hängde då en av de deltagandes liv »på ett tunt rep». Stockholms-Tidningen skriver: »Efter litet trevande boxning med dansken retirerande kom Ingemars fruktansvärda högerkrok, som formligen

Interpellation ang. vissa missförhållanden i samband med offentliga uppvisningar eller tävlingar i boxning.

slungade Franc över golvet. Det var ett ohyggligt slag, hårt, förödande, blixtsnabbt och nästan kusligt i sin styrka. Dansken hamnade mot repen och blev liggande medvetslös utan att röra en muskel. Det blev tyst efter knockoutslagets glädjetjut och man befarade det värsta — att mannen som låg där aldrig skulle vakna. Men efter en lång stund reste han sig med hjälp av läkare och sekunder och vacklade ut. Matchen hade varat i exakt 80 sekunder.» Svenska Dagbladet skriver, att den fullpackade Eriksdalshallen kände sig beklämd: »Mångfalden av knalleffekter kom lidelserna att svalla i den fullsmockade hallen, och det kan efter detta inte råda någon tvekan om att vår boxning har alla förutsättningar att gå sin bebådade undergång till mötes med pukor och trumpeter. Publiken lämnade hallen medan svenskens motståndare låg utslagen på ringgolvet, så utslagen som en boxare sällan blivit i en svensk ring, medvetslös i flera minuter.»

En läkare, dr Lars Gyllensten, skrev nyligen i Dagens Nyheter en artikel om Boxningen och den sunda själen, däri han påvisade, att särskilt i Amerika, där boxningen tycks vara mycket uppskattad och vanlig, har det på senaste tiden pekats på de medicinska vådorna av slagen mot huvudet. Sedan 1946 beräknas det — enligt uppgifterna i nämnda artikel — att 47 professionella boxare och minst 22 amatörer dött i ringen på grund av hjärnskador under matcher. De flesta dödsfallen beror på blödningar eller skador på hjärnvävnaden. Viktigare än dödsfallen är emellertid de ofta invalidiserande skadorna för livet, som varje knockout eller allvarligare slag mot huvudet kan medföra. Redan 1936 framhöll den kände läkaren, dr Carroll, att varje knockout sannolikt åstadkommer irreparabla hjärnskador. Gyllensten framhåller, att det viktigaste som undersökningarna visat är att också svagare men uppre-

pade slag mot huvudet kan resultera i mycket allvarliga rubbningar.

Naturligtvis kan det sägas, att förhållandena här i vårt land inte äro jämförliga med förhållandena i Amerika, där mentaliteten är hårdare och hänsynen över huvud mindre än här. Men ovan refererade tillställning i Eriksdalshallen i Stockholm visar tydligt nog, att inte heller här allt är som det borde vara. En idrottsredaktör, Gert Engström, skrev i Expressen den 16 januari i år bl. a.: »Jag känner boxarna litet för väl för att inte veta, att ingen näv kämpe kliver in mellan repen utan att helt behärskas av tanken att snabbast möjligt försöka 'släcka ljuset' för motståndaren. Boxningen är faktiskt den enda idrottsgren, som går ut på att skada motståndaren.»

En omfattande utredning om skallskadorna i boxning lär sedan länge på uppdrag av boxningsförbundet pågå här i vårt land, men resultatet av denna utredning, som från vederbörligt håll utlovats redan för något år sedan, låter alltfört vänta på sig, och man frågar sig varför.

För undvikande av missförstånd på den punkten vill jag redan nu säga ifrån att det strider mot min liberala syn att kräva förbud, om sådana inte äro utomordentligt motiverade. Jag är sålunda inte beredd att förorda generellt förbud mot offentlig boxning under alla förhållanden. Men skärpta bestämmelser till skydd för de deltagandes liv och hälsa torde dock böra övervägas. Det förefaller också uppenbart, att offentliga tillställningar av ifrågasvarande art inför en publik på flera tusen personer måste ha en psykologisk inverkan särskilt på unga och känsliga sinnen, som i många fall kan vara ytterst allvarlig. Det lär ha förekommit, att barn på 8—10 år gråtande uppehållit sig i närheten av ringen under pågående boxning, vilket väl ingen ansvarskännande människa gärna kan

anse vara lämpligt. Att såsom sker med för barn olämpliga filmer barnförbjuda boxningsmatcherna synes mig också böra övervägas. Det förekommer ju även juniorboxningar. Kanske minimi-åldern för deltagande i sådana kunde behöva justeras.

Men anledning av här anförda får jag, herr talman, anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet rikta följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat de av läkare vitsordade vådorna av boxningen?

Är herr statsrådet i så fall beredd att till skydd för de utövandes liv och hälsa och till förebyggande av skadeverkningar bland åskådarna föreslå de åtgärder, som kunna prövas möjliga och lämpliga?

Denna anhållan bordlades.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 56, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om placeringen i lönegrad av tingsdomartjänsterna och anslaget för budgetåret 1952/53 till Häradsrätterna: Avlöningar;

nr 57, i anledning av väckta motioner om utredning rörande förbättrade pensionsförmåner för den vid Aktiebolaget Statens skogsindustrier anställda, till bolagets pensionskassa anslutna arbetarpersonalen;

nr 58, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om lönegrads-placering för personalkonsulenter i statstjänst m. m.; och

nr 59, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa anställningshavare i statens tjänst m. fl.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner angående skyldigheten att erlagga lagfartsstämpel vid fastighetsöverlåtelse genom fusion; och

nr 21, i anledning av väckt motion angående skattskyldigheten för ersättning som utgår vid avträde av kolonat, skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension eller engångsbidrag åt Ellen Johnson; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

första lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, dels ock i ämnet väckt motion;

nr 10, i anledning av väckta motioner angående åtgärder mot krigspropaganda;

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag om ändrad lydelse av 9, 22 och 61 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472), dels ock i ämnet väckt motion; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 9 § rättegångsbalken;

andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.;

tredje lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden;

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av ett för budgetåret 1946/47 anvisat anslag till byggnadsarbeten vid veterinärinrättningen i Skara;

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användningen av den tilläggsskatt å bensin, som under tiden den 1 april 1948—den 31 december 1950 uttagits vid yrkesmässigt bedrivet fiske; och

nr 8, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för främjande av fiskebåts- och fiskeredskapsförsäkring; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 10, över motion om sänkning av taxorna för cykeltransporter å järnväg;

nr 11, över motion om vidgad rätt för militär personal att åtnjuta taxenedsättning vid permissionsresor;

nr 12, över motion angående åtgärder för tillvaratagande av motsedd ökning av turisttrafiken inom landet under 1952 till följd av olympiaden i Helsingfors;

nr 13, över motion angående lagstiftning om partiell sanering av vissa bostadsområden; och

nr 14, över motion angående åtgärder till förhindrande av oljeföroreningar i havet.

§ 5.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 99, angående anslag till statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1952/53, m. m.;

nr 100, angående anslag till Svenska skifferoljeaktiebolaget m. m.;

nr 107, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.;

nr 108, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att överlämna vissa arbetsuppgifter till riksskattenämnden, m. m.;

nr 113, angående anslag för budget-

året 1952/53 till vissa naturskyddsändamål;

nr 114, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.;

nr 116, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 61 § 3 mom. och 132 § byggnadsstadgan den 30 juni 1947 (nr 390);

nr 118, angående anslag till riksskogstaxering och avverkningsstatistik för budgetåret 1952/53, m. m.;

nr 121, angående bidrag till täckande av underskott i kostnaderna för flyktkapitalbyråns, restitutionsnämndens, tyskmedelskommitténs samt likvidationsnämndens verksamhet;

nr 122, angående anskaffning av vissa yllevaror för sjukvårdsberedskapen och civilförsvaret;

nr 124, angående anslag för budgetåret 1952/53 till mödrahjälpsnämnderna;

nr 125, angående förstärkning av den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdragande av spioneri m. m.;

nr 126, angående anslag till vattendomstolarna m. m.;

nr 127, angående anslag för budgetåret 1952/53 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen m. m.;

nr 128, angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 129, angående anslag för budgetåret 1952/53 till undersökningar angående levnadsvillkor och hushållsvanor;

nr 131, angående vissa anslag till de statliga och statsunderstödda alkoholistanstalterna m. m.;

nr 132, angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1952/53 m. m.;

nr 133, angående förstärkning av sinnesslönspektionen m. m.;

nr 134, angående anslag till avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstatten m. m.;

nr 135, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den

25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt, m. m.;

nr 137, angående vissa anslag för budgetåret 1952/53 till universiteten och den medicinska undervisningen m. m.;

nr 138, angående Sveriges biträdande av vissa internationella hälsovårdsbestämmelser;

nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 15 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443);

nr 140, angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 141, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 142, angående bestridande av vissa kostnader från anslaget till oförutsedda utgifter;

nr 143, angående anslag till ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden;

nr 144, angående anslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.;

nr 145, angående dispositionen av överskottsmedel från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet;

nr 146, angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m.;

nr 147, angående omorganisation av statens utlänningskommission m. m.;

nr 148, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 149, angående omorganisation av skolöverstyrelsen m. m.;

nr 150, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52;

nr 151, angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 152, angående inköp och iståndsättande av beskickningsfastigheter m. m.;

nr 153, angående vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna;

nr 154, angående fortsatt disposition av visst äldre anslag;

nr 155, angående vissa anslag under landsstaten för budgetåret 1952/53;

nr 157, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 158, angående tillägg å de livräntor som utgå enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror;

nr 160, angående höjning av vissa postavgifter;

nr 161, angående inköp av fastigheter i Visby;

nr 162, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 juni 1951 (nr 374) om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordningen);

nr 165, angående statsförvärv av Köping—Uttersberg—Riddarhyttans järnväg m. m.; och

nr 166, angående vissa markförvärv för försvaret m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6.

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen, nämligen:

nr 516, av herrar *Sjölin* och *Schmidt*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 87, angående åtgärder till främjande av bränsleförsörjningen; och

nr 517, av herr *Lundberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 101, med förslag till förordning om ändring i vapenförordningen den 10 juni 1949 (nr 340).

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom

socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde m. m.;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka m. m.;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 i vad propositionen avser kapitalinvesteringar inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1952/53 av underskottet för luftfartsfonden; och

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.05 em.

In fidem
Per Bergsten.

Måndagen den 24 mars.

Kl. 2 em.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 in-
nevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande på
bordet liggande propositioner, och hän-
visades därvid

till jordbruksutskottet propositionen
nr 99, angående anslag till statens växt-
skyddsanstalt för budgetåret 1952/53,
m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 100, angående anslag till Svenska
skifferoljeaktiebolaget m. m.; och

nr 107, angående lönegradsplacering-
en för vissa tjänster m. m.

Vid härefter skedd föredragning av
Kungl. Maj:ts proposition nr 108, an-
gående bemyndigande för Kungl. Maj:t
att överlämna vissa arbetsuppgifter till
riksskattenämnden, m. m., hänvisades
propositionen, såvitt angick sättet för
bestridandet av kostnader för riksskatte-
nämndens handläggning av konjunktur-
skatteärenden, till statsutskottet och i
övrigt till bevillningsutskottet.

Vidare föredrogos var efter annan föl-
jande propositioner; och remitterades
därvid

till jordbruksutskottet propositionen
nr 113, angående anslag för budgetåret
1952/53 till vissa naturskyddsändamål;

till bevillningsutskottet propositionen
nr 114, med förslag till förordning an-

gående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 116, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 61 § 3 mom. och 132 § byggnadsstadgan den 30 juni 1947 (nr 390);

till jordbruksutskottet propositionen nr 118, angående anslag till riksskogs-taxering och avverkningsstatistik för budgetåret 1952/53, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 121, angående bidrag till täckande av underskott i kostnaderna för flyktkapitalbyråns, restitutionsnämndens, tyskmedelskommitténs samt likvidationsnämndens verksamhet;

nr 122, angående anskaffning av vissa ylleveror för sjukvårdsberedskapen och civilförsvaret;

nr 124, angående anslag för budgetåret 1952/53 till mödrahjälpsnämnderna;

nr 125, angående förstärkning av den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdragande av spioneri m. m.;

nr 126, angående anslag till vattendomstolarna m. m.;

nr 127, angående anslag för budgetåret 1952/53 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen m. m.;

nr 128, angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 129, angående anslag för budgetåret 1952/53 till undersökningar angående levnadsvillkor och hushållsvanor;

nr 131, angående vissa anslag till de statliga och statsunderstödda alkoholistanstalterna m. m.;

nr 132, angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1952/53 m. m.;

nr 133, angående förstärkning av sinnesslönspektionen m. m.; och

nr 134, angående anslag till avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstaten m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 135, med förslag till förordning an-

gående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt, m. m.; och

till statsutskottet propositionen nr 137, angående vissa anslag för budgetåret 1952/53 till universiteten och den medicinska undervisningen m. m.

Härefter föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående Sveriges biträdande av vissa internationella hälsovårdsbestämmelser; och hänvisades propositionen, såvitt angick sättet för bestridandet av ersättning för vissa i Sverige i samband med besiktning av fartyg och luftfartyg företagna hälsovårdsundersökningar, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Vidare föredrogs var för sig följande propositioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 15 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443); samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 140, angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 141, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 142, angående bestridande av vissa kostnader från anslaget till oförutsedda utgifter;

nr 143, angående anslag till ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden;

nr 144, angående anslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.;

nr 145, angående dispositionen av överskottsmedel från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet;

nr 146, angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m.;

nr 147, angående omorganisation av statens utlänningskommission m. m.;

nr 148, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.; och

nr 149, angående omorganisation av skolöverstyrelsen m. m.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, hänvisades propositionen, såvitt angick jordbruksärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Slutligen föredrogos var efter annan följande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 151, angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 152, angående inköp och iståndsättande av beskickningsfastigheter m. m.;

nr 153, angående vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna;

nr 154, angående fortsatt disposition av visst äldre anslag; och

nr 155, angående vissa anslag under landsstaten för budgetåret 1952/53;

till jordbruksutskottet propositionen nr 157, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 158, angående tillägg å de livräntor som utgå enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror;

till bevillningsutskottet propositionen nr 160, angående höjning av vissa postavgifter;

till statsutskottet propositionen nr 161, angående inköp av fastigheter i Visby;

till bevillningsutskottet propositionen nr 162, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 juni 1951 (nr 374) om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordningen); samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 165, angående statsförvärv av Köping—Uttersberg—Riddarhyttans järnväg m. m.; och

nr 166, angående vissa markförvärv för försvaret m. m.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 516 av herrar *Sjölin* och *Schmidt*; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 517 av herr *Lundberg*.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets memorial och utlåtanden nr 56—59, bevillningsutskottets betänkanden nr 20 och 21, bankoutskottets utlåtanden nr 7 och 8, första lagutskottets utlåtanden nr 9—12, andra lagutskottets utlåtande nr 24, tredje lagutskottets utlåtande nr 11, jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 5—8 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 10—14.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Swedberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående vissa missförhållanden i samband med offentliga uppvisningar eller tävlingar i boxning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 120, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1952/53 m. m.;

nr 123, angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 130, angående åtgärder till skydd mot biologisk krigföring;

nr 136, angående användande av Spenshults sanatorium såsom eftervårds-sjukhus för reumatiker;

nr 156, angående understöd till folkliga musikskolan i Arvika;

nr 159, angående vissa investeringar i statens järnvägars fond;

nr 163, angående fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.; och

nr 164, angående anslag till vissa åt-

gärder för ekonomisk försvarsberedskap.

Dessa propositioner bordlades.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.07 em.

In fidem
Per Bergsten.

Onsdagen den 26 mars.

Kl. 10 fm.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 in-
nevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var efter annan och re-
mitterades till statsutskottet följande
Kungl. Maj:ts å bordet liggande pro-
positioner, nämligen:

nr 120, angående vissa avlönings- m.
fl. anslag under riksstatens fjärde hu-
vudtitel för budgetåret 1952/53 m. m.;

nr 123, angående vissa byggnadsarbe-
ten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 130, angående åtgärder till skydd
mot biologisk krigföring;

nr 136, angående användande av
Spenshults sanatorium såsom eftervårds-
sjukhus för reumatiker;

nr 156, angående understöd till folk-
liga musikskolan i Arvika;

nr 159, angående vissa investeringar
i statens järnvägars fond;

nr 163, angående fortsatt understöd
till viss skärgårdstrafik m. m.; och

nr 164, angående anslag till vissa åt-
gärder för ekonomisk försvarsbered-
skap.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets memorial nr
56, i anledning av kamrarnas skiljaktiga
beslut i fråga om placeringen i lönegrad
av tingsdomartjänsterna och anslaget
för budgetåret 1952/53 till Häradsrätter-
na: Avlöningar.

Den i detta memorial föreslagna vote-
ringspropositionen godkändes.

§ 4.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av väckta motioner
om utredning rörande förbättrade pen-
sionsförmåner för den vid Aktiebolaget
Statens skogsindustrier anställda, till bo-
lagets pensionskassa anslutna arbetar-
personalen;

nr 58, i anledning av väckta motioner
om utredning av frågan om lönegrads-
placering för personalkonsulenter i stats-
tjänst m. m.; och

nr 59, i anledning av väckta motioner
om pension eller understöd åt vissa an-
ställningshavare i statens tjänst m. fl.;

Ökning av regeringsrådets antal.

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner angående skyldigheten att erlagga lagfartsstämpel vid fastighetsöverlåtelse genom fusion; och

nr 21, i anledning av väckt motion angående skattskyldigheten för ersättning som utgår vid avträde av kolonat, skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension eller engångsbidrag åt Ellen Johnson; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 5.

Ökning av regeringsrådets antal.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, dels och i ämnet väckt motion.

Genom en den 11 januari 1952 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 27, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, innebärande att antalet ledamöter skulle utgöra elva.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom första kammaren väckt motion, nr 366, av herr *Herlitz*. Motionen utmynnade i en hemställan, »att riksdagen måtte för sin del

besluta sådan ändring av den föreslagna lagen om tillfällig förstärkning av regeringsrådets antal, att regeringsrådets antal bestämmes till tretton.»

Utskottet hemställde, att riksdagen — med förklaring att riksdagen med bifall till motionen I: 366 funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga ett av utskottet framlagt förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Utskottets förslag innebar, att regeringsrådets antal skulle ökas till tretton.

Reservation hade avgivits av herrar *Hedlund* i Östersund, *Ahlkvist* och *Olofsson*, fru *Sjöström-Bengtsson* samt herrar *Herbert Hermansson* och *Landgren*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen med avslag å motionen I: 366 måtte bifalla förevarande proposition nr 27.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **HEDLUND** i Östersund: Herr talman! Den fråga, som behandlas i det nu föredragna utlåtandet, har varit föremål för riksdagens överläggningar vid ett par tillfällen tidigare. Regeringsrättens arbetsbalans är så oroväckande hög, att åtgärder måste tillgripas för att nedbringa balansen. Det går ända till 7 å 8 år, innan klagande i regeringsrätten får besked om sina besvär.

Första lagutskottets majoritet liksom reservanterna och Kungl. Maj:t anser, att åtgärder måste tillgripas för att nedbringa balansen. I år har Kungl. Maj:t föreslagit, att man skall utöka regeringsrätten med ytterligare ett regeringsråd, varigenom en inte obetydlig avarbetning av balansen i regeringsrätten skulle bli möjlig. Första lagutskottets majoritet kan inte dela Kungl. Maj:ts uppfattning utan menar, att skall vi tillgripa åtgärder, så skall vi ta sådana som är verkningfullare än de

Kungl. Maj:t föreslagit. Därför stannar lagutskottets majoritet vid ett förslag, som går ut på att regeringsrätten skall förstärkas med *tre* regeringsråd.

Jag medger, att utskottsmajoritetens argument för sin uppfattning är mycket starka. Utskottsmajoriteten förmenar liksom Kungl. Maj:t, att det blir ett oefferrättligt tillstånd om man låter regeringsrätten arbeta med en så oerhörd balans som den nu gör. De som söker rättelse hos regeringsrätten får ju vänta alltför lång tid. Ovissheten för dem är pressande och många gånger svår, för att inte säga nästan förödande.

Första lagutskottet vill inte sätta några förhoppningar till den utredning som Kungl. Maj:t föreslår om att på annat sätt än genom en ökning av regeringsrådets antal nedbringa regeringsrättens arbetsböda. Kungl. Maj:t har nämligen i propositionen sagt att utredning skall verkställas, huruvida man inte genom andra åtgärder än genom en ökning av antalet ledamöter i regeringsrätten skulle kunna komma till rätta med det hela.

Jag måste erkänna, att jag hyser samma svaga förhoppningar som utskottsmajoriteten om att det skulle vara möjligt att på andra vägar än genom en ökning av antalet ledamöter nå ett resultat. Regeringsrättens arbetsböda är så stor, att även om man skulle kunna tillgripa vissa åtgärder för att stoppa tillströmningen av mål, skulle, såvitt jag kan bedöma, dessa åtgärder knappast få den effekt att ej någon förstärkning av regeringsråd blir erforderlig.

Likväl har jag tillsammans med andra utskottsledamöter reserverat mig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag; detta uteslutande därför att jag tycker det är orimligt att man inte kan vänta och se resultatet av en utredning, som Kungl. Maj:ts proposition förebådar, innan man förstärker regeringsrätten med *tre* regeringsråd. *Tre* regeringsråd — säger man kanske — är väl ingenting att resonera om. Nej, det är alldeles rik-

Ökning av regeringsrådets antal.

tigt. En ökning med *tre* regeringsråd kan man mycket väl godta, i synnerhet som förstärkningen är tillfällig och utskottet visar på möjligheten att regeringsrätten efter avbalansering av ett antal mål skulle kunna återbringas i sitt normala läge. Men det är ju andra saker som följer med. Antalet föredragande i departementen och även övrig personal måste ökas, och har man en gång ökat en domstols eller ett ämbetsverks personal, brukar det visa sig svårt att nedbringa den efter några år.

Dessutom vill jag inte ge min avslutning till den uppfattningen, att länsprövningsnämnderna i skattehänseende inte är att betrakta som en besvärinstans. Man säger, att om vi från regeringsrättens prövning avskär vissa mål, så blir målen endast behandlade i en instans, i kammarrätten. Sålunda skulle länsprövningsnämnderna inte ha det minsta värde vid prövning av taxerings- och beskattningsärenden.

Jag har en alldeles motsatt uppfattning. Jag har aldrig sysslat med beskattningsmål och aldrig tillhört en taxeringsnämnd, än mindre en länsprövningsnämnd, men då jag vet hur länsprövningsnämnden är sammansatt, vill jag tillerkänna den mycket höga kvalifikationer som prövningsinstans. Där sitter juridiskt utbildade skattetekniska experter och där sitter lekmän, som är förtrogna med de klagandes förhållanden. Länsprövningsnämndens utslag måste ha minst lika högt värde som utslaget från en annan motsvarig instans. Jag räknar sålunda med att vi måste få två besvärinstanser — länsprövningsnämnden och kammarrätten — om man skall kunna stoppa tillströmningen av mål till regeringsrätten. Men jag säger alltjämt att jag hyser samma svaga förhoppningar som första lagutskottets majoritet om att det skall vara möjligt.

Då jag sålunda, herr talman, nu yrkar bifall till reservationen, innebär det att jag vill följa hävdvunnen riksdags-

Ökning av regeringsrådets antal.

praxis och inte gå en utredning så i förväg som första lagutskottet nu vill göra. Har Kungl. Maj:t affischerat en utredning och tillika meddelat, att utredningen skyndsamt skall verkställas, så bör man avvakta resultatet, innan man tillgriper en så radikal åtgärd som den av första lagutskottets majoritet föreslagna. Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till reservationen, vilket är det samma som bifall till den kungl. propositionen.

Häruti instämde herr *Rubbestad*.

Herr RYLANDER: Herr talman! Det är ju sedan flera år tillbaka som det föreligger en betydande balans av oavgjorda mål i regeringsrätten. Balansen vid utgången av 1951 motsvarade inte mindre än två års arbetsprodukt av regeringsrätten med nuvarande sammansättning. Det är uppenbart att åtgärder är erforderliga för att minska balansen, och herr Hedlund i Östersund har ju också på allt sätt understrukit detta.

Det finns flera utvägar att överväga i ett sådant sammanhang. Man kan tänka på en ökning av regeringsrättens arbetsprodukt genom att föreskriva, att domstolen skall vara domför med lägre antal ledamöter än som för närvarande är fallet. Tanken på detta har emellertid tidigare avvisats, och justitieministern anser inte att det nu föreligger några skäl att ånyo uppta denna tanke. Utskottet har därför inte ens funderat på att gå den vägen. En annan utväg skulle vara utökning av föredragningstiden eller andra liknande åtgärder för att nå en större målavverkning, men inte heller det har ansetts kunna ifrågasättas. En tredje utväg är begränsning av fullföljden, av rätten att fullfölja talan emot kammarrättens utslag i sådana mål som nu går till regeringsrätten.

I propositionen om tillfällig ökning

av regeringsrådets antal 1946 redogjorde departementschefen för de åtgärder, som under 1920-talet vidtagits för begränsning av måltillströmningen och som väsentligen bestått i att man gjort kammarrätten till sista instans i vissa grupper av mål och överflyttat andra grupper från regeringsrättens till annan myndighets prövning. Departementschefen anförde i anslutning till denna redogörelse, att det inte syntes vara tillrådligt att utöver vad som då — på 1920-talet — skett minska tillströmningen av mål till regeringsrätten genom att avskära vissa grupper av mål från fullföljdsrätt. Inte heller syntes det då möjligt att till annan myndighet överlämna avgörandet av vissa mål, i vart fall inte i nämnvärd omfattning. Inför det nu synnerligen otillfredsställande arbetsläget har departementschefen emellertid ansett, trots vad han sålunda yttrade 1946, att man nu borde uppta till övervägande frågan om möjligheterna att på olika sätt minska måltillströmningen, och han har tillkännagivit, att det är hans avsikt att närmare utreda dessa spörsmål och därefter pröva dem.

Första lagutskottet anförde i sitt av riksdagen antagna förslag vid förra årets riksdag med anledning av då väckta motioner om en ytterligare tillfällig förstärkning av regeringsrätten, att enligt utskottets mening starka skäl talade för att en tillfällig ytterligare förstärkning av regeringsrätten snarast genomfördes, och det syntes därvid utskottet ligga närmast till hands att tänka sig en utökning med tre ledamöter. Frågan om förstärkningens omfattning och varaktighet krävde emellertid närmare övervägande och utskottet ville därför inte då förorda ett omedelbart genomförande av lagändringen. Utskottet hemställde att Kungl. Maj:t måtte snarast framlägga för riksdagen förslag till erforderlig utökning av regeringsrådets antal, så att den alltför stora balansen av oavgjorda mål kunde

Ökning av regeringsrådets antal.

»inom skälig tid» nedbringas till normal storlek.

Herr talman! Jag måste nog säga, med hänsyn till att balansen fortfarande är lika stor och att det föreligger en bestämd tendens till växande balans, att den nu ifrågavarande propositionen efter riksdagens ställningstagande förra året innebär en överraskning. Riksdagen fattade sitt beslut på våren 1951. Man hade väl kunnat vänta att den vidare utredning, som kunde anses nödvändig, åtminstone skulle igångsättas utan dröjsmål. Ja, den borde enligt utskottets förmenande ha kunnat avslutas så tidigt, att resultatet därav hade kunnat redovisas i propositionen. Det förslag om utökning av antalet regeringsråd med en ledamot, som framlagts i propositionen och som möjligen skulle kunna medföra att balansen i lyckligaste fall utjämnas på tio år, kan ju inte anses vara det förslag till utjämnande av balansen »inom skälig tid», som riksdagen har anhållit om.

Om de åtgärder i övrigt, som kommer i fråga, får riksdagen bara veta, att departementschefen, trots vad han 1946 — säkerligen på goda grunder — yttrade, nu anser sig böra uppta frågan om möjligheterna att på olika sätt minska måltillströmningen. Såvitt utskottet är bekant har utredningen ännu inte, ett år efteråt, igångsatts; det är väl bara en förberedande kartläggning av regeringsrättens olika arbetsuppgifter samt tidigare åtgärder och förslag som har gjorts.

Om man nu återigen skall gå in på vägar, som man förut inte velat beträda för att minska måltillströmningen, kan man fråga sig, om det under sådana förhållanden är riktigt säkert att man över huvud taget behöver öka antalet regeringsråd. Går man här in för fullföljdsbegränsning i beskattningsmål, något som är en mycket betänklighets historia, så är det kanske möjligt att också klara av balansen utan någon ökning.

Utskottsmajoriteten tvekar inte att säga, att utskottet anser det »betänkligt» att välja en väg med fullföljdsbegränsningar. Det kan ju anses rimligt, särskilt i dessa tider, när det allmänna av den enskilde kräver så mycket skatter, så tunga pålagor i olika hänseenden, att man åtminstone skall kunna få frågan om sin skyldighet att komma ut med dessa skatter och pålagor prövad i en andra instans.

En utredning av det slag som departementschefen avsett kommer också att kräva en avsevärd tid, och det är fara värt att man då kommer in på mycket vittgående utredningsuppslag. Man kan bli tvungen att taga ställning till frågan om prövningsnämndernas omorganisation. I det sammanhanget vill jag gentemot herr Hedlunds i Östersund uttalande säga — med all aktning för prövningsnämnderna sådana de nu är beskaffade, de gör naturligtvis så gott de kan — att de utgör dock ingen riktig domstolsinstans; det tror jag inte, att ledamöterna i prövningsnämnderna själva vill påstå. Man kan också komma in på det av riksdagen år 1950 väckta spörsmålet om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande taxeringsförfarandet och taxeringsprocessen, som enligt riksdagens mening borde taga sikte på frågan huruvida kraven på rättssäkerhet och effektivitet vore tillräckligt väl tillgodosedda. Det är alltså en utredning som riksdagen redan har begärt. Man torde inte heller kunna undgå att taga ställning till frågan om ökad rättssäkerhet med avseende på administrativa besvärsmål över huvud taget, vilken fråga för närvarande utredes av besvärssakkunniga. När dessa en gång avgivit sitt betänkande, skall väl detta ut på remiss och stötas och blötas som alla sådana förslag. Det kommer alltså att ta lång tid. Även om man skulle genom den omsider behåddade utredningen komma till ett godtagbart resultat på någon punkt, är det ganska otroligt, att man skulle komma till sådana

Ökning av regeringsrådets antal.

resultat, att balansen skulle kunna inom rimlig tid avarbetas utan att man måste tillgripa en utökning av domstolen — jag förutsätter nämligen, att det även i fortsättningen kommer att krävas mycket starka garantier för rättssäkerheten på detta område.

Herr talman! Utskottet har då kommit till att det inte finns någon annan utväg än att nu öka antalet regeringsråd, och utskottsmajoriteten anser, att man nu bör gå in för en tillfällig ökning med tre regeringsråd — inte bara med ett som föreslagits i propositionen. Det har inte angivits på vilket sätt man verkligen skulle kunna komma fram till en godtagbar lösning med ytterligare ett regeringsråd. Som sagt, vi vet ingenting om vilka åtgärder man tänker sig i övrigt. En ökning med två regeringsråd kan av praktiska skäl inte komma i fråga.

Det är klart, att om man företager en sådan ökning med tre regeringsråd så för detta med sig i släptåg, vilket herr Hedlund i Östersund mycket riktigt påpekar, att man även måste öka antalet övriga tjänstemän, såsom föredragande i regeringsrätten, kontorsbiträden o. s. v. Det är klart, att man ställer sig tvekan till varje sådan ökning.

Då nu herr Hedlund i Östersund säger, att det föreligger risk för att om man företar en sådan ökning, man sedan inte kan minska regeringsrättens dimensioner, vill jag erinra om att det ju hänt tidigare, att man har både ökat och minskat antalet regeringsråd. År 1928 tillfördes just på förslag av riksdagen regeringsrätten två regeringsråd mer än Kungl. Maj:t hade föreslagit. Då förelåg också en oroande balans. Den avarbetades dock på några år. Om jag minns rätt, var det år 1933 som man vid uppkomna ledigheter åter kunde nedbringa antalet regeringsråd. Utskottet har redovisat möjligheterna att komma ned till den dimension, som regeringsrätten egentligen är avsedd att ha, nämligen sju regeringsråd. Detta är möjligt

att göra år 1963, då ett antal regeringsråd avgår åren 1956, 1959, 1961, 1962 och 1963.

Som min rent personliga åsikt måste jag säga — utskottet har inte haft anledning att gå in på detta — att det absolut är erforderligt, att den enskilde i sådana tider som dem vi nu lever i, när skatterna ökas liksom över huvud taget samhällets befattning med den enskildes göranden och låtanden, skall få sin sak prövad av en domstol, vars prövning fyller mycket högt ställda krav. Jag för min del anser det inte rimligt, att man i fortsättningen skall kunna klara sig med en förvaltningsdomstol som med sina sju regeringsråd är så klen dimensionerad som den var, när den en gång för 40 år sedan inrättades. Förhållandena är ju nu helt annorlunda. Jag tror nu, att man även i fortsättningen får tänka sig ha en regeringsrätt av ungefär den storlek som den för närvarande har, eller möjligen med något regeringsråd mindre.

Så kommer vi till kostnaderna för en sådan här operation. Det är klart, att den kostar pengar. Det är nu inte lagutskottet som har att närmare dryfta den saken — den faller under statsutskottet — men utskottet är inte så lätt-sinnigt som man skulle kunna tro, när det föreslår tillsättande av ytterligare tre regeringsråd, utan utskottet har naturligtvis också övervägt den saken. Då har det visat sig, att det verkligen inte alls är så självklart, att den billigaste vägen är att nu utöka regeringsrådsantalet med ett. Mycket goda skäl talar för att det kan vara ekonomiskt förmånligt för staten att välja den andra vägen: att tillfälligtvis utöka domstolens antal ledamöter med tre för att under en begränsad tid avarbeta den här balansen. Det är ju nämligen så, att staten, får betala ränta på restituerade skattebelopp, och det är ju ganska mycket pengar som folk får tillbaka efter regeringsrättens prövning. Räntan utgår med fem procent. Även om staten kan upplåna pengar

Ökning av regeringsrådets antal.

till betydligt lägre ränta, och man därför inte rättvisligen skall räkna med fem procent, är det i alla fall betydande belopp som staten här får punga ut med, och det beloppet blir större och större ju längre tid som förflyter från det vederbörande erlade sin för höga skatt och tills han får pengarna tillbaka efter regeringsrättens utslag. Ännu mer obehagligt kommer det att bli, när staten framöver — det har ju knappast varit fallet ännu — också får betala samma ränta på restituerade kommunalutskylder.

På dessa grunder har utskottet ansett det lämpligt att nu gå in för en ökning med tre regeringsråd.

Jag skall inte göra mig alltför stora illusioner om att utskottets förslag här skall vinna bifall, men jag anser, att utskottet är skyldigt att säga ifrån med en viss skärpa, att ett låtgåssystem inte kan tolereras när det gäller rättsskyddet på detta område. Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Johansson* i Norrfors och *Östlund* samt fru *Hellström*.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **ZETTERBERG**: Herr talman! Det är ju alldeles klart, att förhållandena är bekymmersamma med den stora balans som föreligger och att man därför kan säga, att det naturligtvis finns starka skäl för att företaga en utökning av antalet regeringsråd för att försöka komma till rätta med svårigheterna och se till att målen blir avgjorda så fort som möjligt.

I propositionen har föreslagits en utökning med ett regeringsråd; utskottets förslag innebär ju att det skulle bli tre. Kompromissen, två regeringsråd, är utesluten utav arbetstekniska skäl. Det antal, som då skulle uppkomma, ger inte lämpliga arbetsförhållanden för regeringsrätten.

En utökning av regeringsrätten med ett regeringsråd skulle ur tekniska synpunkter sett jämfört med en utökning med tre regeringsråd inte ge ett förhållandevis större arbetsresultat. Nu kan man i alla fall säga, att man, eftersom arbetsbalansen ökat så mycket, trots dessa svårigheter kanske ändå skulle överväga en utökning med tre regeringsråd. Däremot talar emellertid inte minst det förhållandet, att det ju då blir en väldigt stor utökning av antalet ledamöter i regeringsrätten. Det är ju bara för några år sedan antalet också betydligt utökades. Regeringsråden var ju från början sju till antalet, och vi skulle bara på några få år få en fördubbling av denna högsta administrativa domstols ledamotsantal. I högsta domstolen sitter 24 justitieråd. Det är nog ingen hemlighet att för ett land med så pass liten befolkning som Sverige får vi på detta sätt väldigt stora högsta dömande instanser. Det kan vålla rekryteringssvårigheter — inte svårigheter att få duktigt folk naturligtvis, men svårigheter att få jurister av den allra yppersta beskaffenhet till så stort antal som erfordras för två högsta domstolar av den storlek vi här har och som jag tror är större än de flesta andra länders, i anseende till invånarantalet.

Under sådana omständigheter har jag för min del kommit till det resultatet, att det nog finnes mycket starka skäl för att försöka hantera problemet balansen i regeringsrätten på annat sätt. Närmast kommer jag då till den tanken, att man skulle se, om man inte på ett eller annat sätt kunde begränsa fullföljdrätten. Vid en jämförelse med de vanliga domstolarna finner man ju att många mål blir slutgiltigt avgjorda i hovrätt. I fråga om skattemålen har man en liknande, kvalificerad mellaninstans i kammarrätten.

Jag menar, att det vore väl värt att göra ett försök att genom en sortering av målen på ett eller annat sätt få kammarrätten till sista instans i så pass

Ökning av regeringsrådets antal.

många mål att svårigheterna för regeringsrätten därigenom skulle kunna avhjälpas. Den tanken har varit uppe tidigare, och jag ställde mig då litet skeptisk till möjligheterna att genom en sådan fördelning skapa en dylik spärr i kammarrätten, men när nu svårigheterna tornar upp sig igen, tycker jag, att det är värt att göra försöket. Någon ordentlig undersökning av detta problem har emellertid inte kommit till stånd.

Regeringens förslag innebär närmast, att man skulle utöka regeringsrådets antal med ett och under tiden avvakta, om man inte genom den utredning, som det är meningen att sätta i gång, på annat sätt kan klara detta balansproblem. Jag tror, att det skulle vara försiktigast, om riksdagen följde den meningen.

Herr FAGERHOLM: Herr talman! Jag tror man utan överdrift nu kan tala om att det föreligger en kris i beskattningsförfarandet. Det är inte nog med att beskattningsmyndigheterna är svårt överansträngda och att de inte tror sig kunna på ett rimligt sätt bemästra den situation som nu uppkommer med alla de nya skatteförfattningarna, utan också de skattskyldiga själva hotar att bli helt överansträngda, särskilt när det gäller rörelsebeskattning. Ett uttryck för denna krissituation inom beskattningsförfarandet är de mycket långa tiderna för överklagande i kammarrätten och regeringsrätten. Som det väl här har nämnts tar det för närvarande sex till sju år att få en skattefråga prövad från begynnelsen till sista instans.

Vad är bakgrunden till detta läge? Jag tror att den förnämlige representant för det förnämliga första lagutskottet som har fört reservanternas talan skulle bli tämligen förskräckt, om han finge tillfälle att se det rättsmaterial och det lagmaterial som ligger till grund för beskattningsdomstolarnas arbete. Sedan gammalt är man inom civilrätten och även inom straffrätten van

att ha ett något så när stabilt, entydigt och genomarbetat rättsmaterial, på grundval av vilket det byggs upp en praxis, så att folk vet vad de kan göra eller inte göra.

Skatterätten uppfyller inte i något avseende detta krav. Det är ett kaotiskt material, i mångt och mycket delvis motstridigt och i vissa fall direkt obegripligt.

Under sådana förhållanden fyller en snabb rättsskipning i skattedomstolarna desto större uppgift. Ovissheten, som kan vara under många år, i viktiga skattejuridiska frågor är till stor nackdel både för taxeringsmyndigheterna och för de skattskyldiga.

För närvarande är skattefrågorna de ekonomiskt betydelsefullaste juridiska frågorna i vårt samhälle. Det sammanlagda värdet i mål av skattekaraktär överstiger många gånger det sammanlagda värde som står på spel i mål av annan karaktär.

Det förhåller sig också så, att skattemyndigheternas utslag går i verkställighet omedelbart. I och med att en lokal taxeringsmyndighet, eller eventuellt en prövningsnämnd, har fastställt en viss lösning i ett skatteärende tages skatten ut i enlighet därmed. Sedan kan man överklaga och kanske i sinom tid, efter sex eller sju år, få igen de felaktigt utbetalda pengarna. Det är bra märkligt att man icke har rätt att vid sådan återbäring av skatt göra avdrag för de kostnader man har haft för att vinna skattemålet — detta sagt inom parentes som ett kuriosum.

Det har till och med gått så långt, att vissa välvilligt inställda prövningsnämnder gått med på bifall till den skattskyldiges besvär under förutsättning att taxeringsintendenten överklagar. Man har alltså där fått klart för sig det orimliga i att den skattskyldige i ett mål, lät oss säga av prejudicerande karaktär, skall ligga ute med pengarna hela denna tid, och därför har man

Ökning av regeringsrådets antal.

så att säga givit honom kredit genom att bifalla hans besvär, under förutsättning att taxeringsintendenten överklagar. Därigenom slipper den skattskyldige nämligen ligga ute med pengarna så länge. Det säger ganska mycket om läget att ett sådant förfarande har ansetts nödvändigt.

Nu kan man säga att vi inte löser det här problemet genom att tillsätta några ytterligare regeringsråd. Emellertid måste man uppenbarligen förbättra läget genom att utöka den högsta skattedomstolens arbetskapacitet. Det tar ju nu ett par tre år innan ärendet passerar regeringsrätten.

Jag blev något förvånad över justitieministerns motivering för att man icke skall öka regeringsrådets antal utöver vad som är förslaget i propositionen. Han säger att man vinner förhållandevis mera genom att utse ett regeringsråd än genom att utse tre. Jag får säga att det låter ganska egendomligt. Då får väl arbetsformerna så moderniseras och överses, att man får ut det merresultat av den ökade arbetsstyrkan som är befogat.

Vidare säger justitieministern att vi inom loppet av ett begränsat antal år har fått regeringsrätten nära nog fördubblad, men, herr justitieminister, se på det lagmaterial på vilket regeringsrätten dömer! Det har väl sannolikt också fördubblats. I varje fall när det gäller skattefrågor, har lagarna ändrats på ett flertal väsentliga punkter under senare år. Hastigt hopkomna skattelagar kommer på löpande band. Undra på att det då behövs rättsskipningsorgan som kan klara ut hur de skall tolkas och vad de innebär.

Vidare sade justitieministern, om jag nu uppfattade honom rätt, att de högsta domstolsinstanserna i Sverige är överdimensionerade med hänsyn till landets ringa folkmängd, och han antydde också att det skulle vara svårt att få kvalificerade jurister att besätta platserna i dessa högsta dömande instanser med.

Jag tycker den förklaringen är något långsökt.

Jag hade en gång i tiden förmånen och glädjen att få delta i första lagutskottets arbete. Jag lärde mig då att i hög grad respektera den traditionella och djupt rotade känslan i detta utskott för rättssäkerhet, för stabilitet i rättsförhållandena och för effektivitet även ur de svagares synpunkt i rättsskipningen. Jag har därför blivit något förvånad över att det finns så många reservanter som vill ha blott elva regeringsråd. Det är icke förenligt med rättssäkerheten i ett modernt samhälle, som vill vara rättsligt högstående, att folk skall få vänta i sex å sju år på avgöranden i för dem grundläggande ekonomiska rättsliga tvistefrågor. Det är inte demokratiskt, ty det gör att de, som inte har råd, insikter eller vilja att hålla ut, förlorar rätten, medan däremot de stora som har råd att fortsätta en process upp till sista instans har möjlighet att vinna. Jag vill också uttryckligen säga till reservanternas talesman, att man inte kan jämställa prövningsnämndernas arbete i skattefrågor med underrätternas arbete i civilmål. Det är två helt skilda saker. I prövningsnämnderna är det fiskaliska intresset det avgörande. Jag behöver kanske inte gå in på den saken nu, men jag är beredd att leda det i bevis. Jag anser inte att det är något fel, ty prövningsnämndernas fiskaliska karaktär är ju i mångt och mycket motiverad av förhållandena.

Herr talman! Jag vill med detta bara ha sagt, att jag inte tror man kan lösa frågan om rättsstabilitet och rättssäkerhet inom beskattningsområdet, det för medborgarna ekonomiskt viktigaste rättsområdet, genom att utöka antalet regeringsråd något mer eller något mindre. Men jag är övertygad, herr talman, att varje åtgärd är befogad som är ägnad att nedbringa den långa överklagandetiden och minska den rättsosäkerhet som föreligger, och det är uppenbart, att inrättandet av ytterligare

Ökning av regeringsrådets antal.

en division, eller vad det kan bli, av regeringsrätten måste påskynda handläggningen av dessa frågor.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OLSSON i Mellerud: Herr talman! Då jag med min allmänna ekonomiska försiktighet har stannat på den linje som väl av de flesta anses vara den dyrbaraste i detta fall, kanske det kan krävas några kommentarer från min sida. Jag vill säga att jag inte har sett denna fråga enbart från ekonomisk synpunkt, även om jag givetvis har vägt de ekonomiska synpunkterna mot de andra. Det för mig grundläggande är frågan om rättsordningen, och jag fäst den allra största vikt vid att man skapar och underhåller en god rättsordning.

Det är inte nog med att vi får goda domstolar som dömer mellan medborgarna och i medborgarnas intresse på ett oklanderligt sätt. Det är också av betydande vikt, att målen också blir avgjorda inom en tid som kan anses skälig och rimlig.

När vi för någon tid sedan skapade vår nya rättegångsordning, fanns det givetvis många skäl för det intresse som lades ned på denna nya rättsordning, men jag tror inte jag säger för mycket om jag påstår, att ett av de mera väsentliga skälen var, att man ville få en relativt snabb rättvisa och komma ifrån långhalningen och de ideliga bordläggningarna.

Jag ser detta problem ungefär på samma sätt. Balansen av oavgjorda mål tenderar att öka synnerligen oroväckande. Denna väldiga balans ökar med inte mindre än ett halvt tusental mål per år och är nu uppe i praktiskt taget 5 000 mål. Jag frågar: Vill man vara tillfredsställd med en rättvisa, som visar på en balans på 5 000 mål och där det dröjer flera år innan vederbörande kan få det utslag, som han genom domstolsbehandlingen har sökt åstadkom-

ma? För mig ter sig ett sådant tillstånd så allvarligt, att jag vill att vi skall söka oss fram med effektiva åtgärder, så att man får detta problem löst.

Nu kan man säga, att regeringen är inne på samma väg. Man har pekat på denna stora balans, man föreslår en ökning av regeringsrådets antal med ett, vilket enligt det föreliggande materialet skulle betyda att balansen i bästa fall skulle vara avarbetad om tio år. Med den ökning av antalet skattemål, som har följt under senare tid, är det knappast sannolikt att man kan räkna så optimistiskt, med tio år, som man här från regeringens sida har gjort. Vi har då inom utskottet resonerat så, att det är klokt att undersöka om vi inte kan komma fram på en effektivare väg, och vi har rekommenderat en ökning av regeringsrådets antal med tre.

Nu ser naturligtvis kammarens ledamöter på den ekonomiska sidan av saken och säger, att tre regeringsråd givetvis kommer att dra betydligt större kostnader än det blir om man går på den försiktiga väg, som regeringen föreslår, och ökar regeringsrådets antal med ett.

Jag är intet så säker på att dessa konklusioner är riktiga. Som utskottets ordförande redan har påpekat och som utskottsutlåtandet ger belägg för, är de *totala* utgifterna för balansen om man går regeringens väg — alltså med ett regeringsråd — under tio år 1 150 000 kronor. Går man utskottets väg, där vi har utsikt att kunna avarbeta balansen på tre till fyra år, drar det en kostnad av 1 450 000 kronor; det är alltså en relativt blygsam merutgift. Men detta säger inte allt, ty som utskottets ordförande redan förut har påpekat får ju staten betala 5 procent på det belopp, som ligger inne och som sedan skall utbetalas till vederbörande, och det måste betyda, att ju snabbare man kan få avarbeta balansen, desto mindre sådan räntekostnad får staten att lägga ut.

Det är naturligtvis vanskligt att med klara siffror få fram vad dessa räntekostnader för varje år innebär, men så pass mycket är redan klart, att det är mycket betydande summor. Jag menar sålunda, att om man väger det ena mot det andra, i det här fallet propositionens förslag mot utskottets, så är det inte säkert att, om jag så får uttrycka det, den ekonomiska vågen slår till fördel för regeringsförslaget.

Nu säger man i propositionen, att man även vill söka gå fram andra vägar för att komma till rätta med denna väldiga balans, och jag får erkänna att jag livligt uppskattar det initiativ, som jag förmodar man har för avsikt att ta i detta fall. Men det må förlåtas mig, om jag ställer mig en liten smula tvivlande till de *resultat*, som man kan nå på den anvisade utredningsvägen. Denna fråga har man utrett vid åtskilliga tillfällen i syfte att kunna skala bort en hel del mål, som nu går upp till regeringsrätten. Men när man har vägt det ena mot det andra, har man till sist kommit till det resultatet, att det som föreslagits har varit av mycket blygsam art. Nu påpekas i propositionen, och statsrådet nämnde det också i sitt tal nu, att man ämnar pröva en begränsning av fullföljden till högsta domstolen. Det är en sak som riksdagen tidigare ställt sig mycket kyligt emot, och jag får för min del säga, att jag är ytterst tveksam om jag skulle kunna acceptera denna väg.

Om man försöker tänka sig in i hur en sådan fullföljdsbegränsning skulle verka, så kommer man till syvende og sidst till att det blir de ekonomiska mindre bärkraftiga klagandena som får sina intressen mindre väl tillgodosedda. Detta kommer i första hand att gå ut över de små i samhället, och jag är för min del inte intresserad av att vi skapar ett fullföljdsförfarande, som visserligen låter en hel del mål ramla igenom sållet utan att nå fram till högsta domstolen, men som kanske samtidigt

Ökning av regeringsrådets antal.

kan skapa ett tillstånd, där man kommer till resultat, som åtminstone jag för min del inte vill vara med om att tillstyrka. Jag tror mig med andra ord redan nu kunna säga, att jag ställer mig mycket tvivlande till tanken på en fullföljdsbegränsning vad gäller dessa mål. En utredning kan naturligtvis vara av visst intresse i alla fall, något kan vinnas, men jag menar att det är så litet att vinna, att vi inte skall stödja tanken vid något så bräckligt som detta.

Statsrådet nämnde också, att vi kanske här i vårt land är vanda vid att få gå till högsta domstolen i större utsträckning än vad som sker i något annat land. Han ifrågasatte huruvida inte de högsta domstolarna, såväl den administrativa som den andra högsta domstolen, skulle vara överdimensionerade för vår begränsade befolkning. Det är sannolikt riktigt, om man gör en jämförelse med en hel rad andra länder, att de i många fall nöjer sig med två instanser, där vi nu har en tredje. Men jag säger å andra sidan: det är svensk tradition att kunna få gå till Kungl. Maj:ts högsta domstol, och jag skulle tro att det knappast går att bryta denna tradition i närvarande stund. Jag vill inte vara med om det, men även om man skulle vara inställd på detta, skulle det näppeligen gå att nu bryta denna gamla svenska tradition. Det är kanske klokare att vi på den punkten följer vår gamla linje, även om vi till högsta domstolen släpper fram större antal mål än vad man kanske gör i andra länder.

När jag har gjort mina överväganden i denna fråga, har det främst varit med tanke på rättsordningen. Jag anser att det är av betydande vikt inte enbart att man får goda domar utan också att man får dessa domslut inom tid som kan anses skäligen och rimlig. För det andra är jag inte säker på att kostnaden skulle bli så nämnvärt större än om man följer propositionens linje. Det är från dessa båda utgångspunkter, herr

Ökning av regeringsrådets antal.

talman, jag har stannat för utskottets linje, och jag ber för min del att få rekommendera densamma.

Herr **HEDLUND** i Östersund: Herr talman! Jag begärde ordet bara för att få säga några ord i den debatt som pågår nu. Både herr Fagerholm och herr Olsson i Mellerud söker genom sina inlägg få frågan att gälla huruvida man är beredd eller inte beredd att värna rätts säkerheten i detta land. Vem har ifrågasatt att någon i denna kammare skulle stå på den linjen, att man inte skulle slå vakt om rättssäkerheten? Det är helt naturligt av stort intresse att få alla mål, både de administrativa och domstolsmålen, snabbt avgjorda, men det är överord att säga att rättssäkerheten är otrygg, därför man får vänta på utslag i regeringsrättsmål. Men det är ju inte om rättssäkerhet vi diskuterar, utan det är fråga om praktiska åtgärder att förkorta väntetiden på måls avgörande i regeringsrätten. Jag kan inte förstå varför man just i det här ärendet skall så fullständigt avvika från vad som alltid har varit och i fortsättningen måste bli en god riksdagspraxis. Innan man vidtar en åtgärd, som får sådana organisatoriska verkningar som det här är fråga om, så bör man ju i all rimlighets namn avvakta och se vad den utredning, som redan är påbörjad, kan ge för resultat.

Jag säger som jag sade förra gången jag hade ordet: Jag har ingen som helst möjlighet att tänka mig på vilket sätt man skulle kunna nedbringa arbetsbalansen i regeringsrätten genom att avstänga målens uppvandring till regeringsrätten. Men vem vet? En utredning kan ju ge ett sådant resultat, och skulle inte det resultatet kunna vinnas, får vi väl tillgripa, förmodar jag, den väg som utskottet nu vill gå.

Jag vet inte hur justitieministern hjärta klappar just nu, men jag skulle dock tro att om denna fråga hade behandlats för femton år sedan skulle säkert justitieministern ha sagt att han var

tacksam för att lagutskottet så generöst tillmötesgått hans krav, att det i stället för *ett* givit honom *tre* regeringsråd. Nu har jag varit litet påverkad av det förhållandet, att vi får lov att ransonera organisatoriska åtgärder just nu. Därför har jag funnit det förnuftigt att vänta och se vad man kan göra för att undvika en organisation, som blir en ekonomisk belastning för samhället. Jag förmodar att justitieministern också har handlat under trycket av rådande ekonomiska förhållanden.

Då det, herr talman, inte alls här gäller frågan om rättssäkerheten, som herrar Fagerholm och Olsson i Mellerud nu vill göra gällande, utan en rent praktisk fråga, tycker jag man bör begränsa debatten till detta, och jag vidhåller mitt yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr **OLSSON** i Mellerud (kort genmäle): Herr talman! Det förefaller mig som om den föregående ärade talaren hade hört på litet slarvigt vad jag hade att säga. Jag har icke nämnt ordet rätts säkerhet. Vad jag däremot talade om var en *god rättsordning*, och jag ställer verkligen ännu en gång den frågan till den föregående talaren: Anser han att det är en god rättsordning, när vi har en balans på 5 000 mål och man kanske kan få sitt ärende avgjort först om två till tre år? Det är denna »goda» rättsordning jag har talat om. Jag har icke ett ögonblick talat om rättssäkerheten.

Jag skulle vidare vilja fråga herr Hedlund i Östersund, som tycks vänta sig mycket av den skisserade utredningen: Vill herr Hedlund gå på begränsning av fullföljden? Det är kruzet i denna fråga. Jag vill inte detta, och därför har jag stannat för denna linje.

Herr **FAGERHOLM** (kort genmäle): Herr talman! Det är ju ingen som påstår att det skulle föreligga två läger här i kammaren, av vilka det ena vill värna rättsordningen och det andra inte vill

Ökning av regeringsrådets antal.

värna den. Jag är för min del fullkomligt övertygad — och det är väl alla — därom, att det inte finns någon som har velat värna rättsordningen bättre än herr Hedlund själv under de många år han verkat i lagutskottet. Frågan ligger inte på det planet. Vad jag för min del har påpekat är det kaotiska, otillfredsställande system som nu råder på skatterättsskipningens område, och jag har sagt att man måste göra någonting för att rätta till det och att det nuvarande systemet icke är överensstämmande med en god rättsordning.

Jag skulle vilja ställa en fråga, och jag kan ställa den direkt till herr justitieministern eller till herr Hedlund: Anser ni att det är försvarligt att en jordbrukare, en mindre näringsidkare eller liknande, vilken har en skattefråga som kanske rör hela hans verksamhet och har avgörande betydelse hur han skall driva den, skall behöva vänta i sju år på att få besked? Är det rimligt, och är det riktigt? Jag anser det inte.

Herr talman! Det är därför att man här har en möjlighet att ge utvecklingen en bättre riktning genom att öka regeringsrättens arbetskapacitet som jag har velat gå på utskottets förslag. En sådan åtgärd löser inte frågan, det är jag fullkomligt medveten om, men den innebär ett steg i rätt riktning.

Herr HEDLUND i Östersund (kort genmäle): Herr talman! Jag har ju här sagt att jag tycker att det är otillfredsställande att man skall behöva vänta så länge på utslag i regeringsrätten, och när herr Fagerholm och herr Olsson i Mellerud vill göra det hela till en rätts-säkerhetsfråga och alltså menar, att vi reservanter skulle vara mindre nogräknade om rättssäkerheten än utskottets majoritet, så protesterar jag mot vad de säger. Det är heller inte en fråga om rättsordningen, herr Olsson i Mellerud, utan det är bara en organisatorisk fråga.

Frågan är om vi i år eller ett kommande år skall ha *ett* eller *tre* regerings-

råd till. Jag är av hela min själ ense med alla om att man bör tillgripa åtgärder för att nedbringa balansen i regeringsrätten, men jag vill inte rusa i väg, när möjlighet kanske kan finnas att utan mera omfattande organisatoriska åtgärder bringa reda i frågan.

Jag begriper inte varför skattemålen är så heliga, att inte vissa av dem skulle kunna undantas från en högstadomstolsprövning, när andra rättsfrågor, som rör den enskilde kanske djupare, får lov att stanna i mellaninstansen. Jag vill inte säga att jag aldrig går med på att avskära några mål från regeringsrätten. Jag säger att jag vore glad om det skulle kunna öppnas en möjlighet att avskilja vissa mål från regeringsrättens behandling lika väl som man i den vanliga processen kan avskilja mål från behandling i högsta domstolen.

Jag vidhåller mitt yrkande och tycker att vi slutar nu och voterar.

Herr FAGERHOLM (kort genmäle): Herr talman! Herr Hedlund säger ju alldeles tydligt, att den nuvarande ordningen är otillfredsställande, i varje fall vad gäller överklagandetiden. Då är ju skillnaden mellan herr Hedlunds och min uppfattning fullkomligt klarlagd — bägge två anser vi att ordningen är otillfredsställande — och skillnaden mellan oss är denna: För utskottets del vill man handla, göra någonting för att få slut på de otillfredsställande förhållandena, herr Hedlund däremot vill att frågan skall vidare utredas.

Herr OLSSON i Mellerud (kort genmäle): Herr talman! Jag vill gentemot herr Hedlund påpeka en inte oväsentlig skillnad mellan de båda förslagen. Enligt utskottets förslag beräknas arbetsbalansen bli avklarad på tre å fyra år, men enligt det förslag, som herr Hedlund går på, beräknas balansen vara kvar till om tio år, och det är detta jag har betecknat som en mindre tillfredsställande rättsordning.

Ökning av regeringsrådets antal.

Jag vill tillägga, att första kammaren nyss med icke obetydlig majoritet har gått på utskottets förslag.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Det ligger naturligtvis mycket i vad herr Hedlund i Östersund just har anfört, nämligen att det inte är en fråga om rättsvården, vi här diskuterar. På den punkten är inga delade meningar rådande, menar herr Hedlund, utan här gäller det en organisatorisk fråga, en fråga om vilka praktiska vägar vi skall gå för att nå ett bättre sakernas tillstånd än det, som nu är för handen. Detta låter givetvis säga sig, men, herr Hedlund, blir trots allt inte denna fråga dock i sina konsekvenser en fråga om rättsvården?

Det kan ju nämligen inte ur någon synpunkt anses tillfredsställande, att en rättssökande har att vänta i sex, sju år på ett avgörande av den art det här är fråga om. Jag antar, att åtskilliga av kammarens ledamöter känt sig ganska chockerade, när de studerat den tabell över utvecklingen av regeringsrättens arbetsbörda, som finns på sida 2 i utskottsutlåtandet. Där finner man ju, att arbetsbalansen sedan 1942 har ökat från 1 009 till 4 905 mål, av vilka skattemålen utgör den ojämförligt största gruppen. Denna senare siffra tycker jag skulle motivera en blick även framöver. Jag vet inte, om kammarens ledamöter tänkt på hur denna balanssiffra möjligen kan komma att te sig under de närmaste åren, därest man inte gör någonting för att få ett bättre sakernas tillstånd.

Jag vill erinra om att den ansvällning av skattelagstiftningen, som vi fått under de senaste åren, ännu icke avspeglat sig i den här redovisade arbetsbalansen. Blott ett par exempel. Vi har ju på sistone fått skattelagstiftning, först avseende investeringsskatt och sedan investeringsavgift. I morgon justerar bevillningsutskottet sitt betänkande om konjunkturskatten, ett utomordentligt

komplicerat ämne. Jag vill inte vara oartig mot kammarens ledamöter, men jag ifrågasätter, om alla här, när vi efter påsk kommer att besluta i frågan om konjunkturskatten, verkligen haft möjlighet att skaffa sig full överblick över vad denna mycket komplicerade lagstiftning gäller och vilka konsekvenser den eventuellt kan få. Vi har ju vidare att emotse förslag om temporär inskränkning i den fria avskrivningsrätten o. s. v. Alla dessa ting är av en så invecklad beskaffenhet, att all sannolikhet talar för att antalet därav föranledda skattemål kommer att bli betydande. För egen del skulle jag inte bli förvånad, om den balans på omkring 5 000 ärenden i regeringsrätten, som nu redovisas, därest ingenting kommer att åtgöras, inom de närmaste åren kommer att väsentligt ökas, beroende, som jag sagt, på de nya, omfattande och svåröverskådliga skattelagar, vi nu nästan på löpande band beslutat eller kommer att besluta.

Jag har liksom herr Hedlund i Östersund all respekt för den, såsom jag tycker, värdefulla riksdagstradition som säger att man, när en utredning pågår, inte skall föregripa denna utredning genom några beslut. Men, herr talman, det finns väl dock ingen tradition så stark och inga principer så heliga, att man inte, när förhållandena så kräver — i rena undantagsfall alltså — skulle kunna göra avsteg ifrån dem. Jag menar, att läget i detta hänseende är så bekymmersamt för massor av skattskyldiga i vårt land, att kammaren vore väl berättigad att göra ett avsteg ifrån denna tradition på samma sätt som första kammaren redan har gjort.

Med dessa ord, herr talman, vill jag för min del yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LINDBERG: Herr talman! Den fråga, som vi nu behandlar, har tidigare varit föremål för många behandlingar inom första lagutskottet, och vid

Ökning av regeringsrådets antal.

varje tillfälle, då frågan har varit före, har det försäkrats, att med en utökning till det och det antalet ledamöter skulle de balanserade målen ganska snart kunna avverkas. Vid något tillfälle har man också diskuterat en reducering av antalet ledamöter i rätten, då med hänvisning till att målens antal inte har varit så särdeles högt.

När frågan om en ökning av regeringsrådets antal förra gången behandlades i utskottet, försäkrades det också, att med denna utökning skulle man inom en viss, jag tror till och med angiven tid ha avverkat balansen och fått ned den till det normala.

Det fanns de som tvivlade på att det den gången skulle gå på det sätt som var avsett, och tvivlarna har i detta avseende fått fullkomligt rätt, ty målens antal har sedan dess oavbrutet ökat, och man är för år 1951 enligt tabellen i utlåtandet uppe i 4 905 balanserade mål.

När första lagutskottet under förra året hade denna fråga uppe till behandling, skrev det i sitt utlåtande, vilket godkändes av riksdagens båda kamrar, följande, som jag skall få be att få läsa upp: »I ovannämnda utlåtande anförde utskottet, att starka skäl talade för att en tillfällig, ytterligare förstärkning av regeringsrätten snarast genomfördes. Det syntes utskottet därvid ligga närmast till hands att tänka sig en utökning med tre ledamöter. Vid sitt bedömande av frågan utgick utskottet från att, såsom departementschefen själv uttalade år 1946, det icke vore tillrådligt att utöver vad som redan skett minska tillströmningen av mål till regeringsrätten genom att avskära vissa grupper av mål från fullföljdsrätt eller att till annan myndighet överlämna avgörandet av vissa mål.»

Delta var alltså vad utskottet sade år 1951. Det hänvisade även till departementschefens uttalande av år 1946 om en utredning i fråga om begränsning av fullföljden. I år hänvisar reservanternas inom utskottet till departementschefens

yttrande om utredning av frågan. Vi har väl samtliga varit med om att vid åtskilliga tillfällen diskutera frågan om fullföljdsbegränsningar när det gäller de högsta beslutande instanserna, och vi har också varit ganska eniga om att sådana begränsningar inte bör ske. En annan sak är att man ibland har anlitat nödfallsutvägar därför att man varit tvingad att göra det. Nu skulle emellertid genom nya begränsningar dels kunna överflyttas en del av målen till andra rättsinstanser, dels kanske också föreskrivas någon slags ny summa revisibilib, vilket skulle drabba dem som inte har det särskilt gott ställt men som ju ändå behöver få sin rättsfråga avgjord.

Under sådana förhållanden har man väl rättighet att, även om det kanske anses en smula förmätet fråga: Ha de andra domstolar, till vilka en del skattemål alltså skulle hänvisas, så litet att göra att deras arbetsuppgifter behöver utökas? Annars blir det väl så, att antalet ledamöter i dessa andra domstolar också måste utökas för att inte målen skall bli liggande på ett nytt ställe i flera år innan de kan avgöras.

Jag har litet svårt att förstå varför man i år endast skulle utöka regeringsrådets antal med ett, såsom Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag undrar om det finns skäl för andra kammaren att efterkomma denna Kungl. Maj:ts begäran. Enligt min mening bör riksdagens kamrar hålla på sitt förord av år 1951 för en utökning med tre ledamöter, vilket ju också första kammaren redan har gjort.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru GÄRDE WIDEMAR: Herr talman! Herr Hedlund frågade varför inte fullföljden till regeringsrätten kan begränsas lika väl som fullföljden till högsta domstolen. Jag skulle vilja med några ord besvara denna fråga.

Att fullföljden till regeringsrätten inte bör begränsas sammanhänger med hela

Åtgärder mot krigspropaganda.

uppbyggnaden av den svenska skatteprocessen, som är en helt annan än för vår övriga process. Skattemål prövas ju i första hand av taxeringsnämnd och sedan av prövningsnämnd, vilka båda är lekmannainstanser. Målen blir alltså icke föremål för handläggning av någon domarexpertis förrän i kammarrätten. Sedan målen är avgjorda i kammarrätten, sker fullföljd till regeringsrätten. Regeringsrätten är alltså den andra instans, bestående av domarexpertis, som handlägger dessa mål. I de mål som handlägges av högsta domstolen är denna den tredje domarinstansen. Det är mycket stor skillnad i fråga om rättssäkerheten mellan ett förfarande, där ett mål blivit prövat av två olika instanser med domarexpertis, och ett där man bara har möjlighet till prövning av en dylik instans, såsom skulle vara fallet om skattemålen skulle stanna i kammarrätten.

Av vår rättsordning måste krävas att den är snabb och säker. I dagens läge kan inte vår skatteprocess sägas vara snabb. Säker är den så länge målen prövas även av regeringsrätten, men skulle man inskränka målens prövning där, skulle enligt min åsikt skatteprocessen inte heller vara säker.

Jag instämmer med de föregående talare, som talat för bifall till utskottets förslag. Jag skulle vilja starkt understryka nödvändigheten av att vi i nuvarande läge går in för en utökning av regeringsrådets antal med tre, så att den balans, som för närvarande finns i regeringsrätten, kan försvinna så fort som möjligt. Det finns ingen anledning att tro att antalet mål vid våra skatteminstolar skulle minska. Jag anser det därför mycket viktigt att vi nu tar ett ordentligt handtag för att få bort denna skamfläck, skulle jag vilja säga, som denna balans hos regeringsrätten utgör.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed

avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hedlund i Östersund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 87 ja och 113 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 6.

Åtgärder mot krigspropaganda.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner angående åtgärder mot krigspropaganda.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 9 i första kammaren av herrar *Öhman* och *Persson, Ola*, samt nr 12 i andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om dels förslag till sådan

Åtgärder mot krigspropaganda.

ändring av den allmänna strafflagen att krigspropaganda blir straffbelagd, dels att regeringen skyndsamt delger Förenta Nationernas beslut av den 3 november 1947 angående krigspropagandan till krigsmaktens förbandschefer, samtliga skolor, statens filmcensur och övriga statsmakterna underställda upplysnings- och propagandaorgan med besked att allvarligen efterkomma de i beslutet givna rekommendationerna.»

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 9 och II: 12, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Vår motion nr 12 är, med nya och aktuella argument, en upprepning av den motion som vi i fjol väckte i samma ämne. Första lagutskottet har i sitt utlåtande helt återupprepat den motivering som man den gången anförde och mot vilken jag under fjolårets debatt utförligt polemiserade. Jag kan därför nu fatta mig ganska kort och i stort sett hänvisa till vad jag då sade.

I motionen har vi som nämnt anförut en del argument som ytterligare tillkommit. Jag framlade i fjol en lång rad av exempel på vad som otvetydigt måste betecknas som propaganda för ett nytt krig. I motionen i år återoppar vi inledningsvis bl. a. det påkostade krigspropagandanumret av tidskriften Collier, men eftersom jag visade detta nummer för kammarens ledamöter redan under utrikesdebatten, behöver jag inte göra det ännu en gång. Jag påminner emellertid om det ruskiga frosseri i massmord som där förekom, om den fruktansvärda mentalitet som tog sig uttryck i bilder av exploderande atombomber över Moskva och andra städer, och om funderingarna på hur man skulle ockupera och behärska andra länders territorium och påtvinga dem styrelsesätt som de inte ville ha.

Jag skulle ytterligare, när det gäller propagandan från samma håll, kunna erinra om hurusom amerikanske utrikesministerns närmaste rådgivare John Foster Dulles nysst väckte hela världens uppmärksamhet med sin förklaring, att Förenta staternas regering icke kunde tolerera att världens största makt Kina i fortsättningen skulle ha samma regering som den nu har och som äger folkets nästan enhälliga stöd. Jag erinrar vidare om de fakta, som avslöjats i den bok som handlar om den amerikanske militärattachéns i Moskva dagboksanteckningar, vilka nu kommit till offentlig kännedom. Det finns där en direkt argumentering för det hänsynslösa anfallskrig som enligt hans mening bör komma i gång senast år 1952. Jag erinrar om den socialdemokratiska publicisten Sven Backlunds cirkulärartiklar i ett flertal socialdemokratiska tidningar, där han talar om det preventivkrig från väster som nu allmänt anses nära förestående.

Jag har tagit dessa exempel för att visa allvaret i det läge, där krigspropagandan i dag sätter in för att skapa den hatstämning och den psykos som är nödvändig när vissa makter förbereder ett krig.

Utskottet kommer nu som i fjol med en upprepning av en mängd redan befintliga lagar, lagar mot högförräderi, mot uppror och en hel rad annat sådant som inte har det ringaste med saken att skaffa. Jag sade redan i fjol att om vi föreslår skärpt lagstiftning för anstiftande av mordbrand, är det ett »goddag yxskaft», om utskottet påpekar att det finns alldeles utmärkta lagar mot förskingring och hembränning. Och i den mån, som befintliga lagar verkligen snuddar vid ämnet, såsom t. ex. de lagar som gäller spridande av samhällsfarliga rykten, har brott mot lagarna i form av propaganda för krig redan förekommit i mycket rikt mått utan att dessa lagar kommit till användning. En av folkpartiets största tidningar har

Åtgärder mot krigspropaganda.

exempelvis öppet propagerat för att Sverige inte skall militärt försvara sig, om Amerika vill ockupera vårt land för att göra det till en militär bas vid ett krig österut, utan att vi motståndslöst skall finna oss i att bli ockuperade och bli krigsskådeplats. De lagar utskottet hänvisar till har inte kommit till användning mot denna uppenbart högförädliska propaganda.

Vidare sägs det, att straffrättskommittén är sysselsatt med att utarbeta ändrade bestämmelser om uppror. Som vi i fjol påpekade, är den lagstiftning, som man här avser, inte någon lagstiftning mot krigspropagandan utan i hög grad tvärtom. Det är lagstiftning, som avser att bl. a. med dödsstraff — så var det i det norska lagförslaget — bestraffa exempelvis strejker i tider av krigsfara, alltså om arbetarna med strejkvapnet vill kämpa mot de krafter som drar landet in i krig. Det är således raka motsatsen mot vad vi föreslagit.

Det enda nya är att man nu mobiliserat straffrättskommittén, som bl. a. säger »att såvitt kommittén har sig bekant, någon dylik bestämmelse icke upptagits i de västerländska staternas strafflagar och för övrigt icke heller i Sovjetunionens strafflag». Jag finner det synnerligen anmärkningsvärt, att straffrättskommittén kan säga något sådant i ett uttalande till ett riksdagsutskott. Det var nämligen föremål för mycket stor publicitet i hela den svenska pressen, när både Sovjetunionen och folkdemokratierna för inte så länge sedan antog en rätt omfattande lagstiftning i detta avseende. Det borde straffrättskommittén ha vetat. Om den hade studerat dessa lagar skulle den inte heller ha kunnat vara så säker på att det inte går att formulera en lagtext och definiera begreppet krigspropaganda. Jag antar att de i dessa länder redan förefintliga lagarna skulle kunna ge vissa anvisningar. Vi har också där sett, att det går att få sådana lagar efterlevda.

Ett argument som anfördes både i fjol

och i år är, att man inte ville göra intryck i pressfriheten med en sådan lagstiftning. Ja, men det förekommer ju ingrepp i pressfriheten i humanitetens intresse på mycket mindre betydande områden. Det är förbjudet i svensk lag att hetsa till mord och mordbrand. Om det är förbjudet att hetsa till mord på enskilda människor, är det då otänkbart att kriminalisera hets till massmord, utrotning av miljoner och hundratals miljoner människor? Detta är inte omöjligt, om bara viljan finns.

Vår hänvisning till FN:s beslut och utrikesdepartementets promemoria till pressen bemöter utskottet med att man anser, att i den mån frågan bör aktualiseras behöver riksdagen inte göra någon särskild skrivelse härom.

Det har dock skett åtskilligt sedan 1946, och jag bara hänvisar till vad som säges i motionen, att propagandan för krig i radio och press nu tagit en sådan omfattning och blivit så pass allena rådande, att det snart nog blivit så här i landet, att fredspropagandan kriminaliserats i stället för krigspropagandan. Det har gått så långt att i årets remissdebatt landets statsminister försökte göra det till något kriminellt att propagera för Sovjetunionens fredsfrämjande åtgärder och politik såsom någonting som predestinerande för brott. När det kommit dithän, att man i detta land söker göra fredspropaganda brottslig, är det klart att vi inte har några utsikter att i år få gehör för motionen.

Jag vill i alla fall yrka bifall till motion nr 12.

Herr RYLANDER: Herr talman! Herr Johansson i Stockholm har egentligen hängt upp denna motion inte på det beslut, som fattades inom Förenta Nationerna, utan på det förslag, som på sin tid framlades där från Sovjetryssland, nämligen att medlemsstaterna skulle kriminalisera bedrivande av krigspropaganda i alla former. Det blev

inte detta förslag som antogs utan ett annat förslag, där man väl fördömde krigspropagandan och anmodade medlemsstaterna att med publicitets- och propagandamedel främja vänskapliga förbindelser mellan nationerna men där ingenting förekom om kriminaliseringsåtgärder.

Det vore mycket beklagligt om det skulle förhålla sig som herr Johansson säger, att straffrättskommittén har sagt någonting felaktigt beträffande vad den sovjetryska strafflagen kan innehålla. Det har uppgivits för mig, att uttalandena bygger på en fransk edition 1951 av den sovjetryska straffrätten. Det är möjligt att man har olika editioner eller att den lag, som herr Johansson talar om, har tillkommit senare. I varje fall kan herr Johansson väl inte rikta någon anmärkning mot första lagutskottet för att det på den korta tid som stått till buds icke införskaffat uppgifter från Sovjetryssland om den strafflag, varigenom man kriminaliserar sådan propaganda.

Å andra sidan är det ganska egendomligt att här höra talas om den propaganda för krig som föres i Sverige och som tydligen skulle avse krig mot Sovjetunionen. Det har väl här på sista tiden på ett sätt, som man helst inte vill beröra, från sovjetryskt håll förts en propaganda, som talar i en helt annan riktning.

Jag har ingen anledning att här närmare gå in på första delen av motionen, där man alltså vill kriminalisera krigspropagandan. Jag hänvisar till vad jag sade förra året, att det är mycket svårt att finna en brottsbeskrivning på sådant. Dessutom har ju straffrättskommittén under övervägande frågan om kriminalisering av åtgärder, som syftar till att indraga Sverige i krig. Det är skäl att vänta på det förslag, som kan komma från det hållet. Utskottet har inte heller ansett sig ha anledning att utöver vad som redan skett genom utrikesministerns åtgöranden peka på

något särskilt sätt att göra Förenta Nationernas beslut bekant.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Disciplinstraff för krigsmän.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag om ändrad lydelse av 9, 22 och 61 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472), dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 14 december 1951 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 9, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) Lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän;

2) Lag om ändrad lydelse av 9, 22 och 61 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Genom propositionen avsågs bl. a. att genomföra en begränsning av möjligheterna i lagen om disciplinstraff för krigsmän att ådöma böter i stället för arrest. Enligt förslaget skulle 2 § andra stycket första punkten i nämnda lag er-hålla följande lydelse:

Där någon som icke fullgör tjänstgöring vid krigsmakten eller vilkens tjänstgöring är av tillfällig art finnes förskylla arrest, dömes dock i stället till

Disciplinstraff för krigsmän.

böter, om det med hänsyn till brottets art och övriga omständigheter kan ske utan fara för disciplinen och särskilda skäl ej föranleda till annat.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehått en i anledning av densamma inom andra kammaren väckt motion, nr 96, av herr *Spångberg*.

I motionen hade hemställts, »att riksdagen måtte avslå förslaget om ändrad lydelse av § 2 i lagen om disciplinstraff för krigsmän».

Utskottet hemställde, att riksdagen med avslag å motionen II: 96 måtte bifalla förevarande proposition nr 9.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av fru *Sjöström-Bengts-son*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr SPÅNGBERG: Herr talman! Jag har tillåtit mig att väcka en motion i detta ärende. Motionen gäller 2 § i lagen om disciplinstraff för krigsmän.

De nuvarande bestämmelserna föreskriver som bekant, att om en i militärtjänst blir ådömd disciplinstraff, skall detta sättas till böter i stället för arrest, om arreststraffet skulle komma att avtjänas under en tid, då vederbörande inte är inkallad i tjänstgöring.

Nu har Kungl. Maj:t föreslagit en ändring härvidlag, så att man skall begränsa denna rätt att ådömas böter i stället för arrest. Vederbörande skall sålunda efter det att han har ryckt ut från militärtjänsten komma att avtjäna arreststraff. Detta är en alldeles ny princip, som står i fullkomlig strid med vad riksdagen förut har uttalat. Den som har gjort sig besvär med att läsa vad de sakkunniga säger i betänkandet 1946 om arrest och bötesstraff finner ju, som också delvis anförts i propositionen och i första lagutskottets utlåtande, att det

där säges tydligt ifrån, att där arreststraff eljest skulle komma att utdömas, bör man i stället döma till böter i händelse arreststraffet skulle komma att avtjänas efter en utryckning.

Vad har inträffat som gör att man har ändrat sina synpunkter härvidlag? I sak har det väl inte inträffat någonting, som inte kunde förutses av de sakkunnige 1946 eller av riksdagen, då den antog denna lag år 1948. Man saknar fullständigt material för att bedöma frågan, enär ingenting redovisats i den promemoria, som har utarbetats i justitiedepartementet.

Jag har läst igenom denna och förvissat mig därom. Ingenting har heller redovisats i den proposition, som här föreligger, och ingenting i lagutskottets utlåtande, varför riksdagen fullständigt saknar möjlighet att på sakmaterial skaffa sig en uppfattning om frågan. Men jag förutsätter att de mindre brotten, för vilka man tillämpar disciplinstraff, icke har ökat under denna tid. Jag tror att den organisation »Folk och försvar», som har bildats, har skapat ökad förståelse för försvarsorganisationen. Denna paroll »Folk och försvar» har dock missbrukats, då man på grund av överbefälhavarens frågeformulär till förbandscheferna föreslår straffskärpning. Jag tror inte att det finns någon anledning till skärpning av bestämmelserna på denna punkt.

Har man för övrigt haft tid på sig att skaffa tillräcklig erfarenhet om dessa frågor under den tid som gått sedan riksdagens beslut 1948 och tills promemorian utarbetats i justitiedepartementet 1951? Man brukar i allmänhet inte rusa iväg på det sätt som här skett när det är fråga om nyss antagna lagar. När det gäller dessa s. k. »brott» — utskottet är frikostigt med orden »brott» och »brottslighet» i sitt utlåtande — för vilka man ådömer disciplinstraff, vill jag säga att det knappast är fråga om brott i vanlig civil bemär-

Disciplinstraff för krigsmän.

kelse. Jag tror att kammarens ledamöter vet — själv har jag inte suttit i någon arrest — att arrest ådömes för rätt små förseelser. Man kanske inte skall säga så mycket om det, när den som gjort sig skyldig till en förseelse dömes till arrest någon natt under det han ligger inkallad; det spelar kanske inte så värst stor roll. Man tycker dock att man i många fall skulle vilja lägga skulden på befälet, som åstadkommer ett sådant tillstånd, att de värnpliktiga måste buras in mellan övningarna. Det är intet gott betyg för befälet. När jag för en tid sedan hade tillfälle att besöka olika regementen, brukade jag fråga: »Hur står det till med befolkningen i arresten?» Det kunde hända att jag fick till svar: »Här har vi ingen i arrest.» På en sådan förläggning fick man den uppfattningen, att detta berodde på att det rådde goda förhållanden. Fritidsproblemen var lösta på bästa sätt, det fanns trevliga fritidsområden och ordnad studieverksamhet o. s. v. Det fanns där i regel ingen inburad, under det att det på andra håll, där man tyckte sig spåra en annan mentalitet, fanns ett flertal personer i arresten.

Om det inte spelar så stor roll att sitta i arresten någon natt under den tid man är inkallad, så blir det ett helt annat förhållande för den, som får resa tillbaka till sin förläggning eller till närmaste förband att avtjäna ett disciplinstraff i arrest efter det han fullgjort sin militärtjänstgöring, kommit hem och börjat i sitt civila arbete. Låt oss anta att en person, som tjänar 600 kronor i månaden, blir ådömd 15 dagars arrest, vilken han skall avtjäna sedan han ryckt ut. Han får förutom arreststraffet vidkännas en lönceminskning på 300 kronor, vilket kan vara mycket kännbart för honom och hans familj. Den straffskärpning, som blir följden av att man tar folk från det civila arbetet och sätter dem i arrest på något förband, kommer att skapa stor förbittring.

Jag ber, herr talman, att med stöd av dessa synpunkter få yrka bifall till min motion nr II: 96.

Herr RYLANDER: Herr talman! Det var mycket intressant att få höra herr Spångberg tala om att det är befälet, som åstadkommer sådant tillstånd att de värnpliktiga måste sättas i arrest. Jag måste nog säga att herr Spångbergs inställning är litet ensidig; det känner jag till från tidigare sammanträffanden när det gäller militära spörsmål.

Jag hade, herr talman, en gång nästan samma åsikter som herr Spångberg. Jag trodde nämligen att det egentligen var befälets fel att det begicks förseelser. Under den tid jag varit krigsdomare eller suttit i en rätt, dit det också kommit krigsmål, har jag snarare blivit överraskad över den stora mildhet, varmed förlöpnings i det militära beivrats.

Om man får tro herr Spångberg skulle de värnpliktiga bestå till 3/4 närmast av Guds änglar och till 1/4 av okynniga barn som man inte skulle behöva ingripa mot. Jag vill visst hålla med herr Spångberg om att det här är fråga om unga människor och att man inte skall ta till hårdhandskarna i onödan. Jag tror inte heller att man nu gör det. De nuvarande straffbestämmelserna — jag har varit med om att tillskapa en del av dem — är inte alltför hårt tilltagna.

Förhållandena bedömes ju numera, så fort det gäller större förseelser, vid de vanliga domstolarna, och där anläggs den vanliga måttstocken på dessa brott. Dit kan vem som helst klaga, som blir utsatt för en disciplinär bestraffning. När man gör sina sista dagar i militärtjänsten och tycker att man fått slita ont — ty det får man tyvärr göra även nu genom att man skall bibringas så mycket under så pass kort tid — frestas man lätt att ge något befäl en liten knäpp. Man vet att det bara blir några futtiga dagsböter, som inte bety-

Disciplinstraff för krigsmän.

der någonting när man kommer ut från det militära. Den risken kan man gärna taga, tycker man. Däremot blir man inte så benägen att taga en sådan risk, om det finns anledning befara att man kan råka in i arrest och få arreststraffet förlagt efter tjänstgöringstidens slut.

Jag vill försäkra herr Spångberg, att jag inte är någon särskild hård natur, som vill komma åt de värnpliktiga som gör ett eller annat hyss. Jag vill hålla med om att det här naturligtvis inte gäller brott i egentlig bemärkelse. Om hundra år betyder ett sådant här brott inte så mycket; det kommer inte att stå beskrivet med några stora bokstäver. Men just när en sådan militär förseelse begås kan den verka ganska disciplinupplösande. Det behövs bara att någon visar ohörsamhet eller annan nonchalans för att det skall smitta av sig. Detta gäller särskilt när det är fråga om en kort tjänstgöringstid eller det lider mot slutet av en tjänstgöring. Det är helt enkelt nödvändigt att hålla på den militära disciplinen, om man skall kunna nöja sig med så kort värnpliktstid som vi nu har.

Det är mycket värdefullt om Folk och försvar har lyckats åstadkomma en annan inställning till försvaret än vad som tidigare fanns. Jag tror också, att man i viss mån har kunnat göra det. Men jag kan försäkra herr Spångberg bara av min egen erfarenhet, låt vara att den är ganska begränsad, att det finns fall som helt enkelt inte kan tolereras. Även när jag har suttit i domstol har jag insett att det är fullkomligt avvita, att det skall utdömas dagsböter, som kommer att bestämmas mycket lågt, för en disciplinupplösande förseelse, som i stället borde ha renderat vederbörande några dagar i buren.

Förklaringen är väl den, att man inte riktigt kunnat tänka sig in i dessa fall. När man sitter i utredningar är det mycket svårt att komma på alla de fall, som kan tänkas. Man har inte tänkt på konsekvenserna av frestelsen att begå

sådana här disciplinförseelser strax innan tjänstetiden är slut, då straffet inte skulle kunna verkställas under tjänstetiden.

Utskottet har därför också ansett sig böra gå med på denna proposition. Det kan inte vara tillräckligt att endast i fall av upprepad, ensartad brottslighet eller i de fall, då lagöverträdaren snart åter beräknas bli inkallad i krigstjänst, tillgripa arreststraff. Detta har faktiskt blivit praxis i rätt stor utsträckning. Nu finns det visserligen exempel i senare rättsfall, där man beivrat en sådan här förseelse på annat sätt. Det är väl också troligt att, även om denna lagstiftning inte kommer till stånd, utvecklingen kommer att gå i en sådan riktning. På annat sätt kan man nämligen inte komma till rätta med detta.

Herr Spångberg anmärkte på utredningen. Det är klart, att vi inte kan utreda detta. Vi har inte haft anledning att kalla upp överbefälhavaren och be honom säga vad han redan skriftligt framhållit. Inte heller har vi någon möjlighet att kalla upp civila människor. Vi har tyckt det vara ganska betryggande när justitieministern ansett sig övertygad om att den praxis som tillämpas behöver ändras. Dessutom har jag från militieombudsmannen inhämtat, att det under hans inspektionsresor allmänt påtalats en tendens till att begå sådana militära förseelser — visserligen icke av grövre art — under de tider det här är fråga om. Slutligen har jag även talat med en förbandschef, som hade samma erfarenhet.

Det är ju klart, att om dylika förseelser i slutet av inkallelsetiden skulle fortsättas i större omfattning, då blir det givetvis obehagligt när man kallas tillbaka till en militär förläggning, där det finns ett militärhåkte, för att undergå ett straff. Säkerligen kommer det också att kännas besvärande med hänsyn till mistad arbetsförtjänst o. d. Man har emellertid anledning att tro, att

Disciplinstraff för krigsmän.

om man inför denna lilla ändring, då kommer de inkallade att mera ta sig till vara när det gäller sådana brott under denna tid. Brottens antal kommer då inte att bli större än under den övriga tjänstgöringstiden. I så fall tror jag inte heller att det föreligger några risker för sådana konsekvenser, som herr Spångberg här talar om.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SPÅNGBERG: Herr talman! Jag har inte velat bestrida, att man nu går ganska hyggligt till väga, vilket hr Rylander betonade i sitt anförande. Domstolarna följer ju i regel de bestämmelser, som finns i ifrågavarande lag, och jag vill ge domstolarna mitt erkännande för att så är fallet. Här är det emellertid fråga om en ändring i lagen, en skärpning, som kan skapa ett annat tillstånd vid domstolarna. Med den motivering utskottet här presterat kan denna ändring tolkas så, att man bör ådöma arreststraff i många fall, där man nu utdömt böter.

När sedan herr Rylander säger, att det är en stor frestelse att vid slutet av tjänstgöringstiden ge ett befäl en knapp med anledning av någonting som man gått och ruvat på, då vet jag inte om denna frestelse i så stor utsträckning omsättes i handling. På denna punkt saknar vi material. Hur ligger det egentligen till i detta fall? Så länge man inte kan redovisa några exempel vågar jag kalla detta fria fantasier och ingenting annat. Det finns ingenting redovisat från Kungl. Maj:t, inte heller från överbefälhavaren eller från förbandscheferna. Utskottet är liksom riksdagen alldeles oviss om det bevismaterial, som man här borde stödja sig på.

När sedan herr Rylander säger, att det vid domstolarna i vissa fall inte kan tolereras, att man inte får utdöma arreststraff, då vet herr Rylander såsom domare och likaså alla vi andra, att det i 2 § i lagen om disciplinstraff

för krigsmän finns en bestämmelse om att det skall dömas till böter, »om ej särskilda skäl föranleder till annat». Möjligheten att ådöma arreststraff finns alltså redan, det kommer herr Rylander ingalunda att bestrida. Om vi vidare läser i den promemoria, som citeras på s. 6 i första lagutskottets utlåtande, så finner vi där följande mening: »Det torde för övrigt få anses såsom en överdrift att påstå, att underdomstolarna i gemen brukat i dylika fall systematiskt utbyta av militär chef ålagt arreststraff mot böter.» Detta säger ju alldeles tillräckligt om att arreststraff verkligen utdömes och att man har rätt att göra det. Man gör sig alltså skyldig till överdrifter från överbefälhavarens och förbandschefernas sida när man påstår, att arreststraff systematiskt utbytes mot böter.

Det finns således här inga redovisade skäl, som kan övertyga om att det kan vara riktigt, att värnpliktiga unga män efter avslutad militärtjänst skall avbryta sitt arbete och resa ifrån familjen till något förband för att under någon vecka sitta i arrest.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Spångberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den

Kronans förköpsrätt.

ändring, som föreslagits i motionen II: 96.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning, och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogs vart för sig:

första lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 9 § rättegångsbalken; och

andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Kronans förköpsrätt.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt.

Tredje lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 305 i första kammaren av herr *Bergh* och nr 399 i andra kammaren av herr *Birke*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att lagen den 30 juni 1947 om kronans förköpsrätt skulle upphävas med utgången av juni månad 1952.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 305 och II: 399, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande

hade avgivits av herrar *Eskilsson* och *von Seth*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr von SETH: Herr talman! I lika lydande motioner från första och andra kammaren har yrkats, att lagen om kronans förköpsrätt skall upphävas. Kammaren behandlade denna fråga förra året, och chefen för jordbruksdepartementet har tillsatt en utredning rörande frågan om behovet av åtgärder för förstärkning av ofullständiga jordbruk med skog m. m. Enligt direktiven till denna utredning skall man även verkställa en översyn av bestämmelserna i lagen om kronans förköpsrätt. Jag sitter själv med i denna utredning, och det kan då tyckas, som om jag inte borde yrka på ett tillstyrkande av denna motion.

Uppriktigt sagt tycker jag, herr talman, att när en fråga ligger under utredning, har man många gånger skäl att vänta på resultatet av denna utredning. Med hänsyn till den utformning utskottets utlåtande här fått har jag emellertid inte kunnat biträda majoritetsförslaget utan fogat en blank reservation till detta utlåtande. Eftersom frågan grundligt behandlades förra året, skall mitt anförande bli mycket kort. Jag skulle dock vilja säga, att denna lag om kronans förköpsrätt är en av de lagar, som inskränker de svenska medborgarnas fria rätt att förfoga över sin egendom. I likhet med mitt parti röstade icke heller jag för bifall när denna lag genomfördes.

Nu säges det i utlåtandet, att lagen funnits till under en så kort tid, att man borde vänta och se. Det framgår även av utskottsutlåtandet att utskottets majoritet anser, att lagen kommit mera i ropet — om jag så får säga — under den senaste tiden och att lantbruksnämnderna kunnat avgöra ett större antal ärenden än motionärerna påtalat. Kvar står emellertid det faktum, att lagen förorsakar stor irritation och att

Kronans förköpsrätt.

den drager stora kostnader i förhållande till det resultat, som man vinner genom den. Endast detta förhållande kan ju vara tillräcklig anledning till att lagen inte fyllt den funktion, som man hade tänkt sig.

Nu säger lagens förespråkare att lagen genom sin blotta existens åstadkommer, att man inte kan redovisa några resultat på papperet, eftersom en hel del försäljningar sker på frivillighetens väg. Lagen behöver alltså inte tillämpas, varför man inte kan redovisa någon framgång för lagen. Detta skall jag inte ett ögonblick bestrida, men jag skulle vilja vända på saken och säga, att det inte är bevisat, att det inte finns ändå flera människor, som skulle vilja sälja sina gårdar men som inte har velat bjuda ut dem till salu på grund av att lagen finns med det hot, de trakasserier och de besvärligheter, som skapats genom densamma. Det är den förnämsta anledningen till att jag, trots att jag sitter med i utredningen, inte har velat biträda utskottets hemställan utan har avgivit denna blanka reservation.

Jag skulle velat yrka bifall till motionen, men riksdagsordningen tillåter inte, att man ställer ett yrkande om bifall till en motion, när den inte angivit någon lagtext. I vår partimotion i denna kammare nr 299 i fjol yrkade vi, att riksdagen måtte antaga följande förslag till »Lag om upphävande av lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt. Härigenom förordnas att lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt skall upphöra att gälla med utgången av juni månad 1951. Vid underrätt väckt mål om kronans förköpsrätt, vilket vid sistnämnda tidpunkt icke genom dom eller beslut skilts från domstolen, skall avskrivas, varvid kronan skall åläggas ersätta motpartens rättegångskostnader. Mål av angiven beskaffenhet, vilket efter samma tidpunkt är anhängigt vid överrätt, skall återförvisas till underrätten».

Jag anhåller alltså, herr talman, att här få framställa enahanda yrkande med den ändring, att tidpunkten för upphävandet bestämmes till utgången av juni 1952.

Det är emellertid ännu en sak som jag skulle vilja säga några ord om, innan jag slutar, nämligen de olägenheter, som uppstått vid förköpslagens tillämpning på grund av de nya fastighetstaxeringarna och lika mycket på grund av den höjning av alla realvärdet, som ägt rum genom den penningpolitik, som har förts under de senaste åren. Jordegendomar, både med och utan skog, har undergått en kraftig värdestegring. Denna värdestegring har varit så hög, att om en säljare genom köpebrev avhänt sig en gård i juni månad 1951 för exempelvis 40 000 kronor och köparen sex månader senare sökt lagfart på gården, har lantbruksnämnden med stöd av lagen om kronans förköpsrätt fått köpa gården för det pris, som köparen betalat, alltså 40 000 kronor, trots att fastighetens värde på grund av den allmänna värdestegringen på fastigheter under tiden stigit till låt oss säga 50 000 kronor. Då går såväl säljaren av gården som köparen, som kanske har betalat gården kontant, miste om värdestegringen, och lantbruksnämnden träder till och får ta hem vinsten. För min del anser jag, att detta är en stor brist i den nuvarande lagen, som skapar ytterligare irritation. Det bidrar till att jag vidhåller mitt yrkande.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Min granne här till vänster har redogjort för lagens tillkomst och vissa därmed sammanhängande ting. Om jag skär bort en del av herr von Seths anförande, skulle hans motivering kunna användas för ett avslagsyrkande på den motion, som han själv yrkat bifall till.

Herr von Seth har nämligen erinrat om att lagen är av rätt sent datum. Den infördes i samband med beslutet om jordbruksrationaliseringen 1947. Herr

Kronans förköpsrätt.

von Seth har vidare erinrat om att högern redan då var motståndare till lagen. Det är riktigt, och den ståndpunkten vidhåller högern. Det är ingen som vill ta ifrån högern den uppfattningen. Tvärtom, jag respekterar den.

Nu är det så att när denna lag infördes, utgick man från att förköpsrätten skulle tillämpas med försiktighet och urskillning. Jag tror att man kan säga, att i allmänhet har så skett. Det är riktigt att antalet fall som har varit föremål för behandling inte är överväldigande stort. Men den omständigheten tyder väl enbart på att lagen har handhåfts med försiktighet och urskillning. I utskottsutlåtandet finns intagen en tabell, som visar, att antalet av lantbruksnämnder förvärvade bruksenheter visserligen inte är så stort, men det är i alla fall åtskilliga, och antalet har stigit med årens lopp. Antalet har sålunda varit: 1949 139, 1950 204 och 1951 306. Härvid är att märka, att i dessa siffror inbegripes jämväl de fall, där förvärv skett genom den s. k. aktiva inköspolitik.

Vi hade vid föregående års riksdag en liknande motion. Den behandlades då som nu av tredje lagutskottet, och med undantag av ett par högerreservanter avstyrkte utskottet framställningen. Utskottet motiverade sitt avslagsyrkande bland annat med att lagen varit i kraft så kort tid. Utskottet ansåg vidare, att lagen var nödvändig, och det tror jag också att den är. Dessutom framhöll utskottet, att det var alldeles för tidigt att kunna göra ett bedömande av lagens verkningar efter det att så kort tid förflutit efter dess antagande.

Jag får säga att det är ett ganska unikt förhållande, att herr von Seth uppträder här i dag. Han är, som han själv för några minuter sedan meddelade, ledamot av den utredning, som bland annat har till uppgift att verkställa översyn av lagen om förköpsrätt. Nu vill herr von Seth, att lagen skall upphöra att gälla med utgången

av juni månad 1952. Då förstår jag verkligen inte, hur herr von Seth kunde åta sig uppdraget att bli ledamot av den nämnda utredningen, när han inte ens är benägen att diskutera ändrade former för lagens bibehållande utan föreslår dess avskaffande redan i år.

Herr talman! Jag föreställer mig att högern är tämligen ensam om sitt yrkande, att lagen om kronans förköpsrätt skall upphävas. Jag har den uppfattningen att, även om den har kommit att tillämpas i relativt få fall, har den dock haft stor betydelse inte minst, såsom herr von Seth angav, genom sin blotta tillvaro. Den har medfört, att det i många fall har skett uppgörelse på frivillighetens väg.

Med det nu anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅHMÄN: Herr talman! Från vårt håll har anmärkningar gjorts mot denna lags utformning och speciellt mot skärpningen av densamma. Men då nu frågan är föremål för utredning och vi hoppas, att denna leder till en uppmjukning, har vi kunnat biträda utskottets förslag. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Det kan naturligtvis vara riktigt att det inte precis verkar trevligt, att vi skall behöva diskutera denna fråga år efter år. Men skälet härför är ju, att lagen vid sin tillämpning ger så eklatanta bevis för sin orimlighet, att vi, som från början var kritiskt inställda mot densamma, fått allt mer och mer bränsle till att underhålla denna inställning.

Jag har förut till kammarens protokoll fått antecknat några upprörande fall. En lantarbetare i södra Kalmar län, som med stor sparsamhet och strävsamhet skaffat sig 17 000 kronor och av sin husbonde fått löfte om borgen på 10 000 kronor, köpte i god tro en liten jordbruksegendom, där han tänkte sig, att han skulle få utföra sitt

livsverk, men då kom statens förköpsrätt i vägen, och han blev utan denna egendom.

Nu har det på Gotland hänt en sak, som förra fredagen avgjordes i Kungl. Maj:ts kansli. Det gällde en svenskbybo, som på offentlig auktion bjudit 26 000 kronor för en gård. Där fanns alla möjliga spekulanter, men ingen bjöd mer. Arvingarna som sålde begärde betänketid, och under den betänketiden uppträdde en annan spekulant, som bjöd 28 000 kronor. Den vars anbud blivit klubbfast — han hette Knuutas — hade på grund därav rätt att ge detsamma, vilket han även gjorde. Han betalade beloppet och räknade med att han på det sättet skulle få en plats för sin verksamhet. Men då kom lantbruksnämnden och gjorde köpet om intet. Mot det förfaringssättet har varenda jordbrukare i den lilla socknen skriftligen opponerat sig. Men Kungl. Maj:t har avgjort saken så, att han inte får tillträda denna fastighet.

Herr vice ordföranden i tredje lagutskottet sade, att lagen har omhändertagits med klokhet och försiktighet. Med anledning därav vill jag säga, att jag antar, att så sker i de flesta av de 30 à 40 fall, i vilka lagen årligen tillämpas, men ovannämnda av mig relaterade fall visar, att detta inte sker i alla fall. Det otäcka är, att i de fall då lagen omhändertages på ett sådant sätt, att tillämpningen inte är förtjänt av de goda vitsord, som tredje lagutskottets vice ordförande lämnat, då gäller det ofantligt viktiga saker för de människor som beröras. Det gäller att man berövar dem, visserligen mot ersättning, deras fasta egendom. Det gäller också att man bestämmer, att de inte får bo kvar på den plats där de slagit sig ner. Det är alltså fråga om ett förbud mot bosättning. Mitt herrskap, har vi sådana lagar här i landet? Det har ansetts upprörande, när man i vissa fall med lagens hjälp medelst vräkning tvingat människor att flytta.

Kronans förköpsrätt.

Förköpslagen kan i sina verkningar bli precis lika hård.

Jag såg att herr Svensson i Stenkyrka begärde ordet, och jag förmodar, att han vill säga, att Knuutas inte hade flyttat till gården. Men det finns andra fall där detta har skett, jag tror även på Gotland. I ett fall hade vederbörande flyttat dit 1946 men glömt att söka lagfart i rätt tid, och nu hotas han av lagen om förköpsrätt att bli av med gården och lär väl få flytta därifrån.

Nu säger man i utskottets utlåtande, att tack vare förköpslagen har 114 brukningsenheter under 1951 förvärvats av lantbruksnämnderna genom vad man kallar för aktiv inköspolitik. Man räknar alltså med detta tillsammans. Men jag är litet orolig för en sak. När det gäller det medel för rationalisering, som vi skapat med den aktiva inköspolitiken och som 1947 års särskilda utskott väl ansåg borde gå före användandet av förköpsrätten, expropriation och dylikt, verkar det nämligen som om förköpslagens förekomst i någon mån avtrubbat lantbruksnämndernas intresse att föra aktiv inköspolitik. Jag syftar just på fallet Knuutas. Där var det en offentlig auktion. Lantbruksnämnden kunde ha uppträtt där, givit sitt bud och förvärvat fastigheten. Då hade ingen kritik efteråt kunnat resas. Men lantbruksnämnden, som visste att den hade förköpsrätten i bakfickan, kunde också låta gården säljas på offentlig auktion och komma med förköpsrätten senare. Det är mycket stor risk för att frestelsen kan bli många lantbruksnämnder för stor att göra på det sättet.

Om jag får lov att skicka med en liten önskan till utredningen, så skulle det vara att det om inte i lagen så dock i anvisningarna borde göras klart, att har lantbruksnämnden inte uppträtt som köpare, när det funnits offentlig möjlighet på en auktion att göra det, borde lantbruksnämnden akta sig för att sedan ställa till trassel. Det kan

Kronans förköpsrätt.

vara en sak, om köpet skett alldeles utan lantbruksnämndens vetskap. Då är det rätt naturligt att lantbruksnämnden, såsom lagen nu är, omprövar dessa saker. Men när det är en offentlig auktion borde lantbruksnämnden uppträda där och göra slag i saken. På det sättet skulle säkerligen lantbruksnämndernas handlingssätt framstått betydligt mera sympatiskt än såsom nu sker, då förköpsrätten enligt den allmänna meningen kommit till användning för att hjälpa dem som inte själva har respekt för budet att man inte skall ha lust till sin nästas hus.

Vad som gör denna fråga åtminstone för mig rätt ömtålig och allvarlig är, att sedan en lantbruksnämnd ingripit med förköpslagens hjälp, avgöres inte den förste köparens rättsanspråk vid vanlig domstol utan på administrativ väg. Det förefaller mig som om bl. a. vid avgörandet i fallet Knuutas och även i andra fall de personer, som fått avgörandet i olika instanser om hand, hade glömt den gamla domarregeln, som de edsvurna domarna säkert aldrig glömmet, att man hellre skall fria än fälla och att man vid handhavandet av en sådan lag bör handla efter humanitära synpunkter.

Detta, herr talman, gör att jag säkerligen inte för min personliga del blir tillfredsställd med en sådan justering av förköpslagen, som denna utredning eventuellt kommer att göra. Om jag inte minns fel är direktiven sådana att dessa justeringar kommer att röra sig om ganska formella ting. Jag är alltså ganska övertygad om att den justering, som kommer att presteras, inte för mig kan ersätta vad ett upphävande av lagen skulle medföra. Därför ber jag att få ansluta mig till det yrkande, som ställts av herr von Seth.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Herr Hægglom har i sitt anförande skickat bud till utredningen om vissa ändringar, som han

ber att utredningen skall observera, men samtidigt säger han i alla fall ifrån att han inte är belåten utan vill avskaffa lagen. Men då är det väl meningslöst att skicka bud med partikollegan von Seth! Då är väl högerns rena och raka linje att bara yrka upphävande av lagen och inte alls diskutera några förändringar i densamma!

Herr Hægglom pekade på vissa enskilda fall, då lagen inte skulle ha tillämpats på ett enligt hans uppfattning riktigt sätt. Det är klart att de enskilda fallen kan man alltid diskutera. Jag skall emellertid inte upptaga en diskussion med herr Hægglom om de åsyftade fallen, ty jag känner dem inte. Men då herr Hægglom därvidlag underströk betydelsen av den opinion, som i ett visst ärende hade uppkommit, så får man kanske inte alltid ta opinionens uttryck alltför högtidligt. Jag antar att herr Hægglom är medveten om att t. ex. framstående prästmän har skrivit under den kommunistiska fredsappellen utan att egentligen veta vad det gällde, och på samma sätt kanske det går till när man kommer ut och begär underskrifter på en opinionsyttring i något hänseende. Är det så att RLF eller någon annan jordbrukarorganisation ställt sig bakom, är det inte svårt att få instämmande i praktiskt taget vad som helst. Det torde nog herr Hægglom kunna ge mig rätt i.

Det är ju faktiskt så, herr talman, att om det skulle finnas några skavanker på denna lag — jag har inte sagt att det gör det, men det är inte omöjligt att så är fallet — så pågår här en utredning. I denna utredning sitter som jag förut påpekar min granne till vänster herr von Seth, och herr Hægglom har skickat bud med honom att utredningen skall ta upp ett visst speciellt fall, men likväl diskuterar herr Hægglom sig fram till att han måste yrka att lagen utan vidare avskaffas. Då är det väl meningslöst att skicka några bud! Vad tjänar det till, herr Hægglom? Jag skulle

Kronans förköpsrätt.

vara intresserad av att få svar på den frågan.

Herr HÆGGBLUM (kort genmäle): Herr talman! Just därför att jag befarrar att det är meningslöst att skicka bud, ställde jag avslagsyrkandet, men det hindrar mig inte från att skicka budet, även om jag misstänker att adressaten, som inte är herr von Seth utan utskottets vice ordförande, inte direkt lagar så att lagen blir ändrad på det sättet. Bättre en fågel i handen, herr Andersson i Löbbo, än tio förhoppningar om att en justering skall ske!

Jag är för övrigt inte underkunnig om vilket röstetal vi eventuellt skall kunna bringa fram i denna kammare för att åstadkomma en effekt. Det hindrar mig dock ej från att kämpa för en sak som jag anser vara riktig. Men när detta förslag är avslaget är det dock roligt att ha med en liten klok tanke för utredningsmännen att eventuellt reflektera på.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Då herr Hæggblom gör gällande att det bud, som han skickat till utredningen, icke var adresserat till herr von Seth utan desto mera till mig, så blev jag ganska förbluffad, ty jag har inte äran tillhöra denna förnämliga utredning.

Herr von SETH (kort genmäle): Herr talman! Eftersom mitt namn inblandats här vill jag göra ett klarläggande.

Det är mycket möjligt att om någon ledamot av denna kammare suttit i denna utredning och samtidigt varit ordinarie ledamot av utskottet skulle han låtit bli att delta i detta ärendes behandling, men det låg inte för min röst att smita ifrån ansvaret, och därför har jag tagit risken att sitta såväl i tredje lagutskottet som i utredningen.

Utskottets vice ordförande, herr Andersson i Löbbo, och jag sitter bredvid varandra, och jag respekterar honom, och vi är goda vänner, men jag förstod inte herr Anderssons tydning av mitt ställningstagande härvidlag. Även om jag anser att lagen bör upphävas och jag sitter i utredningen, är det väl ändå, herr Andersson i Löbbo, min oavvisliga skyldighet att, när ärendet behandlas, söka få den lag, som varken jag själv eller mitt eget parti mäktat att avskaffa på grund av att den tyvärr har så starkt stöd i riksdagen i övrigt, uppmjukad och förbättrad för att därigenom minska den irritation, som lagen medfört.

Det är min ställning, herr talman, och den står jag för.

Herr PETERSSON i Norregård: Herr talman! Eftersom jag sysslat något med denna fråga skulle jag vilja säga några ord om densamma.

När det gäller förköpsrätten tycker jag nog att reservanten överdriver de svårigheter, som blivit följden av denna förköpslag. Det är klart att det förekommit ett och annat fall, som väckt uppseende, men det beror ju egentligen inte på lagen eller lantbruksnämnderna utan det beror på köparen, som inte har följt lagens bestämmelser. Han har först och främst dröjt med att söka lagfart så länge, att han arbetat sig fast på den gård som han köpt, och detta har försvårat en lösning. Varför har han inte sökt utnyttja de möjligheter han har att få kännedom hur lantbruksnämnden ställer sig i sådana fall? Han har möjlighet att begära förhandsbesked, och lantbruksnämnderna är ålagda att lämna sådana besked.

Även när det gäller hembud kan den som vill sälja sin gård få förhandsbesked, som sedan gäller under vissa år, då han fritt får sälja sin gård. Men om man inte följer lagens bestämmelser, uppstår vissa svårigheter.

Jag tycker förköpslagen är ett nödvändigt instrument, därest vi skall för-

Kronans förköpsrätt.

verkliga 1947 års beslut om sammanslagning av vissa gårdar. Hur det låg till i det fall, som herr Hæggbloom nämnde, då lantbruksnämnden efter en offentlig auktion gjort bruk av sin förköpsrätt, känner jag inte till, men lantbruksnämnden ville väl inte driva upp köpeskillingen. Den får inte ens förköpa, om den anser en gård vara för dyr. Då får den nye ägaren behålla gården, om han verkligen vill betala mer än som är skäligt. Jag tycker det är långsökt att, som herr Hæggbloom och även herr von Seth gör, dra fram exempel, där folk dröjt att söka lagfart i mer än sex månader. Det ligger nog i sådana fall något annat syfte bakom, och det gäller att komma undan en besvärlig fråga.

Man kan som sagt få betryggande försäkringar från lantbruksnämnden, huruvida man får behålla en gård eller om den är ämnad att sammanslås med en annan. Lantbruksnämndens besked gäller i regel fem år, då ägaren får sälja gården till vem han vill utan att lantbruksnämnden kan ingripa.

Nu pågår en utredning av de förhållanden, som det är fråga om. Jag tror det vore olyckligt om förköpsrätten inte funnes. Det visar det ökade antal hembud, som skett på senaste år. Den har verkat i den riktningen att köparna lärt sig inse, att de skall fråga lantbruksnämnden först, hur den ställer sig till en överlåtelse.

Anledningen till att det dröjer så länge innan lantbruksnämnden får besked om när en gård sålts beror ju på denna tillståndsgivning av landsfiskalen och att den som köpt kanske väntar med sin lagfartsansökan i sex månader, varefter det dröjer ytterligare någon tid innan domaren skickar meddelande till lantbruksnämnden att gården sålts. På detta sätt blir hela saken fördröjd. Det vore kanske mera naturligt att tillståndet lämnades av lantbruksnämnden, och den fick vetskap om varje gård som sålts; då behövde det inte bli nå-

got dröjsmål eller några besvärligheter.

Jag tycker att utskottet behandlat denna fråga riktigt och yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr ERICSSON i Sörsjön: Herr talman! Det har från opponenternas sida framhållits, att denna förköpslag obefogat inskränker jordägarnas rätt och att jordbrukarnas inställning till och förtroende för rationaliseringsverksamheten därigenom minskas. Herr von Seth har också under överläggningen här sagt, att förekomsten av förköpslagen åstadkommer irritation bland jordbrukarna. För min del måste jag nog säga, att detta uttalande från opponenternas sida måste anses vara tilltaget ganska mycket i överkant. Åtminstone är det ganska omöjligt att inom mitt län, alltså Kopparbergs län, kunna upptäcka att jordbrukarna skulle ha förlorat eller vara i färd med att förlora intresset för rationaliseringsverksamheten på grund av att vi har denna lag om kronans förköpsrätt. Tvärtom kan jag som ledamot av lantbruksnämnden i Kopparbergs län intyga, att det förekommit flera gånger, att jordbrukare hänvänt sig till lantbruksnämnden med begäran att nämnden skulle använda förköpslagen till deras förmån när det gällt att få sammanlagga en annan fastighet med vederbörande jordbrukares egen.

I alla händelser tycker jag nog, att man från opponenternas sida använder sig av en direkt motstridig argumentation. Å ena sidan säger man, att förköpslagen innebär en obefogad inskränkning i den enskilde jordbrukarens rätt; å andra sidan säger man, att denna förköpslag använts i ett så litet antal fall, att man redan av denna anledning finner lagen vara ganska obehövlig, detta även med hänsyn till att den åstadkommer åtskilligt med arbete inom lantbruksnämnderna. Jag tycker ju för min del, att dessa resonemang

Kronans förköpsrätt.

liksom inte håller ihop eller att de i någon mån strider mot varandra.

Det är vidare klart, att om herr von Seth och hans partivänner skulle få sin vilja igenom blir det utredningsarbete, där herr von Seth själv sitter med, ganska överflödigt. Men det är ju en annan sak.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr SVENSSON i Stenkyrka: Herr talman! Det är väl tämligen överflödigt att dra upp en debatt i denna fråga som är föremål för utredning, och jag förstår faktiskt inte varför herr von Seth reserverat sig och kritiserar den nuvarande lagen, när han själv är tillsatt för att göra en översyn av den.

Herr von Seth sade något om värdestegring, alltså att lantbruksnämnderna skulle använda sin förköpsrätt en tid efter det köpet upprättats och följaktligen därefter kunna tjäna på en viss värdestegring. Men nu vet väl herr von Seth liksom vi andra, att lantbruksnämnderna inte har för avsikt att tjäna på förvärven, utan avsikten är ju att de genom sina inköp skall åstadkomma en lämpligare arrondering. Nämnden skall ju överlåta fastigheten till samma pris som den köpt den för, och det finns därför ingen anledning att i detta resonemang tala om värdestegringen.

Men sedan var det herr Hæggbloom, som drog fram ett exempel från Gotland, och det förstår jag ju eftersom herr Hæggbloom kommer direkt från ett högerföredrag i Visby. Vad herr Hæggbloom här har sagt är naturligtvis delvis riktigt, men jag måste ändå relatera vad som faktiskt förekommit i detta ärende. Rätta förhållandet är att en person uppträdde på en auktion och där köpte en fastighet för ett visst pris. Men säljaren tog sig en betänketid, och under tiden var det en granne som gav ett högre anbud. Samtidigt blev den förste köparen anmodad att öka priset, och denne erbjöd då samma köpesumma. Den

förste köparen vände sig till lantbruksnämnden — kanske den andre gjorde det också — och det var då lantbruksnämnden blev inkopplad på frågan och besiktigade fastigheten. Nämnden rådde då den förste köparen att avstå från fastigheten under den motiveringen att ladugården var synnerligen förfallen, varför det var dålig ekonomi för honom att förvärva fastigheten. Han hade nämligen begärt lån av nämnden för förvärvet. Nämnden var emellertid villig att skaffa en för honom lämpligare fastighet. Då emellertid säljarens granne, som givit samma anbud, hade en välyggd fastighet men med jordlotterna spridda litet här och var, ansåg man att det var lämpligare för honom att köpa fastigheten, som bestod av ett enda skifte. I gengäld skulle han avstå från en del lotter han ägde till andra jordägare i socknen, vilkas jord låg intill hans lotter.

Så var det faktiska resonemanget i lantbruksnämnden, och den förste köparen, Knuutas, föreföll att vara fullt införstådd med detta. Vi sitter här två, som är med i lantbruksnämnden, och vi uppfattade från början saken som om den var uppgjord under ömsesidig förståelse.

Sedan får jag nog säga, att det nog gjorts i någon mån politik av saken. Efter det lantbruksnämnden meddelat sin avsikt att köpa gården överklagade Knuutas ärendet hos lantbruksstyrelsen. Lantbruksstyrelsen företog en besiktning på stället, och jag kan ju tala om, att när besiktningsmännen kom till socknen möttes de av högerns ombudsman. Vi i lantbruksnämnden höll före, att vi inte skulle deltaga utan att lantbruksstyrelsens representanter själva skulle få bedöma och avgöra frågan. Det har sålunda här insmugit sig litet grand politik, vilket inte är gagneligt för nämndens arbete. Man gör större sak av detta än som egentligen är befogat.

Jag hör faktiskt till dem som vill vara

Kronans förköpsrätt.

rätt restriktiva, och jag reserverar mig därför ibland i sådan riktning. Jag vill sålunda nämna för kammaren, att jag en gång reserverat mig, men att Kungl. Maj:t följde majoriteten i nämnden. Den köpare, till vars förmån jag reserverat mig, fick dock senare en annan och bättre gård. Det är väl ditåt vi syftar, och det var faktiskt avsikten i detta fall också.

Vad beträffar talet om den person, som underlåtit att söka lagfart sedan 1946, vet jag inte om det därvidlag var fråga om medveten eller omedveten underlåtenhet. Den saken är ju inte slutligt avgjord ännu. Det är emellertid i detta sammanhang att märka, att Knuutas inte ännu sökt lagfart.

Ja, herr talman, detta är ett litet tillrättaliggande av det fall herr Hæggbloom här fört på tal, och det ger kanske en något annan bild av frågan än herr Hæggbloom försökt ge den sken av.

Herr HÆGGBLOM (kort genmäle): Herr talman! Herr Svensson i Stenkyrka glömde att tala om i vad mån den av mig lämnade redogörelsen inte var riktig. Så långt som våra redogörelser sammanföll, var de ju exakt lika. Sedan kompletterade herr Svensson i Stenkyrka sin redogörelse med den upplysningen, att denna affär hade intresserat högern på Gotland, och den saken är ju ganska självklar, eftersom vi verkligen är intresserade av denna fråga. Men herr Svensson i Stenkyrka glömde att tala om att detta ärende i mycket hög grad intresserat även RLF, i vilket förbund det såvitt jag vet råder en så stark sammanhållning bland bondeförbundarna, att inte något annat parti där har något att säga till om. Jag får kanske lov att komplettera mitt anförande med den lilla upplysningen. Av det förhållandet drar jag också den slutsatsen, att denna fråga av oss har bedömts icke efter politiska utan efter humanitära linjer. Jag kan inte komma

ifrån, att ärendet har avgjorts på ett mindre tilltalande sätt.

Kvar står nu, att även om denne jordbrukare, Knuutas, inför de mäktiga herrarna i lantbruksnämnden var så blyg och tillbakadragen, att nämndledamöterna trodde sig ha avskräckt honom från att opponera sig, så har han dock vidhållit sin önskan att bli ägare till denna gård, som han en gång beslutat sig för att förvärva. Jag har i varje fall inte hört talas om något annat. Om så vore att han ändrat uppfattning därvidlag, skulle han väl inte ha fullföljt detta ärende ända upp till Kungl. Maj:t.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara nämna, att man i agitationen omkring Knuutas' förvärv av här ifrågavarande fastighet gått så långt, att man t. o. m. sagt, att han skulle nekas köpa fastigheten därför att han är svenskhybo. Knuutas egen uppfattning kan jag inte yttra mig om, men jag vill här ändå ha sagt, att för lantbruksnämnden är dylika synpunkter fullkomligt främmande. Nämnden har tvärtom varit enhällig i sin uppfattning att man vid första lämpliga tillfälle skall hjälpa Knuutas att förvärva en annan och för honom lämpligare fastighet.

Sedan vill jag också tillägga, att den bostad med tomt, som hör till fastigheten, är avsedd att avstyckas åt en hantverkare i trakten, varför antalet familjer i socknen inte blir mindre än förut; detta vill jag påpeka eftersom även sådana spörsmål förts fram i den tidigare diskussionen.

Herr JANSSON i Aspeboda: Herr talman! Jag skall inte lägga mig i denna debatt på så sätt att jag berör några konkreta fall, i vilka det rätt delade meningar om huruvida förköpslagen bort tillämpas eller icke. Motionärerna har här grundat sitt bedömande på det jämförelsevis lilla antal fall, där förköpsrätten verkligen utnyttjats, och menar

Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer.

därför att lagen skulle vara betydelselös. I motiveringen till motionen säger de på ett ställe, att i fråga om förköpslagen visar erfarenheten, att dess värde för rationaliseringen är mycket begränsad och att den är praktiskt taget betydelselös för det svenska jordbrukets strukturförändring genom yttre rationalisering. Motionärerna kommer därför fram till den slutsatsen, att lagen är betydelselös.

Det förefaller emellertid mig som om lagen i så fall åtminstone inte skulle kunna ha så stora skadeverkningar, att inte motionärerna skulle kunna vänta och se vad den pågående utredningen kan komma att framlägga för resultat. En sådan ståndpunkt anser jag vara en logisk följd av den ställning, som motionärerna har intagit.

Vidare har lantbruksstyrelsen påpekat, att motionärernas påståenden är överdrivna. Själv skulle jag vilja säga såsom en förklaring till att förköpsrätten har använts i så få fall som skett, att blotta tillvaron av denna lag gör, att människorna i ganska stor utsträckning vänder sig till vederbörande myndigheter, innan de kastar sig in i affärer, som kan dra en hel del besvärligheter med sig.

När vi har resonerat om denna fråga i utskottet, har vi varit eniga om att för närvarande icke tillstyrka bifall till motionen, och det beslutet tror jag har fattats på goda grunder. Jag är därför fullt ense med dem, som undertecknat utskottsförslaget.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av herr von Seth under överläggningen framställda yrkandet, och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Häggblom begärde emel-

lertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr von Seth under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmanen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Pettersson i Norregård begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 162 ja och 22 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.**Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln,

Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer.

punkten 10, i överensstämmelse med lantbruksstyrelsens förslag hemställt om anslagsanvisning med ett oförändrat belopp av 250 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 299, av herr Nilsson i Bäste-kille, vari hemställts att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts framställning under förevarande punkt.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 299, till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Hæggbloom*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 299, avslå Kungl. Maj:ts framställning.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Vid förevarande punkt är avgiven en reservation, i vilken vi yrkar avslag på förslaget om ifrågavarande anslag till planeringskommittéer. Det är inte någon stor meningsskiljaktighet som föreligger mellan utskottet och reservanterna. När detta anslag kom till 1947, var det fråga om ett större belopp, och det verkade då som om man hade planer på att göra förhandsplaneringar för jordbrukets rationalisering till en stor och betydelsefull sak, där det gällde att gå över och planera för en omgestaltning av hela den svenska landsbygden. Mot den tanken har jag, och flera med mig, alltid opponerat mig. Sedermera har emellertid erfarenheten och verkligheten talat sitt språk, så att denna planeringsverksamhet har kommit allt närmare jorden, och i år säger utskottet att verksamheten endast bör bedrivas

i huvudsak i den omfattning, som påkallas av mera aktuella rationaliseringsbehov. Därmed är vi framme vid en begränsning av verksamheten, som jag för min del tycker är rimlig. Men skall verksamheten begränsas på det sättet, är det ju ganska onödigt att ha en särskild planeringskommitté, som arbetar för sig. I så fall kan mycket väl lantbruksnämndernas tjänstemän, som ju har att ta ställning till varje rationaliseringsfråga, göra de behövliga utredningarna.

Herr talman! Det står ofta i de olika huvudtitlarna, att Kungl. Maj:t, oaktat att man ansett mycket goda skäl tala för en anslagshöjning, likväl inte med hänsyn till det ekonomiska läget ansett sig kunna föreslå en sådan. Jag har den uppfattningen, att mycket starka skäl talar för en anslagsminskning på denna punkt, och jag tycker därför att det finns mycket goda skäl för att yrka bifall till vår reservation, i vilken vi förordar att detta anslag dras in.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Herr Hæggbloom anser, att lantbruksnämndernas ordinarie personal kan utföra de planeringsarbeten, som i fortsättningen kan komma att vara behövliga, då det gäller rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område. Det torde dock inte vara obekant för herr Hæggbloom, att lantbruksnämndernas personal är fullt sysselsatt — och i övertakt sysselsatt — med de löpande ärendena inom nämndernas verksamhetsområden. Att därutöver pålägga tjänstemännen de planeringsarbeten, som i vissa fall är nödvändiga, kan inte vara rimligt.

Vidare är det så, att det inom lantbruksnämnderna inte alltid finns den sakkunskap, som behövs för att verkställa sådana utredningar. När det gäller vissa speciella frågor, är det nödvändigt med en planering, t. ex. när en by skall rationaliseras. Då kommer det in vissa utgifter till lantbruksnäm-

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till jordbrukets yrkesskolor.

derna om vilka åtgärder man vill ha vidtagna, men när man närmare tar itu med ärendet, dyker det mycket ofta upp särskilda problem, för vars lösande man måste anlita speciell sakkunskap. Den planering som nu sker tror jag inte är onödig. Tvärtom har de planeringar, som lantbruksnämnderna nu verkställer, mycket angelägna syften. Jag vill här särskilt peka på, att när det upprättas generalplaner för bebyggelsen och liknande planer i regionalt syfte, är det nödvändigt att lantbruksnämnderna genom sin personal får vara med och hjälpa till.

Det är också många gånger så, att lantbruksnämnderna inte kan avstå någon sakkunnig för det utredningsarbetet utan måste skaffa sakkunskap utifrån. Det skulle ju vara fullkomligt orimligt, om nämnderna skulle bli förhindrade att verkställa dessa nödvändiga utredningar. Dylika arbeten kommer också att aktualiseras i allt högre grad genom storkommunernas utveckling, och det måste givetvis därvid vara angeläget, att lantbruksnämnderna har möjlighet att själva ta initiativ till planeringar och utredningar i de fall, då i en planering ingår jordbruksfastighet eller skogsfastighet i någon större omfattning.

Jag vill med dessa ord, herr talman, ha sagt, att ett bifall till reservanternas förslag skulle innebära, att lantbruksnämnderna ställdes inför svårigheter som innebure, att de på detta område icke skulle kunna fylla sin uppgift på det sätt som de bör göra. Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 11—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 39.***Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till jordbrukets yrkesskolor.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 45, hemställt om anslagsanvisning för ändamålet med 305 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 213, av fru *Boman*, vari yrkats att riksdagen under ifrågavarande anslag skulle anvisa ett belopp av 316 500 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 213, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till jordbrukets yrkesskolor för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 305 000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Fru BOMAN: Herr talman! Jag har vid denna punkt väckt en motion med begäran om att staten skulle lämna anslag till upprätthållande också av en yrkeslärartjänst vid lantbruksskolan i Pålkem. Lantbruksstyrelsen har också äskat detta belopp och understrukit behovet av att vi får hjälp med ersättning till en yrkeslärare i Pålkem. Till saken hör, att de andra skolorna av liknande art har detta statsbidrag till ersättning åt speciallärare. Pålkem utgör här ett undantag.

Jag vet inte varför det blivit så. Skolan har tillkommit på enskilt initiativ genom donationer och gåvor och har varit i bruk sedan 1929. Den fyller också, så långt jag förstår, ett gott ändamål i den trakt där den är belägen. Skolan ligger mitt ute i en ödemark, kan man säga, men i hjärtat av Gälli-

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till jordbrukets yrkesskolor.

vare kommun, som är en barnrik och folkrik kommun och där folket i huvudsak lever på jordbruk, även om det är jordbruk av den allra minsta storleksordningen.

Lantbruksstyrelsen har som sagt äskat detta belopp. Det är ingen stor summa det rör sig om — 11 500 kronor. Departementschefen har, utan att motivera varför, i propositionen bara sagt att »lantbruksstyrelsens förslag om statsbidrag till avlönande av en yrkeslärare vid Pålkem kan jag icke biträda». Jag tycker nog det skulle vara intressant att veta, varför inte jordbruksministern anser sig kunna biträda detta förslag, då han biträtt de övriga anslagsäskanden som rör precis samma sak.

Jordbruksutskottet säger att man inte finner anledning att invända något emot Kungl. Maj:ts hemställan och anser inte heller att behovet av en sådan befattning är tillräckligt styrkt. Det kanske är svårt att på ett övertygande sätt styrka detta. Å andra sidan tycker jag ju det ligger i öppen dag, att skall anstalten fungera som yrkesskola — man har rektor, man har kvinnlig hushållslärlarinna och man har föreståndarinnan för den kvinnliga avdelningen — så behöver man också en yrkeslärare. Lantbruksstyrelsen erinrar om att denne yrkeslärare skall handha undervisningen i lantbruk, träslöjd och smide. Alla dessa tre undervisningsområden är oerhört viktiga för vår landsdel.

Jag vet att man påstår, att rekryteringen till pålkemskolan inte skulle ha varit tillfredsställande. Och det kan man kanske medge beträffande manliga elever. När det däremot gäller lanthushållsskolan har antalet sökande kvinnliga elever varit större än skolan kunnat ta emot. Samtidigt måste vi komma ihåg, som jag redan sagt, att denna skola ligger i hjärtat av Gällivare kommun, som också är en skogskommun. De pojkar som skall söka sig till denna skola kommer ifrån småbrukarhem,

men när det just nu funnits möjlighet att göra goda förtjänster i skogsarbetet är det alldeles självklart, att pojkarna hellre sökt sig dit än låst sig fast vid yrkesskolan i Pålkem.

Men de kommer nog dit så småningom, vi har haft god rekrytering där tidigare. Skolan har fyllt en viktig uppgift under årens lopp. Och det är väl ingen av oss som tror, att den rådande högkonjunkturen får någon större omfattning, utan småbrukarpojkarna får säkerligen såsom förr gå tillbaka till modernäringen igen.

Om vi knyter an till det resonemang, som nyss förts i denna kammare om hur vi måste gå in för att rationalisera hela jordbruksdriften, är just Gällivare en sådan kommun där detta måste ske, om jordbruken skall bli bärkraftiga och inte bli företag av oviss art och med stora riskmöjligheter för dem det gäller. Därför är det nödvändigt att jordbrukarna efter den genomförda rationaliseringen i framtiden kan sin sak. Jag är övertygad om att pålkemskolan även framdeles har sin stora och givna uppgift på detta område.

En annan sak, som jag inte skall försumma att peka på, är den yrkesundervisning, som man knyter till den nioåriga skolan, där man skall undervisa både i jordbruk och andra ämnen; man räknar ju också med att kunna få denna undervisning meddelad ute på gårdarna. Detta kommer sannolikt att bli ganska svårt i en kommun som Gällivare. Det är bekant att man inom Gällivare kommun räknar med att kunna överföra den undervisning det här gäller till pålkemskolan.

Får jag sedan säga ännu ett par ord om denna skolas arbete, som jag tycker behöver komma fram i detta sammanhang. Skolan har lagt upp två speciella undervisningsgrenar. Den ena gäller hönsavel och den andra trädgårdsskötsel, såväl under glas som på kalljord, båda mycket betydelsefulla gre-

Statens veterinärmedicinska anstalt: Avlöningar.

nar av jordbrukshanteringen i den trakt det här är fråga om. Härvidlag gäller det både försök och undervisning för framtida behov.

Vi har varit där och sett denna skola och flera ledamöter av denna kammare tillhör dess styrelse och känner skolans betydelse. Vi ville gärna se att skolan lever vidare och att den inte kommer i någon särställning i förhållande till andra, liknande skolor, utan liksom de får anslag till avlönande av en yrkeslärare.

Jag vill därför sluta, herr talman, med att yrka bifall till motionen.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Såväl Kungl. Maj:t som utskottet har vitsordat, att denna skola har en betydelsefull uppgift att fylla. När fru Boman här vill göra gällande att denna skola blivit behandlad på ett annat sätt än övriga yrkesskolor, tror jag emellertid inte detta är riktigt.

Vad som härvidlag förekommit är bara att varken Kungl. Maj:t eller utskottet funnit styrkt, att ytterligare en yrkeslärare just nu behöver anställas vid pålkemskolan. Om förhållandena ändrar sig i det avseendet, så att det ifrån myndigheternas sida kan betraktas som nödvändigt att anställa ytterligare en lärare på platsen, är jag övertygad om att det inte kommer att resas något motstånd däremot, åtminstone inte från jordbruksutskottets sida.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 40—59.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 60.***Statens veterinärmedicinska anstalt: Avlöningar.**

Punkten föredrogs; och anförde därvid

Fröken VINGE: Herr talman! Den motion, som jag väckt på denna punkt, går ut på att ett kontorsbiträde vid statens veterinärmedicinska anstalts bibliotek skall flyttas upp till 15:e lönegraden och att befattningshavaren skall benämnas biblioteksassistent. Förslaget grundar sig på en hemställan från styrelsen för anstalten, som i sin tur stöder sig på 1947 års löneutredning avseende vissa biblioteksbiträden. Utredningen har undersökt vilka arbetsuppgifter som befattningshavaren i fråga har, jämfört dem med arbetsförhållandena på andra liknande institutioner och kommit till det resultatet, att 15:e lönegraden är den riktiga. Förslagen från utredningen har inte blivit föremål för någon särskild proposition utan har i regel överlämnats till tjänsteförteckningsrevisionen, men av någon anledning har biträdesutredningen fått ta upp just denna befattning. I och med att det var biträdesutredningen som tog upp saken, blev befattningshavaren nära nog predestinerad till en lägre löneställning än vad förhållandet skulle ha varit, om tjänsteförteckningsrevisionen behandlat frågan — gränsdragningen är ju sådan.

Jag förstår till fullo att utskottet i förevarande situation inte kunnat ta någon annan ståndpunkt än det gjort, och jag skall inte heller framställa något yrkande. Men jag vill bara göra det uttalandet, att såvitt jag förstår är riksdagens beslut i dag inte på något sätt ett hinder för tjänsteförteckningsrevisionen att sedermera ta upp saken till förnyad prövning.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Veterinärstaten: Avlöningar.*Punkten 61.*

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 62.***Veterinärstaten: Avlöningar.**

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr ANDERSSON i Långviksmon: Herr talman! Jag har tillsammans med ett par andra ledamöter av riksdagen tillåtit mig att väcka en motion på denna punkt. Den går ut på att de ordinarie veterinärdistriktstjänsterna skall ökas med ännu en utöver de tre, som äskats i propositionen. Veterinärstyrelsen har liksom vi motionärer begärt en ökning med fyra distriktstjänster, men departementschefen har inte ansett sig kunna gå med på mer än tre stycken, och detta har också blivit utskottets förslag.

Jag har inte tänkt ta upp någon debatt i kammaren om denna sak och jag har inte ens tänkt yrka bifall till motionen. Men jag anser att frågan är så pass viktig, att jag vill understryka angelägenheten av att någonting göres och att utvecklingen inte får avstanna. Man har hänvisat till en plan för veterinärorganisationen, som medicinalstyrelsen uppgjorde år 1946, och man menar att denna skall fullföljas, innan något ytterligare göres. Jag vill då påpeka, att ramen för denna plan redan är sprängd. Det är en hel del ovidkommande saker som gjort att planen blivit omkullkastad. Bland annat har veterinärmyndigheterna varit tvungna att frigöra en del länsveterinärer från praktiktjänst och fått lov att tillsätta andra befattningshavare för att sköta fältarbetet. I väntan på att den uppgjorda planen skulle kunna fullföljas och tjänsterna tillsättas med ordinarie befattningshavare har veterinärmyndigheterna lovat att man, framför allt i Norrland, skulle inrätta extra veterinärdistriktstjänster, om kommunerna ville ikläda sig hela kostnaden. Man

har också, åtminstone på vissa håll, ställt i utsikt att om kommunerna iklädde sig kostnaderna för tre år framåt, så skulle staten sedan överta bestridandet av dem. Det är rätt många extra distrikt som är tillskapade på dessa grunder. Men det finns i dag enskilda kommuner eller sammanslutningar av ett par, tre kommuner utgörande ett extra distrikt, som har fått vänta både fem och sex år på ordinarieförklaringen av veterinärtjänsterna och ännu får vänta. Jag vill därför understryka vikten av att myndigheterna gör någonting på detta område och att saken inte får falla i glömska utan att man så gott man kan försöker att infria de utfästelser man gjort.

Man kan tycka att ett distrikt inte betyder så mycket till eller ifrån. Men det betyder dock att en kommun eller ett par kommuner, som är sammanslutna till ett distrikt, får vänta ytterligare en tid på att få sin distriktsveterinärtjänst ordinarieförklarad och ytterligare en tid får vidkännas de kostnader, som detta medför. I ett fall, som jag känner till mycket väl, är kommunalskattetrycket redan nu 19 kronor och där betyder det i alla fall åtskilligt, om man kan få någon del av bördan avlastad.

Vad jag särskilt velat understryka med detta anförande är angelägenheten av att någonting göres och att utfästelserna infrias. Jag vill så varmt jag kan lägga departementschefen om hjärtat att i så många fall som sig göra låter skapa möjligheter för att de extra veterinärtjänsterna måtte ordinarieförklaras.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Fru BOMAN: Herr talman! Jag kunde kanske ha nöjt mig med att instämma i det senaste anförandet, men när jag vet hur vi i vårt län har det med veterinärdistriktet vill jag gärna skicka med en hälsning, även jag, om att in-

Bidrag till markkartering och grundkalkning.

rättandet av flera ordinarie distriktsveterinärstjänster bör bedrivas i litet raskare takt. Med den nuvarande distriktsindelningen är det faktiskt så, att veterinärerna som regel är för sent ute. Jag hoppas att departementschefen inte tar intryck av riksdagsrevisorernas skrivelse med rekommendation om att veterinärerna skall ha särskilda mottagningsdagar. Det kanske går att få folk till en läkarmottagning på bestämd dag, men kossorna sjuknar så olika — ja, herr jordbruksministern tittar på mig, men det är faktiskt så. Sjukdomarna är också av så olika slag. En del kan man uppskjuta behandlingen av några dagar, men andra kräver snabbt ingripande. Och för de vittutgrenade länen med långa avstånd är det fullkomligt otänkbart att ha bestämda mottagningsdagar här och var och då och då för en resande veterinär, utan där måste vi ha veterinärer, som är tillgängliga på dagen, när våra kreatur blir sjuka. Länsveterinären i mitt hemlän säger, att får han inte tre distrikt i år, så har han ingen möjlighet att hålla verksamheten i stånd på det sätt som bör ske. Han har vid flera tillfällen sagt, att hans erfarenhet är att veterinärerna oftast kommer för sent. Det är en allvarlig sak för de jordbrukare som drabbas. Och låt oss komma ihåg, att det i allmänhet gäller jordbrukare som har förfärligt små möjligheter att bära kostnadsökningar av det slag, som det här kan bli fråga om.

Jag vill som sagt skicka en hälsning om att verksamheten på detta område bör bedrivas i snabbare takt. Det var värdefullt att jordbruksministern kom in och tog emot den personligen och direkt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 63—85.

Vad utskottet hemställt bifölls.

4 — *Andra kammarens protokoll 1952, Nr 11.*

*Punkten 86.***Bidrag till markkartering och grundkalkning.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 101, föreslagit riksdagen att anvisa ett belopp av 200 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 72 av herr *Spetz m. fl.* och II: 102 av herr *Antby m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte till ifrågavarande ändamål anvisa ett anslag av 300 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 72 och II: 102, till Bidrag till markkartering och grundkalkning för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Näslund, Antby, Ahlsten* och *Mårtensson* i Smedstorp, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 72 och II: 102, till Bidrag till markkartering och grundkalkning för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr ANTBY: Herr talman! Jag vill först göra ett par reflexioner i anledning av huvudtiteln och utskottets utlåtande.

Nionde huvudtiteln präglas i år i likhet med övriga huvudtitlar av den pågående penningvärdeförsämringen. Detta gör att man inte kan tala om någon förbättrad standard, trots att de flesta punkterna uppvisar höjda anslagsäskanden. Det ekonomiska läget inbjuder ju inte heller till några extravaganser — tvärtom. Sälunda måste man i många fall acceptera anslag, som är

Bidrag till markkartering och grundkalkning.

uppenbart otillräckliga. Med tillfredsställelse konstaterar man dock, att skogshögskolan nu skall få en ny biblioteksbyggnad. Här är en förbättring i högsta grad berättigad, så under all kritik som skolans bibliotekslokaler varit ordnade hittills.

I ett avseende har utskottet enhälligt givit sitt stöd åt ett anslagskrav, som sträcker sig ganska långt utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det är vid p. 107 i utlåtandet. Med anledning av de starka skäl, som förebragts av lantbruks- och domänstyrelserna samt i motionen nr 426 i denna kammare av herr Jacobson i Vilhelmina m. fl., föreslår utskottet, att anslaget till odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter höjes till 2,8 miljoner kronor. Det finns mycket starka skäl för en snabb förbättring av kronotorparnas bostadsstandard, och skall den bli tillfredsställande inom någorlunda rimlig tid, så krävs kraftigare åtgärder än vad som föreslagits från departementschefens sida. Jag vill uttrycka en varm förhoppning om att kammaren här biträder utskottets enhälliga förslag.

Sedan, herr talman, ett par ord om två stycken reservationer. Det gäller för det första reservationen nr 3) av herr Näslund m. fl. Markkarteringen har med rätta ansetts vara en mycket viktig detalj i jordbrukets rationalisering. Anslaget till denna verksamhet har tidigare utgått med 300 000 kronor per år men skars i fjol på grund av kvarvarande reservationsmedel ned till 100 000 kronor. Enligt lantbruksstyrelsens utsago är såväl reservationen som anslaget nu i det närmaste förbrukade, varför ett bifall till propositionen kommer att innebära en inskränkning av denna verksamhet. Reservationen ansluter sig till lantbruksstyrelsens förslag om ett anslag av 300 000 kronor, och jag ber för min del att få yrka bifall till denna reservation.

För det andra skall jag be att få säga några ord om reservationen nr 4), som

också gäller en anslagsfråga, nämligen bidrag till Jordbrukarungdomens förbund. Detta förbund bedriver år efter år en intensiv verksamhet bland landsbygdens unga släkte. Det finns väl ingen rörelse, som betytt så mycket för att befördra kärleken till bygden och inspirera till intresse för jordbrukaryrket som JUF har gjort. Departementschefen har också betygat sin uppskattning av förbundets arbete, men tyvärr har han inte ansett sig kunna föreslå mer än en mindre anslagshöjning. Vi reserverar anser att denna anslagshöjning, som näppeligen ger kompensation för de automatiska kostnadsökningarna, är alltför liten. Förbundets rikt förgrenade klubbverksamhet med teoretiska studier och praktiska övningar kräver mycket arbete och pengar. Enligt lantbruksstyrelsen bör anslaget höjas till 250 000 kronor för att verksamheten skall kunna bedrivas utan inskränkning.

Herr talman! Jag skall, när vi kommer till den punkten, be att få ställa ett yrkande om bifall till reservationen. För tillfället inskränker jag mig till att yrka bifall till reservationen nr 3) av herr Näslund m. fl.

Herr ANDERSSON i Tungalsta: Herr talman! På den föreliggande punkten skall jag be att för min del få yrka bifall till utskottets förslag.

Som redan nämnts av herr Antby, är för nu löpande budgetår ett anslag av 100 000 kronor anvisat för ifrågavarande ändamål. Det belopp, som nu äskas av Kungl. Maj:t i huvudtiteln, är ju 100 000 kronor högre än årets anslag och uppgår alltså till 200 000 kronor. Förra året fanns det, såsom nyss har sagts, en reservation å anslaget men den torde i huvudsak vara förbrukad vid detta budgetårs utgång. Följaktligen kan man säga att det anslag, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle stå till förfogande under nästa budgetår, blir ungefär detsamma som det anslag, som

Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund.

finns för verksamheten under innevarande år.

Nu säger herr Antby att den grundkalkning och den övriga verksamhet, som skall ha bidrag från detta anslag, inte kan fortgå, om anslaget endast blir av ungefär samma storlek som under detta år. Jag skall inte yttra mig om den saken — det är inte lätt att säga på rak arm hur det kan gå — men enligt min mening borde jordbrukarna själva, oavsett om statsbidraget realiter inte blir lika stort under nästa budgetår, med den förbättrade standard, som jordbruket har fått, ändå kunna låta denna betydelsefulla verksamhet fortgå i ungefär samma omfattning under nästa budgetår som under de tidigare åren.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 87—97.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 98.

Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 118, föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 73 av herrar *Spetz* och *Nord* samt II: 101 av herr *Antby m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen för ifrågavarande ändamål måtte anvisa ett anslag av 250 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen

mätte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 73 och II: 101, till Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

Reservationer hade avgivits av herrar *Antby*, *Ahlsten* och *Mårtensson* i Smedstorp, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 73 och II: 101, till Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 250 000 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr ANTBY: Herr talman! Med hänvisning till mitt tidigare anförande ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen nr 4).

Häruti instämde fru *Wohlin*.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Förevarande anslag har räknats upp med 25 000 kronor i förhållande till det anslag som utgår under innevarande budgetår. Det är klart att man kan anföra goda skäl för att Jordbrukarungdomens förbund skall stödjas med ytterligare statsbidrag, men utskottets majoritet har ändå ansett det vara ganska tillfredsställande att man har kunnat få anslaget för nästa budgetår höjt med det belopp, som Kungl. Maj:t har föreslagit.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Antby begärde emellertid vote-

Fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

ring, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 98:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Antby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 130 ja och 63 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i ifrågavarande punkt.

Punkterna 99—120.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 121.***Fiskets befrämjande i de särskilda orterna.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 144, föreslagit anvisning av 53 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 237 av herr *Söderquist* samt II: 309 av herr *Jacobsson* i *Igelsbo m. fl.* I motionerna hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av ifrågavarande anslag måtte besluta

om en medelsanvisning av 10 000 kronor till statistik rörande sötvattensfisket.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 237 och II: 309, till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Bror Nilsson*, *Utbult* och *Boman* i *Stafsund*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 237 och II: 309, till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 63 000 kronor.

Efter punktens föredragning anförde:

Herr **BOMAN** i *Stafsund*: Herr talman! Vid denna punkt är fogad en reservation av herrar *Bror Nilsson* och *Utbult* samt undertecknad, där vi har begärt en höjning av anslaget med 10 000 kronor för tillgodoseende av kravet på statistik beträffande sötvattensfisket. Det föreligger två motioner, I: 237 och II: 309, där det framhålles att sötvattensfiskare inte har någon statistik att anföra när det gäller att bedöma de svårigheter, som kan uppkomma för fisket till följd av sjöregleringar och mycket annat.

Även förra året förelåg liknande motioner, och utskottet uttalade sig mycket välvilligt om dessa — man uttalade, att avsaknaden av erforderlig statistik beträffande sötvattensfisket i vissa fall medförde stora olägenheter — men av statsfinansiella skäl kunde utskottet i följd inte biträda anslagsyrkandet. Jag är naturligtvis medveten om att sådana statsfinansiella skäl föreligger också i år, men jag vill ändå starkt understryka nödvändigheten av ett anslag till statistik för sötvattensfisket, ty om det

Statens skogsforskningsinstitut: Avlöningar.

inte finns någon statistik är det inte möjligt att på ett tillfredsställande sätt reglera skador som drabbar detta fiske.

Jag skall, herr talman, inte utveckla denna sak vidare, utan jag skall endast be att få yrka bifall till reservationen nr 5), som är fogad till punkt 121.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! I år liksom föregående år har motionärer och reservanter yrkat på att förevarande anslag skall höjas med 10 000 kronor för åstadkommande av viss statistik beträffande sötvattensfisket.

Det råder ju inga delade meningar om att en statistik rörande sötvattensfisket skulle vara av värde i olika avseenden, men det har inte varit möjligt för utskottet, vare sig i år eller föregående år, att ansluta sig till detta förslag om en anslagshöjning med 10 000 kronor.

Det bör kanske observeras att fiskeristyrelsen inte av Kungl. Maj:t har äskat något anslag för ändamålet. Där est anslag skall lämnas till en sådan undersökning som det här gäller, bör det väl ändå genom utredning vara klarlagt på vad sätt denna statistik skall föras och vilka kostnader den beräknas dra. Att få en statistik av den omfattning, som reservanterna avser, utförd för ett belopp av 10 000 kronor har från utskottsmajoritetens sida bedömts såsom omöjligt, och följaktligen har utskottet i år liksom föregående år icke kunnat gå med på motionärernas yrkande.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr BOMAN i Stafsund: Herr talman! Herr Andersson i Tungelsta säger att det inte finns någon utredning till stöd för vår hemställan. Fiskeristyrelsen har emellertid vid flera tillfällen äskat medel för statistik beträffande insjöfisket under nionde huvudtiteln, så nog

finns det tillräckligt med utredningar om behovet av anslag för sådan statistik.

Kanske det kan vara så, att insjöfiskarena inte har samma möjligheter som havsfiskarena och kustfiskarena att göra sin stämma hörd inom fiskeristyrelsen och att det är därför som fiskeristyrelsen inte har velat äska anslag för denna statistik i år — det vet jag inte — men nog finns det tillräcklig utredning om behovet av statistik, så det argumentet, herr vice ordförande i utskottet, det tror jag inte på.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan ock dels i punkten på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 122—140.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 141.

Statens skogsforskningsinstitut:
Avlöningar.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Den reservation, som är fogad till denna punkt, gäller inte anslagssumman utan en titel, och titlar kan ju vara rätt besvärliga och ömtåliga saker. Det ligger så till, att statens forskningsinstitut på Bogesund har begärt att få anställa en trädgårdsmästare för att sköta plus-trädsarkivet, plantskolorna, växthusen och ympningar. Man har vidare begärt, att denne trädgårdsmästare skall få samma placering i 19:e lönegraden som skogsmästarna. När sedan statens lönenämnd avgav sitt yttrande, gick den med på tillsättandet av trädgårdsmästartjänsten men hemställde, att trädgårdsmästaren skulle kallas skogsmästare. Nu är det så, att i vanliga fall fordras för titeln skogsmästare att ha avlagt skogsmästarexamen, och skogsmästarnas organisation har naturligt-

Statens skogsforskningsinstitut: Avlöningar.

vis opponerat sig mot att man på detta sätt skall sätta en falsk etikett på befattningshavaren i fråga. Det tycker jag är väl förståeligt, ty om vi drager konsekvenserna, att alla tjänstemän, som har någonting med skogsrörelse eller skogsforskningsinstitutet att göra, skall ha titlar som tyder på skog, då kan det ju hända, att om det ute vid Bogesund eventuellt behövs en förvaltare för åkerjorden och en agronom anställes, skulle han kallas för jägmästare, en lantmästare benämnas forstmästare o. s. v. Jag tycker, att det är onödigt att haka titeln skogsmästare på en trädgårdsmästare, även om man är rädd för att andra trädgårdsmästare, som är i 16:e lönegraden, skulle vilja bli uppflyttade i den 19:e. Man kan ju kalla honom för något annat; det finns så mycket att välja på.

I utskottet har vi diskuterat olika lösningar. Mitt yrkande var att hänskjuta frågan till Kungl. Maj:t, men utskottet var så ivrigt att fatta beslut, att jag nu får passa på tillfället att vända mig till jordbruksministern och be honom överväga frågan och tala med skogsmästarna i denna sak och höra deras skäl.

Då det nu är så få ledamöter inne i kammaren och det gäller en så liten fråga, skall jag inte begära votering, men jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Herr Hæggbloom säger, att detta är en liten fråga, och det kan jag till en början hålla med honom om; denna fråga är inte så stor, men den har nog en viss betydelse ändå.

Herr Hæggbloom erinrade om vad statens lönenämnd anfört, att ifrågavarande tjänst vad gäller arbets- och kompetensfordringar är likvärdig med skogs-
mästartjänst och därför borde placeras i lönegrad Ce 19. Detta är också Kungl. Maj:ts förslag. Nu har jag tagit mig friheten att på skogsforskningsinstitutet

fråga vad vederbörande befattningshavare skall göra och hur befattningen för närvarande upprätthålles, i den mån detta behövt ske. Det är nämligen så, att tjänsten ännu inte är tillsatt. Men där finns nu en tjänsteman, som sköter det arbete, som den blivande skogsmästaren skall omhänderha, och jag fick då det beskedet, att tjänsten för närvarande uppehålls av en skogsmästare. När jag även frågade, hur det blir, därest någon skogsmästare kommer att söka denna befattning, när den blir ledigförklarad, och om en sådan skogsmästare kunde tänkas bli tillsatt, så svarade man utan vidare, att detta mycket väl vore tänkbart, ja till och med sannolikt. Det är nämligen så, att det arbete som skall utföras rör skogsträd och vad med skog har att göra. Vad som fordras av den, som har avlagt skogsmästarexamen, är att han genomgår en viss kurs på trädgårdsskola, där han får lära sig vissa arbeten, ympning o. d. Följaktligen torde det ligga till på det sättet, att denna tjänst mycket väl kan besättas med en, som har skogsmästarexamen med den komplettering som jag nyss nämnde. Att kalla honom skogsmästare oavsett om han har skogsmästarexamen eller inte torde inte vara något särskilt stort brott.

Jag vet inte, om herr Hæggbloom anser att titeln skogsmästare är en lagligen skyddad examenstitel. Jag kan inte tänka mig, att detta verkligen är herr Hæggblooms mening. Det är nämligen inte på det sättet, att titeln är lagligen skyddad. Det har, efter vad jag har hört, förekommit och förekommer, att det finns tjänstemän, som på olika sätt har förvärvat kunskaper på detta område och som innehar befattningar, där man rätteligen skall ha skogsmästarexamen, men som, oaktat de ej ha sådan examen, i alla fall kallas skogsmästare, och det torde inte någon människa lida skada av. Jag kan inte tänka mig, att det kan vara så ömtåligt att kalla en kunnig man skogsmästare, även om han inte har avlagt skogsmästarexamen, att frågan be-

Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag.

höver göras till föremål för en särskild framställan till Kungl. Maj:t.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! De upplysningar, som utskottets vice ordförande lämnat, att platsen vid statens skogsforskningsinstitut rent av är avsedd för en skogsmästare ställer saken i ett något annat läge. Jag minns, att åtminstone jag yttrade i utskottet, att titeln borde vara förbehållen personer med skogsmästarexamen. Blir det så finns ingenting att anmärka: det finns dock skogsmästarskolor, så att utan vidare kan man inte anlägga denna titel.

Med anledning av de upplysningar, som herr Andersson i Tungelsta lämnat, skall jag, herr talman, taga tillbaka mitt yrkande om bifall till reservationen. Dessa upplysningar stod oss reserveranter inte till buds under utskottsarbetet.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 142—149.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 150.***Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 181, föreslagit riksdagen, att anslaget för nästa budgetår måtte uppräknas med 200 000 kronor till 1 200 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 227 av herrar *Velander* och *Eskilsson* samt II: 300 av herr *Staxäng m. fl.*, i vilka motioner hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under förevarande an-

slag anvisa ett belopp av 1 600 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 227 och II: 300, såvitt nu vore i fråga,

a) till Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kronor;

b) förklara, att under samma budgetår finge från nämnda anslag för andra med detsamma avsedda ändamål än bekämpande av skogsinsekter beviljas bidrag å tillhopa högst 1 150 000 kronor;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att den bidragssumma, som stode till förfogande för de under b) avsedda ändamålen, finge överskridas med belopp motsvarande den odisponerade behållning å statens skogsutdiknings- och skogsodlingsanslag, som inlevererats eller inlevererades till budgetutjämningsfonden.

Reservation hade avgivits av herrar *Hjalmar Nilsson*, *Ebbe Ohlsson* och *Hæggblom*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 227 och II: 300, såvitt nu vore i fråga,

a) till Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor;

b) förklara, att under samma budgetår finge från nämnda anslag för andra med detsamma avsedda ändamål än bekämpande av skogsinsekter beviljas bidrag å tillhopa högst 1 550 000 kronor;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t — — — (lika med utskottet) — — — till budgetutjämningsfonden.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Jag förmodar att departementschefen är mycket belåten med jordbruksutskottets

Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag.

behandling av hans propåer. Jordbruksutskottet har ju över lag varit lika återhållsamt som han själv med hänsyn till det ekonomiska läget måste vara. De enda punkter där det är en litet mera samlad framstöt för högre anslag är punkterna som kommer nu, 150 och 151, och det rör sig ju även där om mycket försiktigt begärda anslagshöjningar. Men här möter vi de poster, där staten direkt gör sina insatser för skogsvården och vad därtill hör. Det är först denna punkt 150, om statens skogsförbättringsanslag, som alltså gäller det bidrag som staten sedan gammalt har gett för vissa ändamål, där man ansett att det enskilda initiativet har behövt påbättras med statens hjälp, förbättring av eller åstadkommande av skogsväxt på marker som inte förut burit skog, dikningsanslag och dylikt som behöver komma till. Där har departementschefen gjort en höjning med 200 000 kronor från 1 miljon till 1 200 000 kronor.

När det gäller nästa punkt — jag tar dem tillsammans, det finns reservationer till båda punkterna — väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo, där man huvudsakligen använt medlen för att göra möjligt för skogsägare, som haft väg gemensam, att få hjälp med mera kostsamma väganläggningar, där har departementschefen för nästa år förordat oförändrat anslag med 1,7 miljoner. Hoppas jag fram en punkt till, där dock inga yrkanden från motionärers sida är gjorda, nämligen då det gäller åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland, så förordar departementschefen där oförändrat anslag. På anslag, som förra året gick ut med 1 miljon, 1,7 miljoner och 1,2 miljoner, är hela anslagsökningen 200 000 kronor, och jag är övertygad om att departementschefen är på det klara med att det måste betyda att hela den verksamhet, som berörs av dessa anslag, måste komma att fortgå i mindre omfattning än tidigare med hänsyn till de kostnadsökningar som har skett.

Det är väl antagligt att när departementschefen höjt den första posten med 20 procent, så har han räknat med den kostnadsökning som var allmän i följ. Men när nu detta anslag skall användas efter nästa budgetårs inträde, så räcker ju ingalunda de 20 procenten, utan vi har att lägga till de betydande kostnadsökningar, som är en följd av de löneavtal som kommit till nu i år sedan propositionen skrevs. Man får alltså med beklagande konstatera, att både statsrådet och utskottet när det gäller statens engagerande för de uppgifter i fråga om skogsvården, som staten sedan gammalt ansett ligga sina intressen nära, inte följer med i fråga om kostnadsfördyringen.

Det kan kanske anföras som skäl, att det är besvärligheter med arbetskraft och besvärligheter med investeringar och dylikt, men i fråga om arbetskraften i skogen har jag funnit, att i finansplanens redovisning för budgetdelegationens beräkningar pekar man på att sådana arbeten, som görs för skogsplantering och skogsförnygring, i betydande grad görs av unga människor, skolbarn och ungdom, så att det är inte någon arbetskraft som dras bort från de äldre människornas arbete. Och när det gäller sådana saker som dikningar har man ju nu sådana metoder med sprängning, att man i skogen kan åstadkomma så gott som färdiga diken enbart med sprängningsarbete och mycket litet rensning efteråt. Det synes mig alltså som om detta skäl inte behöver vara absolut avgörande.

Vad som sedan har gjort att jag och andra dels motionerat om och sedan reserverat oss för anslagshöjningar, det har ju varit den synpunkten, att vi väl ändå nu befinner oss i den situationen, att skogen aldrig någonsin tidigare lämnat så stora bidrag till folkförsörjningen som den gjort under föregående och innevarande år. Det finns en liten skrift, »Från departement och nämnder», som delades ut förra veckan, där vi fick veta

Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag.

att skogsexporten 1951 gick till 2,6 miljarder kronor. Vi fick veta att 1951 steriliserades av dessa exportmedel 650 miljoner, som visserligen sedan i viss omfattning skall återställas till skogsindustrierna, och vi fick veta att för innevarande år beräknar man att motsvarande sterilisering skall gå upp till 1,1 miljard.

De som var nere i Kungsträdgården under skogsveckan och gjorde bekantskap med en av figurerna där, Kalle Skog, har kanske också en bild av hur skogsinkomsterna delas upp. Kalle Skog högg en kubikmeter massaved och fick 13 kronor för det. Sedan var det andra som forslade denna massaved till utførselhamnen, och de betingade sig 20 kronor, sedan hade skogsägaren 30 kronor, och på de pengarna tog staten ungefär 11 kronor i skatt. Men sedan inflöt från denna massavedsmeter i exportutjämningsavgifter 68 kronor till staten i föl, och dessutom har staten skatt på skogsindustrieföretagens vinster. Så slutet på den redovisning vi fick där var, att medan Kalle Skog tjänade 1 krona på huggningen och skogsägaren 2 kronor på att sälja virket, så lade staten beslag på 6 riksdaler. Det är mot den bakgrunden jag tycker, hur det än är ställt med våra ekonomiska betingelser, att det inte är riktigt honnett och rätt att då avpassa anslaget till de skogsvårdande åtgärderna så, att inte samma skogsvårdande verksamhet bibehålles under närmast kommande budgetår som under de tidigare.

Detta är, herr talman, motiveringen för att vi på denna punkt, några reserveranter med herr Hjalmar Nilsson i spetsen, yrkat en anslagshöjning på 400 000 kronor, så att anslaget blir 1,6 miljoner kronor. Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

I detta anförande instämde herr *Sturäng*.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Vid förevarande punkt, nr 150,

har det, som herr Hægglom redan talat om, förelegat motioner där man yrkat, att anslaget för skogsvårdande åtgärder skulle höjas med 400 000 kronor från 1 200 000 till 1 600 000 kronor.

Då det gäller skogsvårdande åtgärder råder det säkerligen inte några delade meningar vare sig här i riksdagen eller ännu mindre inom jordbruksutskottet om att detta är en synnerligen angelägen uppgift och att den uppgiften bör stödjas av staten. Statens stöd bör i första hand avse skogsvårdsfrämjande åtgärder, som lämnar resultat på längre sikt. Skogsplantering på kalmarker och dylikt är ju åtgärder som inte lämnar någon avkastning förrän efter i det närmaste en mansålder, och det är uppenbart att det där är angeläget att statsmakterna hjälper till att bekosta detta. Skogsdikningen däremot lämnar ju ofta resultat efter relativt kort tid, och de pengar som vederbörande skogsägare lägger ned på dikning av en försumpad skogsmark torde ge mycket god ränta. Följaktligen kan det väl inte vara lika angeläget i detta avseende att man träder in från det allmännas sida med bidrag.

Jag kan för min del inte se bort ifrån — och jag tror nog att herr Hægglom ger mig rätt i att man inte bör göra det — att skogen för närvarande lämnar en avkastning, inte bara då det gäller de stora exportindustrierna utan även då det gäller ägarna av skogsmarken, som i dagens läge hör möjliggöra att skogsägarna själva i största möjliga utsträckning kan vidtaga åtminstone sådana skogsvårdande åtgärder, som lämnar avkastning inom en relativt kort tid. Därvidlag kan det väl knappast utom i undantagsfall vara behövt att det allmänna träder till med hjälp. Givetvis finns det fall då det kan vara skäl att man träder till från statens sida även då det gäller sådana åtgärder, men som regel torde det väl knappast vara behövt. Däremot, då det gäller sådana skogsvårdande åtgärder, som

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

först efter mycket lång tid lämnar någon avkastning, är det ju givet, som jag sade nys, att staten bör hjälpa till. Det är väl också avsikten med detta bidrag, som dock är 1 200 000 kronor, att man skall använda det för att understödja just sådana åtgärder. Jag ber därför, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till utskottets förslag.

Då herr Hæggblom även yttrade sig angående nästa punkt, nämligen punkt 151, som gäller skogsvägar och flottleder, så skall jag tillåta mig att säga ett par ord därom. När man från det allmännas sida har understött dessa vägar tidigare, så har det ju inneburit att vederbörande har kunnat få bidrag från statens sida oavsett om han varit i behov av det eller inte. Detta gällde under tidigare år. Under förra året utfärdades emellertid en kungörelse från Kungl. Maj:t av innebörd, att bolag och större gods väl knappast hädanefter kan räkna med att erhålla bidrag för de åtgärder, som man vidtar på detta område. Men vad det gäller övriga enskilda skogsägare har det alltså ansetts önskvärt att bidrag skall kunna lämnas. Det är utomordentligt viktigt att det blir skogsvägar, men skogsstyrelsen själv har framhållit att då det gäller bilvägar och skogsvägar över huvud taget, som inte är av sådan beskaffenhet att de betjänar ett flertal skogsägare eller i övrigt är av särskilt dyrbar beskaffenhet, så bör med nuvarande höga virkespriser det vara möjligt för vederbörande skogsägare att själva bekosta sina vägar. Att göra sådana vägar är en rationalisering av skogsbruket, som säkerligen betalar sig mycket väl. När det däremot gäller byggande av skogsvägar, som berör ett större antal skogsägares områden och som det kanske många gånger är svårt att få till stånd utan att det lämnas bidrag från det allmänna, då bör givetvis sådant bidrag lämnas. Genom denna inskränkning i den verksamhet för vilken statsbidrag kan utgå torde det kom-

ma att bli större utrymme för bidrag åt de skogsägare som är i verkligt behov av att erhålla sådana. När man kopplar bort en del av dem som tidigare haft möjlighet att få anslag och som åtminstone vissa år har förbrukat närmare hälften av det anslag som har lämnats från det allmänna, blir uppenbarligen utsikterna att få bidrag större för dem som återstår. Jag anser sålunda, herr talman, att Kungl. Maj:ts förslag bör godtagas. Reservanterna har yrkat en rätt betydande ökning av anslaget, vilken naturligtvis i och för sig är önskvärd men som dock enligt utskottsmajoritetens mening inte är alldeles nödvändig i dagens läge.

När vi kommer till denna punkt, kommer jag, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

*Punkten 151.***Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 182, föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett anslag av 1 700 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) I: 227 av herrar *Velander* och *Eskilsson* samt II: 300 av herr *Staxäng m. fl.*, likalydande, i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa ett belopp av 2 100 000 kronor;

2) I: 228 av herrar *Näslund* och *Hansson* samt II: 301 av herr *Andersson* i *Långviksmon m. fl.*, likalydande, vari hemställts, såvitt nu vore i fråga, att

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

riksdagen måtte i enlighet med skogsstyrelsens yrkande för budgetåret 1952/53 anvisa till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo ett anslag av 2 500 000 kronor; ävensom

3) I: 229 av herr *Andersson, Lars*, och herr *Pålsson* samt II: 304 av herrar *Johansson* i Norrfors och *Persson* i Norrby, likalydande, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 2 200 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag dels å motionerna I: 227 och II: 300 samt I: 228 och II: 301, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, dels ock å motionerna I: 229 och II: 304 — till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

Reservationer hade avgivits:

a) av herrar *Näslund, Hjalmar Nilsson, Ebbe Ohlsson, Antby, Hæggblom* och *Mårtensson* i Smedstorp, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts framställning jämte motionerna I: 228 och II: 301 samt I: 229 och II: 304, förstnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med bifall i denna del till motionerna I: 227 och II: 300 — till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 2 100 000 kronor;

b) av herrar *Bror Nilsson* och *Svensson* i Vä, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts framställning jämte motionerna I: 227 och II: 300 samt I: 228 och II: 301, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, ävensom med bifall till motionerna I: 229 och II: 304 — till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för

budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 2 200 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **JOHANSSON** i Norrfors: Herr talman! I den motion som jag jämte några medmotionärer har framlagt på denna punkt har vi yrkat att högre anslag skall utgå än enligt propositionen. Kungl. skogsstyrelsen har önskat få 2 500 000 kronor, men departementschefen har inte kunnat sträcka sig längre än till 1 700 000 kronor. Vi har i vår motion föreslagit att detta belopp skall uppräknas med 500 000 till 2 200 000 kronor.

Vi förstår mycket väl anledningen till denna återhållsamhet. Det framgår tydligt av skrivningen att den har iakttagits i s. k. inflationsbekämpande syfte. Nu har vi den uppfattningen, att investeringar av denna art inte är inflationsdrivande i samma grad som en del andra investeringar, och vi har därför tagit oss friheten att begära denna uppräkning.

De vägbyggnader som det här är fråga om kommer ju inte till stånd annat än i ytterområden som ligger illa till så till vida som det är svårt att forsla ut skogsprodukterna. I den mån nya vägar kommer till stånd ökas råvarutillgången och vi får en vidare bas för densamma samtidigt som dessa ytterområden kommer under bättre kultur.

Med hänsyn till det intresse nuvarande chefen för jordbruksdepartementet har visat bl. a. i denna kammare när frågan tidigare har varit på tal förväntar jag att detta anslag blir uppräknat längre fram, även om det inte varit möjligt att göra det för kommande budgetår.

Vid denna punkt har också fogats en reservation benämnd b av herr *Bror Nilsson* och herr *Svensson* i Vä, vari yrkas bifall till motionen. Jag ber nu att få yrka bifall till denna reservation.

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

Häruti instämde herrar *Svensson* i Vä och *Persson* i Norrby.

Herr ANDERSSON i Långviksmon: Herr talman! Jag har på denna punkt, nr 151, angående väg- och flottledsbyggnader väckt en motion som jag vill säga ett par ord om.

Det gäller här en fråga som har tilldragit sig stort intresse bland Sveriges skogsfolk. Skogsvägarnas betydelse kan knappast överskattas. Jag anser att man utan reservation kan understryka att denna fråga är angelägen och att det kan läggas både ekonomiska och sociala synpunkter på frågan.

Som bekant har skogsstyrelsen bevärt en uppräknings av anslaget till skogsvägar och flottleder med 800 000 kronor i förhållande till anslaget för innevarande budgetår, och skogsstyrelsen har presterat en synnerligen stark motivering för sina äskanden. Styrelsen påpekar att den skulle behöva inte mindre än 16 miljoner kronor för att tillgodose de ansökningar som redan är inne och att inte mindre än 9,6 miljoner avser äldre ansökningar. Jag vet inte hur gamla dessa är, men under hand har jag inhämtat att en del ansökningar är rätt gamla.

Nu har emellertid departementschefen inte ansett sig i år kunna sträcka sig längre än till 1,7 miljoner. Skogsstyrelsen har äskat 2,5 miljoner kronor. Man kan gott förstå departementschefens ståndpunkt också i denna fråga. Han säger att han är väl medveten om att en ökning är angelägen men att ekonomiska omständigheter föranleder återhållsamhet, nämligen angelägenheten att begränsa investeringsverksamheten samt bristen på arbetskraft. Jag undrar dock om inte investeringsfrågan och exportfrågan här kommer i kollision, och man får väl väga nackdelar och fördelar mot varandra.

För att man skall kunna rationalisera skogsbruket och framför allt för att man skall kunna utnyttja mekanisering-

en på skogsbrukets område är det ett oundgängligt behov att man får skogsvägar. Nu är det någon som påpekar att skogsbruket har haft så stora inkomster under dessa år att skogsägarna själva gott och väl kunde ta av dem och bygga vägar för. Jag vill då understryka att man också har gjort så på många håll. Skogsstyrelsen säger, att den inte har kunnat bevilja några anslag alls för byggande av vägar som bara berör någon eller några fastigheter utan endast för byggande av större och kraftigare vägar som berör dels längre vägsträckor och dels många skogsägare.

Jag anser dock att det är angeläget för statsmakterna att visa litet mindre njuggighet på denna punkt och visa litet större generositet. Jag tror att det är väl använda pengar och att de kommer tillbaka med god ränta.

Jag vill också påpeka en annan sida av denna sak som gör dessa skogsvägar mycket angelägna. Vägar är till välsignelse inte bara för skogsbruket utan också ur social synpunkt. Det finns många små skogsbyar och enstaka gårdar i våra skogsbygder som tack vare skogsvägarna fått förbindelse med yttervärlden och därigenom kommit i den ställningen att livet på gårdarna blivit drägligare. Jag anser att man inte heller bör bortse från den synpunkten, och skogsvägarna fyller en stor och angelägen uppgift även på det området. Det finns många små byar och små gårdar i våra skogsbygder som inte har någon möjlighet att få en utfartsväg men som genom dessa skogsvägar får avstånden förkortade fram till farbar väg, och det finns även gårdar som direkt berörs av desamma.

Det är fogad en reservation, nr 8 a, till denna punkt där man äskar ett anslag av 2 100 000 kronor. Jag skulle gärna önska ett större anslag, men jag skall, om än med svidande hjärta, förena mig med dessa reservanter. Jag

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

yrkar sålunda bifall till reservationen nr 8 a av herr Näslund m. fl.

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Jag hänvisar till den argumentering jag anförde på förra punkten och ber att få yrka bifall till den reservation som är avgiven på denna punkt av herr Näslund m. fl. Jag skulle vilja säga att argumenten för ett bifallsyrkande är starkare på denna punkt än på den förra, därigenom att Kungl. Maj:ts förslag innebar en ökning av anslaget till skogsvård medan anslaget till skogsvägar och flottvägar inte har ökats med ett enda öre. Dessutom upplyser skogsstyrelsen på denna punkt, att det ligger inne bidragsberättigade ansökningar på 16 miljoner, varav 9,6 miljoner är gamla ansökningar. Vi skall vara på det klara med med att det behövs kraftigare tag om vi skall komma någon vart med dessa saker.

Herr Allan Andersson sade att när nu de enskilda skogsägarna haft goda inkomster av skogen, bör de kunna göra en del av dessa saker som staten tidigare har gjort. Jag är övertygad om att de enskilda skogsägarna, om inte för annat så med hänsyn till skatten är ganska ivriga att vidtaga sådana åtgärder som lämpar sig för dem i deras egenkap av skogsägare. Men när det är fråga om dessa gemensamma vägar ligger det till på ett något annat sätt. I detta fall har man sedan gammalt räknat med att staten skall göra en insats. Jag ber att få erinra om vad skogsstyrelsen i sin framställning till Kungl. Maj:t har sagt om att »det är synnerligen önskvärt, att nuvarande konjunkturen utnyttjas även inom de avlägsna skogarna och att de förråd, som här finnas av för närvarande icke avsättningsbart virke, nyttiggöras. Den utökning av träindustriernas råvarubas redan på kort sikt, som vägnätets utbyggnad medför, och de möjligheter, som därigenom beredas till framtida förhöjd produktion genom intensivare skogs-

vård, äro i mycket hög grad en allmän angelägenhet.»

Det argument, som herr Andersson i Tungelsta här anförde, nämligen att de enskilda skogsägarna skall göra sitt, när de har tillgång till pengar från skogen, kan alltså användas med minst lika stor tyngd, när man hävdar att staten också skall göra sitt, när den har tillgång till rikliga inkomster från skogen.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Näslund m. fl.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Med anledning av vad herr Hæggbloom här anført vill jag fästa uppmärksamheten på att de skogar med mycket låga rotvärden, som under tidigare skeden inte ens kunde med fördel exploateras, nu har blivit av ganska stor betydelse och ofta ger sådana inkomster, att de enskilda skogsägarna säkerligen med ekonomisk fördel kan anlägga de vägar som behövs för att utnyttja dessa skogar.

Jag är fullt medveten om att det finns en mängd fall, där staten bör träda in och hjälpa till, men jag tror också — och det har inte heller herr Hæggbloom ifrågasatt — att de enskilda skogsägarna nu i helt annan utsträckning än vad någonsin tidigare varit fallet har möjligheter att anlägga vägar och rationalisera skogsdrivningen.

Jag ber med vad jag nu anført och med hänvisning till vad jag sade för en stund sedan att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP: Herr talman! Jag har inte någon direkt anledning att nu taga till orda, men det kanske skulle se egendomligt ut, om hela nionde huvudtiteln behandlades utan att jordbruksministern yttrade sig.

Den huvudtitel, som här föreligger, bär spår av ganska stark ansvällning av olika anslag, men tyvärr har de

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

medel, varmed anslagen utökats, måst tagas i anspråk för de lönejusteringar, som har måst ske på detta område lika väl som på alla andra områden. Det har därför givetvis inte varit möjligt att tillmötesgå de önskemål, som bl. a. omsorgen om jordbrukets skog har fört fram, utan förslagen går därvidlag som på andra punkter i sparsamhetens tecken.

Jag har all anledning att i detta sammanhang uttala ett tack till jordbruksutskottet och riksdagen för den förståelse, varmed man har sett på hit hörande problem. Att olika meningar i någon mån har gjort sig gällande är ganska naturligt, men jag tycker dock att behandlingen av nionde huvudtiteln både i denna kammare och i första kammaren har präglats av en anda av att man, sådana tiderna nu är, måste försöka göra det bästa möjliga av förhandenvarande förhållanden. Jag hoppas nämligen att många säkerligen mycket berättigade synpunkter, som här har framhållits, men som — för att använda en sliten term — det ekonomiska läget inte har gjort det möjligt att tillgodose nu, skall kunna bli beaktade under år som kommer. Jag hoppas att det skall bli tider, då man kan ge den hjälp åt forskningen både på jordbrukets och skogsbrukets område, som vi alla önskar. Jag är övertygad om att vi alla förstår vilken betydelse det för vårt land ligger i att dessa näringsgrenar, jordbruket och skogsdriften, i fortsättningen liksom hittills får det stöd av statsmakterna, som de är berättigade till.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herrar Näslund och Hjalmar Nilsson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; samt 3:o) bifall till den av herrar Bror Nilsson och Svensson i Vä avgivna reservationen; och fann herr talmannen den först-

nämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hæggblom begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Svensson i Vä votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 151:o) i jordbruksutskottets utlåtande nr 1 antager den av herrar Näslund och Hjalmar Nilsson m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den reservation, som i fråga om denna punkt avgivits av herrar Bror Nilsson och Svensson i Vä.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 107 ja och 76 nej, varjämte 20 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herrar Näslund och Hjalmar Nilsson m. fl. avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punk-

ten 151:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den reservation, som vid denna punkt avgivits av herrar Näslund och Hjalmar Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hæggbloom begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 85 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 152—194.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 195.

Lades till handlingarna.

§ 11.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden.

Punkterna 1—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

§ 12.

Föredrogs vart för sig:

jordbruksutskottets utlåtanden: nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts

Militära permissionsresor.

proposition angående fortsatt disposition av ett för budgetåret 1946/47 anvisat anslag till byggnadsarbeten vid veterinärrättningen i Skara;

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användningen av den tilläggsskatt å bensin, som under tiden den 1 april 1948—den 31 december 1950 uttagits vid yrkesmässigt bedrivet fiske; och

nr 8, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för främjande av fiskebåts- och fiskeredskapsförsäkring; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 10, över motion om sänkning av taxorna för cykeltransporter å järnväg.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

Militära permissionsresor.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 11, över motion om vidgad rätt för militär personal att åtnjuta taxenedsättning vid permissionsresor.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr JÖNSSON i Rosshol: Herr talmän! Vid andra kammarens allmänna beredningsutskotts behandling av föreliggande fråga var nog de flesta ledamöterna i utskottet medvetna om att här förelåg en orättvisa mellan olika kategorier av värnpliktiga eller militär personal.

Det ligger nämligen så till, att en del av de värnpliktiga eller den militära personal, som har förmånen av att få nedsättning på biljettpriserna vid permissionsresor på järnvägarna, har sitt hem invid järnvägen och sålunda kan utnyttja denna förmån, under det att de — i varje fall i Norrland — många värnpliktiga, som är beroende av bus-

Militära permissionsresor.

sar för sin hemresa, inte får samma förmån.

Nu har järnvägsstyrelsen i sitt remissvar uttalat farhågor för att om den förmån, som nu finns beträffande järnvägsresorna, skulle utsträckas även till järnvägens och postverkets omnibussar, skulle militärerna komma att utnyttja bussarna, och på grund av den hårda belastning, som vanligtvis förekommer på dessa, skulle det uppstå utrymmes-svårigheter.

Jag tycker att man kan avfärda den invändningen med att det ginge att utfärda föreskrifter om att där det föreligger parallelltrafik skulle nedsättningen i biljettpriserna bli beroende av att vederbörande utnyttjade järnvägen. Vederbörande skulle sålunda inte få någon nedsättning, om han använde busslinjen. Men det är endast i undantagsfall som parallelltrafik förekommer. I de flesta fall är busstrafiken ett komplement till järnvägskommunikationerna.

Jag kan exemplifiera detta. En värnpliktig, som bor i Åsarna och har sin tjänstgöring i Östersund, har nedsättning för sin resa till hemorten. En annan kan visserligen åka järnväg till Åsarna men måste fortsätta hemresan med buss. Han får ingen nedsättning för sin bussresa till Vemdalen, Storsjö eller Tännäs eller vad det kan vara. Det kan vara ganska långa sträckor. Att det skulle kunna bli någon minskad trafik på busslinjerna från exempelvis Åsarna eller Hede kan jag inte finna. Vederbörande värnpliktig måste ändå åka till hemorten. Det kan visserligen hända att det blir någon resa mindre, om han får betala ensam. Jag tycker ändå att järnvägsstyrelsens motivering för sitt avslagsyrkande är något haltande.

De enskilda omnibusföretagen måste givetvis beredas någon kompensation för den händelse det skulle bli fråga om en generell nedsättning, sålunda även för dessa bussar. Jag kan inte

heller finna att det skulle vara omöjligt att få till stånd ett system, som skulle trygga de enskilda omnibusföretagens kompensationskrav, med en smula uppoffring från statens sida.

Klämmen i ifrågasvarande motion är inte formulerad så, att utskottet med sin måhända begränsade kompetens ansåg sig kunna tillstyrka motionen. Jag har ändå velat med några ord framföra mina synpunkter och avser därmed att eventuellt göra Kungl. Maj:t uppmärksam på denna fråga. Måhända kan Kungl. Maj:t finna det riktigt att vidtaga några åtgärder. I varje fall finns det en möjlighet för motionärerna att återkomma med en bättre formulerad motion ett annat år, och jag skulle missträcka mig mycket, om inte såväl utskottet som riksdagen då skulle behärta ett sådant rättvist krav.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få avsluta mitt anförande utan yrkande.

Herr LARSSON i Luttra: Herr talman! Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till de synpunkter som herr Jönsson i Rossbol redan givit uttryck åt. Det är emellertid ett par små anmärkningar som jag vill göra.

Man säger här att man inte kan tillstyrka, att permittenterna får taxenedsättningar om de reser med bussar. Man stöder sig då på yttranden från järnvägsstyrelsen och generalpoststyrelsen. I likhet med herr Jönsson i Rossbol menar jag, att man alldeles för mycket fäst sig vid de fall, där det finns möjlighet att välja mellan buss och järnväg. Det är inte sådana fall motionärerna tänkt på, utan vi har tänkt på de fall, där denna valmöjlighet inte finns. Dessutom bestämmer ju järnvägsstyrelsen på vilka sträckor veckoslutsbiljetter kan komma i fråga för olika ändamål, och det torde inte stöta på några som helst svårigheter att fastställa motsvarande bestämmelser även för busslinjerna.

Turisttrafiken.

Det finns en passus i utlåtandet, som jag inte tycker stämmer överens med de riktiga förhållandena. Man säger, att det föreligger en väsentlig skillnad hos bantågen och landsvägsomnibussarna när det gäller lastkapaciteten. Det går därför mycket lätt att sätta in en extra vagn i ett tåg, under det att det är svårare att ordna en extra landsvägsbuss. Hemma i mina hygder är det i varje fall inte på det sättet. På lördagarna och söndagarna, när rälsbussarna på järnvägen blir hårt ansträngda, förstärker man dem med en landsvägsbuss. Detta talar ju för att det finns bättre tillgång till landsvägsgående fordon än till rälsstående sådana. Det är möjligt, att dessa detaljer inte varit kända i ämbetsverken. I varje fall talar de för att man inte kan fästa så stort avseende vid att bussarna bli hårdare belastade genom det föreliggande förslaget.

I likhet med herr Jönsson i Rossbol vill jag alltså uttala den förhoppningen, att denna framställning — trots att utskottet här yrkat avslag på motionen — skall komma fram till vederbörande i järnvägsstyrelsen eller kommunikationsdepartementet och att det borde finnas möjligheter att ordna denna sak ganska enkelt och lättvindigt. Det bör som sagt endast bli fråga om de fall, där det inte finns möjlighet till val mellan järnvägsresa och bussresa.

Jag har, herr talman, intet yrkande på denna punkt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Turisttrafiken.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 12, över motion angående åtgärder för tillvaratagande av motsedd ökning av turisttrafiken inom landet under 1952 till följd av olympiaden i Helsingfors.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 227, hade herrar *Edström* och 5 — *Andra kammarens protokoll 1952. Nr 11.*

Dickson hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte företaga omedelbara åtgärder för tillvaratagande av den ökning av turisttrafiken inom landet, vilken kunde antagas bli en följd av 1952 års olympiad i Helsingfors.

Utskottet hemställde, att motion II: 227 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Dickson, Braconier, Christenson* i Malmö, *Nordkvist* och *Hammar*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionen II: 227 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte företaga omedelbara åtgärder för tillvaratagande av den ökning av turisttrafiken inom landet, vilken kunde antagas bli en följd av 1952 års olympiad i Helsingfors.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **DICKSON**: Herr talman! Jag är glad över att kunna konstatera, att samtliga utskottsledamöter som deltagit i behandlingen av detta ärende varit ense om själva saken, nämligen att vi här i landet bör se till, att genomresande främlingar får ett gott intryck av vårt land och att de finner sig väl till rätta här så att de vid hemkomsten kan sprida goda underrättelser om oss och vårt land. Det är endast i fråga om själva utformningen av åtgärderna, som vi varit oense. Så värst mycket oense har vi, efter vad som försäkrats, inte varit. Men oenigheten har följt ganska förbluffande linjer. Utskottsmajoriteten, som huvudsakligen består av regeringstroget folk, om jag får så uttrycka mig, litat sig nämligen till den enskilda företagsamheten, medan oppositionen, som uteslutande består av mot regeringen oppositionellt inställda människor, förlit sig på den socialdemokratiska regeringen.

Jag tycker, och det tror jag även

Turisttrafiken.

reservanterna i allmänhet gör, att detta är ett typiskt fall, där regeringen bör ha sin hand med i spelet. Vi har här en engångsföreteelse av ovanligt slag, där särskilda anordningar bör vidtagas. Det förefaller mig därför naturligt, att t. ex. kommunikationsministern sammankallar representanter för hotellvärlden, för statens järnvägar, automobilorganisationer och andra med trafik sysslade företag, representanter för turistorganisationer och i övrigt de organisationer, som kan vara berörda av detta. Han bör sammankalla sådana representanter till ett möte, där man kan få konstaterat att planeringar och arbeten är i gång, att ingen behöver göra dubbelarbete och att ingen ligger på latsidan.

Jag har svårt att riktigt förlika mig med att riksdagen i en så pass viktig fråga bara litar på att allt nog blir ganska bra. Man förväntar att det och det kommer att göras. Jag tycker nog att riksdagen borde ha skrivit till regeringen och på det sättet visat, att åtminstone riksdagen gjort vad på den ankommer för att allt detta skall ordnas på bästa sätt.

Nu har ju första kammaren efter vad jag erfarit gått och avslagit motionen. Ännu har vi inte nått så långt på demokratiseringens väg att andra kammaren ensam kan skriva brev till Kungl. Maj:t. Jag hoppas därför nu bara att det lilla larm, som kunnat uppstå kring den här frågan, även skall nå fram till regeringens lyssnande öron, så att syftet med motionen i alla fall må bli säkerställt.

Jag skall inte plåga min ärade vän utskottsordföranden genom att ställa det yrkande, som jag hotat med under den gångna veckan. I den nuvarande situationen skall jag, herr talman, inte ställa något yrkande alls, utan jag vill endast sluta med härmed redovisade fromma önskningsar.

Herr **EDBERG**: Herr talman! Jag hyser synnerligen stor sympati för den mo-

tion, som herr Dickson och en annan ledamot av denna kammare burit fram i denna fråga. Jag måste emellertid säga, att herr Dickson och den övriga oppositionen i sina önskningsar visavi regeringen kanske varit litet väl blygsamma. Jag tänker särskilt på det avsnitt i reservationen, som behandlar gränsformalitetsarna. Där hänvisas det till en del uttalanden, som gjorts av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. Man önskar vissa provisoriska lättnader i pass-, valuta- och tullformalitetsarna. För min del sträcker sig nog önskningarna litet längre än till enbart dessa provisorier.

Det är alldeles uppenbart, att olympiaden i vårt östra grannland, med den stora resetrafik den kan väntas medföra, kommer att ställa åtskilliga svenska myndigheter — inte minst gränsmyndigheterna — inför alldeles speciella problem. I den Nordiska parlamentariska kommittén har vi emellertid ansett, att man i stället för ett provisorium borde kunna införa ett tämligen permanent tillstånd av betydande lättnader när det gäller passformalitetsarna. Vi har nyligen — för ungefär fjorton dagar sedan — till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige överlämnat ett praktiskt taget enhälligt förslag, som går ut på att passlegitimationen helt skall slopas för nordiska medborgare i internordisk trafik.

Jag måste nog säga, att de som suttit några månader och granskat frågan om passens vara eller icke vara gripits av allt större förvåning över att vi så lång tid efter kriget kunnat bibehålla detta tillstånd. Det är svårt att se, att något annat motstånd än vanetänkandets skulle kunna resas mot åtgärden att helt slopa legitimationsskyldigheten vid våra nordiska gränser.

Jag skall inte trötta kammaren med några siffror i detta sammanhang. Jag vill dock nämna ett par, som visar intensiteten i den nordiska resetrafiken under somrar, då vi inte har någon

Turisttrafiken.

olympiad. De senast redovisade siffrorna är från 1950. De visar, att detta år inte mindre än 3,7 miljoner inresor gjordes från ett nordiskt land till ett annat. Därvid har man inte inräknat de 800 000, som passerade gränsen vid Tornedalen, och inte heller den egentliga gränstrafiken över den danska sydgränsen. Effekten av den passkontroll som dessa 3,7 miljoner resenärer utsattes för, var den, att 1 700 personer stoppades vid gränserna. Det gällde personer, som kanske kom i ett något berusat tillstånd, som kom med sista färjan över Öresund utan att ha något bagage eller ens någon reskassa, och det rörde sig naturligtvis också om kriminellt belastade personer. Undersöker man emellertid hur många kriminellt belastade personer det finns, som man vill försöka värja sig emot, då visar det sig att det endast rör sig om 0,02 promille av hela Nordens invånarantal.

I det förslag, som vi har inlämnat till regeringen, utgår vi från att avskaffandet av passkontrollen skall kunna ske före instundande sommar och att passen icke skall ersättas med någon halvmesyri i form av något nordiskt reskort e. d. Därför tycker jag att reservanterna har varit väl blygsamma, när de bara krävt ett provisorium. För min del vill jag uttrycka den förhoppningen, att det skall visa sig möjligt för regeringarna att vidtaga denna akt av god nordisk vilja, som endast betyder att vi tar bort en del gränsformaliteter utan något reellt underlag. Jag tror också att det bör visa sig möjligt, om man ordentligt studerar saken, att vidtaga väsentliga lättnader i tull- och valutakontrollen. Valutakontrollen är uppenbarligen en gränsformalitet, som knappast fyller något förnufligt syfte. När det gäller tullkontrollen är det svårt att veta hur långt man kan gå, men jag föreställer mig att man genom att samordna ut- och införselbestämmelserna i stort sett kan slopa alla nu gällande kvantitativa utförselrestriktioner och

medgiva en tullfri införselgräns för varor upp till ett värde av låt oss säga 300 kronor per person och resa, något som helt skulle kunna avskaffa tullkontrollen i utreselandet och i inreselandet inskränka den till en stickprovskontroll, vilket i realiteten skulle innebära att den stora majoriteten av resenärer skulle kunna passera gränserna utan att utsättas för någon kontroll.

Jag vill understryka önskvärdheten av att dessa lättnader skall kunna ske till sommaren och att man skall begagna det tillfälle som motionärerna pekar på, nämligen olympiaden i vårt östra grannland, men att lättnaderna inte skall få karaktären av en tillfällighet utan givas en mera permanent varaktighet.

Herr SVENSSON i Alingsås: Herr talman! Den fråga som herr Edberg i Göteborg nu senast berörde med anledning av utskottsutlåtandet är ju i mångt och mycket en annan fråga än den, som motionärerna har fört fram här i kammaren. Visserligen har vi i utskottet berört just det belänkande, som den nordiska kommittén har avgivit och vars förslag vi för vår del liksom herr Edberg hoppas skall kunna realiseras, men här gäller det som herr Edberg nyss nämnde, tillfälliga åtgärder med hänsyn till olympiaden.

Vad herr Dickson och övriga reservanter i utskottet anfört har kanske inte den aktualitet i dagens läge som det skulle ha haft, om denna motion med dess synpunkter hade aktualiserats för låt oss säga ett år sedan. Ty redan då, jag vill minnas att det var i maj månad föregående år, började arbetet att planera för att kunna ta hand om den turisttrafik, som skulle bli en följd av olympiaden i Helsingfors.

Vidare förhåller det sig ingalunda på det sättet att vi är alldeles lottlösa här i landet när det gäller att tillgodose turisttrafiken. Jag behöver inte upprepa vad jag sagt i utskottet, näm-

Sanering av bostadsområden.

ligen att det finns en resetjänst, som lyder under SJ och som i mycket stor utsträckning är till för att tjäna den resande allmänheten genom upplysningar och genom att tillmötesgå vid valutafrågor etc. SJ har nämligen här i landet inte mindre än 30 resebyråer spridda på de mest trafikerade områdena. Det finns dessutom åtta upplysningsbyråer, och vidare har SJ s. k. upplysningsställen uppgående till ett liknande antal. Dessa resebyråer har till uppgift att tillmötesgå allmänheten med alla de upplysningar, som kan erfordras för att turisttrafiken skall kunna löpa på önskvärt sätt.

Beträffande initiativ vill jag gärna erinra om att sådana redan har tagits; det har pågått överläggningar i Stockholm med representanter från olika institutioner, som har hand om samfärdsel o. d., såväl från Sverige som från Finland, för att kunna ordna så smidiga förhållanden som över huvud taget är möjligt vid resor till och från olympiaden. Vidare vill jag erinra om att Stockholms stad har tagit initiativ till överläggningar just om hur man i Stockholm skall kunna tillgodose utlandsresenärerna på genomresa till Finland, och därvid har man vidtagit vissa föranstaltningar som säkerligen kommer att gagna det syfte, som motionärerna eftersträvar. Dessa planeringar pågår fortfarande liksom de överläggningar som äger rum mellan den finska staten och den svenska staten i syfte att realisera de uppställda önskemålen. Låt mig bara — för att inte förlänga debatten — inskränka mig till att nämna att man just planerar sådana åtgärder i fråga om valutaväxling och passkontroll o. d., som herr Edberg nyligen var inne på i sitt anförande.

Jag förmodar att man genom dessa dels statliga, dels kommunala åtgärder, ävensom genom vad de enskilda resebyråerna kan åstadkomma skall kunna skapa ett förhållande, som gör det möjligt för oss att kunna tillvarata den

turisttrafik, som uppkommer instundande sommar med anledning av olympiaden. Det är bl. a. med hänsyn till dessa förhållanden som utskottet ansett, att någon skrivelse till Kungl. Maj:t i detta ärende för närvarande icke är påkallad, och det är även därför jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr DICKSON: Herr talman! Jag får nog ge till känna den platoniska förhoppningen, att utskottets ärade ordförandes nu hållna anförande inte skall tränga fram till regeringens öron, ty då tror regeringen att allt är bra, vilket det säkert inte är. Det goda intryck jag förut hade av utskottsmajoritetens ståndpunkt har något förflyktigats genom det sista anförandet.

För att beskyllningen från herr Edbergs sida mot mig att jag skulle ha varit alltför blygsam inte skall synas motiverad, får jag påminna herr Edberg om att det finns ett gammalt välgrundat ordspråk, som säger att man inte skall gapa över mycket, ty då mister man kanske hela stycket. Trots min blygsamhet har jag — liksom också reservanterna — tydligen ändå gapat efter för mycket och tappat hela stycket. För att emellertid jäva hans påstående om blygsamhet skall jag ta tillbaka min tidigare utfästelse att inte ställa något yrkande och i stället yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde fru *Wohlin*.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet förgade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 15.

Sanering av bostadsområden.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 13, över motion angående lagstiftning om

partiell sanering av vissa bostadsområden.

Sedan utskottets hemställen föredragits, anförde

Herr ADAMSSON: Herr talman! För den som haft tillfälle att något närmare studera förhållandena i våra större städers innerstadsområden torde det ganska snart stå klart att något måste göras för att skapa drägligare och tidsenligare bostadsförhållanden åt de människor, som på grund av bostadsbristen tvingas stanna kvar i dessa områden. Det är helt enkelt här en fråga om social rättvisa, att göra vad som är möjligt under rådande förhållande. Icke minst med tanke på den nya generation, som här växer upp under synnerligen miserabla miljöförhållanden, är det angeläget att samhället på allvar tar itu med saneringsfrågan. I de trånga mörka lägenheterna finns ej plats för barnens lekar. De blir uppmanade att springa ut och leka. Men var? På gården finns det ofta nog inte plats mellan soptunnorna, och i regel är även lek och bollspel förbjudet. Det återstår endast gatan för barnens lekar, och de får hålla till mellan bilar och cyklar. Icke minst den ökade trafiken gör det till en tvingande nödvändighet att samhället ingriper och skapar andra möjligheter för barnens utlopp för sin inneboende livsglädje.

Det synes vara ett oavvisligt krav att åtminstone de minsta barnen beredes lekplatser i kvarterens inre. Tyvärr är det nämligen så, att i de innerstads-kvarter, där det finns de flesta barnen, finns det i allmänhet inga parker eller lekplatser och, låt mig tillägga, knappast heller möjligheter för de kommunala myndigheterna att inom överskådlig tid åstadkomma sådana.

I Köpenhamn — det skall erkännas att det där är sämre ställt än vad fallet är i våra städer — har man tvingats att i de mest missgynnade kvarteren avspärra vissa gator för körtrafik för

Sanering av bostadsområden.

att där ordna lekplatser för barnen, en åtgärd, som förmodligen också kommer att tvinga sig fram även i våra större städer, om intet göres i den föreliggande motionens syfte.

Herr talman! Detta är ett av de mera avgörande motiven för motionens tillkomst. Men man skall inte bortse från den ökade trevnadens värde för hyresgästerna, som en sådan sanering av gårdarna skulle innebära. Som av motionen framgår har de kommunala myndigheterna sin uppmärksamhet riktad på frågan. Såväl i Göteborg som Malmö har detaljundersökningar verkställt av myndigheterna i fråga om ett antal kvarter. I Stockholms stadsfullmäktige väcktes 1950 en motion i samma ärende, och efter vad som upplysts pågår här en utredning.

Man frågar sig då varför denna fråga i detta läge behöver tagas upp i riksdagen. Jag vill till detta svara, att försök gjorts att komma till rätta med förhållandena på frivillighetens väg inom ramen för nu gällande byggnadslagstiftning. Men det har man inte lyckats med. Det hela har måst stanna vid planer som följt av enskilda fastighetsägares motstånd. Den nya byggnadslagens bestämmelser äger nämligen icke tillämpning på de kvarter eller de tomter som var bebyggda, när denna lag trädde i kraft.

Det synes följaktligen icke möjligt att lösa frågan utan nya bestämmelser på byggnadslagstiftningens område. Såväl bostadsstyrelsen som byggnadsstyrelsen är, enligt vad som framgår av remissyltrandena, på det klara med att speciella lagstiftningsåtgärder torde bli nödvändiga för att kunna genomföra en gemensam förvaltning av gårdsutrymmena inom byggnadskvarter. Bostadsstyrelsen säger emellertid att »det bör icke förbises, att vissa om än begränsade möjligheter finnas att ordna gemensam förvaltning av kvartersutrymmen genom frivilliga överenskommelser». Jag skall icke söka bestrida

Sanering av bostadsområden.

det riktiga i denna synpunkt, i varje fall inte när det gäller nya områden. Sådan gemensam förvaltning av kvartersutrymmen kan nämligen genomföras å områden, som upplåtes med tomt-rätt, då det i tomträttsupplåtelsen kan intagas erforderliga föreskrifter, som betryggar gårdsområdenas skötsel. Även storleken av olika fastighetsägares bidrag till anläggning och underhåll kan bestämmas i denna.

Även när det gäller nybebyggelse å enskild mark har det i några fall överenskommit om gemensam förvaltning. Sålunda utarbetade exempelvis djurgårdskommissionen vissa normer här för vid försäljningen av tomter på Ladugårdsgårde i Stockholm. De är emellertid icke tillämpliga vid alla stadsplanetyper, och härtill kommer att den rättsliga innebörden av dylika frivilliga överenskommelser icke torde vara helt utredd. En viss garanti för att dessa överenskommelser skall vara bindande även för framtida fastighetsägare kan erhållas genom att eventuella överenskommelser intecknas med servitut, men dessa servitut torde kunna upphävas vid exekutiv auktion. Stadsplaneutredningen anförde härom vid den nya byggnadslagens upprättande: »För att då åstadkomma gemensamma gårdar kräves i första hand möjlighet att förbjuda uppsättande av stängsel mellan de enskilda tomterna. Vidare måste kunna hindras anordnande av plats för sopor eller upplag på det till gemensam gård avsedda utrymmet. Enligt stadsplaneutredningens mening torde hinder att i stadsplan meddela förbud av detta slag icke böra möta. Enbart genom berörda förbud uppkommer emellertid icke någon gemensam gård. För att åvägabringa en sådan torde därjämte till en början fordras, att rätt beredes tomterna att begagna det som gemensam gård avsedda området samt att taga väg över varandras mark. Dylik servitutsrätt kan för närvarande icke tillskapas genom stadsplan. Någon

ändring av lagstiftningen i detta hänseende synes ej heller tillräddig, i vart fall icke förrän den inom lagberedningen planerade utredningen om nya allmänna lagbestämmelser angående servitut slutförts.»

Så långt stadsplaneutredningen.

Även om det således icke kan förnekas, att vissa om än begränsade möjligheter finns att ordna gemensam förvaltning av kvartersutrymmen genom frivilliga överenskommelser i samband med nybebyggelse, är det däremot påtagligt, att samma möjligheter icke föreligger i de fall motionen huvudsakligen avser, nämligen gårdssanering inom äldre bebyggelseområden. Till de här påtalade oklarheterna angående den juridiska innebörden av en eventuell frivillig överenskommelse kommer nämligen här för det första, att samtliga eller i varje fall de flesta av fastighetsägarna i ett kvarter skall bli överens om en dylik åtgärd. I praktiken behövs det endast att en eller två fastighetsägare nekar att delta i en sådan överenskommelse för att hela meningen med saneringen skall vara förfelad.

Jag skall inte i detta sammanhang ingå på de svårigheter som uppstår när det gäller att erhålla medel att bekosta saneringen. Det är emellertid ett andra och avgörande kruz. Den frågan måste uppenbarligen närmare utredas.

När byggnadsstyrelsen som en utväg anfört införande av bestämmelser i byggnadslagstiftningen av den art som finns i Köpenhamn, vill jag fästa uppmärksamheten på att detta är en av de vägar vilka motionärerna ser som framkomliga vid lösandet av dessa problem. Jag skall inte närmare ingå på hur man i denna stad söker komma tillrätta med frågan, även om det i detta sammanhang skulle ha sitt intresse. För såväl remissinstanserna som utskottet, för att citera det sistnämnda, är det angeläget att sådana åtgärder vidtages, att det blir möjligt att utan alltför stora svårigheter sanera gårdsutrymmen

Sanering av bostadsområden.

inom kvarter. Samtidigt fästes uppmärksamhet vid att hela problemet om sanering av äldre bebyggelse är föremål för utredning.

Jag vill här, för att intet missförstånd skall uppstå, ha sagt att motionärerna i detta sammanhang icke haft den bebyggelse i tankarna, om vilken en forntida stadsplaneläggare uttalade salsen att »städernas gator bör göras smala och krokiga dels för att utslänga solljuset dels för att förbrylla en inträngande fiende». Enligt motionärernas mening skall förutsättningen för en sådan partiell sanering vara, att densamma inte drar en kostnad, som genom ökning av fastighetsvärdena kan fördröja eller försvåra en måhända erforderlig radikal ombyggnad av kvarteren i fråga, såvida de nu inte av kulturhistoriska skäl bör stå kvar och minna om en gången tid. Motionen syftar på den bebyggelse, som tillkommit under de sista årtiondena på 1800-talet och de första på detta århundrade, en bebyggelse som i många avseenden är otillfredsställande men som vi tråkigt nog får räkna med får lov att användas till bostäder under en ganska lång framtid. Till och med inom kvarter som tillkommit under slutet av 1920-talet är åtgärder av detta slag påkallade. Först när de slutna, kringbyggda kvarteren i början av 1930-talet ersattes med parallellställda lamellhus kunde man tala om gårdsrum som fyller tidens anspråk.

Bostadsstyrelsen anser icke frågan vara av så brådskande natur, att den lämpligen bör brytas ut, utan bör prövas i samband med saneringsfrågan i dess helhet, en ståndpunkt som delas av utskottet. Till det skulle jag vilja svara: Det beror på hur snart denna utredning kan färdigställas. Jag noterar med tacksamhet utskottets uttalade önskemål om att detta bör ske »så fort ske kan», samtidigt som jag konstaterar att några avgörande skäl för att förslag framlägges om gårdarnas sane-

ring redan innan förslag om mera allmän sanering utformas, inte har förebetrats. Denna utväg bör alltså stå öppen för¹ utredningen om så befinnes lämpligt.

Herr talman! Bostadsfrågan är en av vår tids största sociala problem. Samhället bör inom ramen för tillgängliga resurser göra allt för att skapa största möjliga rättvisa. Icke minst bör de åtgärder som vidtages sikta till att bereda det nya uppväxande släktet så goda bostads- och miljöförhållanden som vi är mäktiga inom de tillgängliga resursernas ram. Det är visserligen sant att vi inte skall planera och bygga endast för barnen, men låt oss erkänna dem som likaberättigad part, vars önskemål och behov skall tillgodoses i samma utsträckning som våra egna. Den föreliggande motionen syftar till att bokstavligt talat ge de mest missgynnade en plats i solen.

Med hänsyn till utskottets positiva utlåtande och uttalade önskemål om att utredningen färdigställs så fort ske kan, har jag intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 16.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 14, över motion angående åtgärder till förhindrande av oljeföroreningar i havet.

Utskottets hemställen bifölls.

§ 17.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 104, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m.

§ 18.

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 169, angående ratifikation av

konsularkonvention mellan Sverige och Storbritannien, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 19.

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 98, angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av lärlingsutbildningen inom muraryrket m. m. motionen nr 518 av herrar *Lager* och *Senander*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 132, angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1952/53

m. m. motionen nr 519 av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 140, angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. motionerna:

nr 520 av herr *Pelterson* i Degerfors;

nr 521 av herr *Rylander*; och

nr 522 av herr *Jacobson* i Vilhelmina *m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.08 em.

In fidem
Gunnar Britth.